

οφείλει *ελεγ. Βου.*

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'. — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1855.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ΠΟΛΛΟΙ φρονοῦν ὅτι ὁ φόβος μόνον τῆς ποινῆς εἶναι ἱκανὸν μέσον πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐκ τῶν κακούργημάτων κινδύνου τῶν κοινωνιῶν. Ἡμεῖς ὅμως, σύμφωνα μὲ πολλοὺς τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν, φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ βελτίωσις τῶν λαῶν εἶναι τὰ συντελεστικώτερα πρὸς διατήρησιν καὶ εὐημερίαν τῶν κοινωνιῶν μέσα. Πῶς δυνάμεθα ν' ἀποτρέψωμεν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ πράξῃ τὸ κακόν, ὅταν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο ἀτιμωρητῆ λαοθάνων τὸν νόμον; Εἶναι δυνατόν νὰ υπερνικήσῃ τὸν πειρασμὸν τοῦτον, ἐὰν ἡ μὲν ἠθικὴ δὲν ἐμπνεύσῃ βαθέως εἰς τὴν καρδίαν του τὸ « ὃ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιῆς », ἐκ δὲ τῆς θρησκείας δὲν πεισθῆ νὰ πιστεύῃ ἀδιστακτικῶς ὅτι, καὶ ἂν ἀποφύγῃ τις τὴν ποινὴν τοῦ νόμου, ἡ Θεία Δίκη ἐπίκειται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν;

Ἐκ τῆς καλῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἡσύχου καταστάσεως τῶν κοινωνιῶν, οἱ μᾶλλον ὠφελοῦμενοι εἶναι οἱ ἔχοντες τί ν' ἀπολέσωσι διαλυομένης ἢ διατελούσης ἐν ἀταξίᾳ αὐτῆς. Ποῖοι δὲ εἶναι πολυπληθέστεροι καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἰσχυρότεροι ἐν αὐτῇ; Ποῖοι ὠφελοῦνται πλείοτερον, ἢ μᾶλλον τίς βλάπτεται ὀλιγώτερον (διότι κἀνεὶς δὲν ὠφελεῖται) ἐκ τῆς διαλύσεως αὐτῆς;

οὐ μὴ ἔχοντες τίποτε, ἢ οἱ ἔχοντες ὀλιγώτερα ν' ἀπολέσωσιν, ὁ λαός. Οἱ ἔχοντες λοιπὸν τὸ μεγαλύτερον συμφέρον εἰς τὴν διατήρησιν τῶν κοινωνιῶν ὀφείλουσαν νὰ πράξουν καὶ πλειότερα ὑπὲρ τῆς γενικῆς εὐημερίας τῆς κοινωνίας φροντίζοντες νὰ δοθῇ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀνατροφή καὶ ἀνάλογος ἐκπαίδευσις εἰς τὸν λαόν, διὰ ν' ἀφίνη αὐτοὺς ν' ἀπολαμβάνωσιν ἐν ἀνέσει καὶ ἡσυχίᾳ τὰ ἀγαθὰ τοῦ βίου των, ὥστε κἀνεὶς κίνδυνος νὰ μὴν περιστοιχίζῃ οὔτε τὸν πλούσιον, οὔτε τὸν κτηματίαν, οὔτε τὸν ἔμπορον, οὔτε τὸν περιδεύοντα.

Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπαναστάς κατὰ τοῦ τυράννου τοῦ ὑπεστήριξε τὸν ἀγῶνα διὰ τῶν ὄπλων του, διὰ τῶν τροφῶν του, διὰ τῆς περιθάλψεως τῶν πολεμιστῶν κατὰ τὰς πληγώσεις καὶ ἀσθενείας των, ἀπώλεσε γονεῖς, τέκνα, ἀδελφοὺς, συγγενεῖς, φίλους κατὰ τὰς αἱματηρὰς τῆς ἐπαναστάσεως μάχας, εἶδε καιομένην τὴν οἰκίαν του, καταστρεφομένην τὴν φυτεῖαν του, διαρπαζομένην ἢ φθειρομένην πολλάκις τὴν σπορὰν του, ἐπεινάσεν, ἐγυμνήτευσεν, ἐμακρύνθη πολλάκις τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του κατὰ τὸν ἀγῶνα. Ἄλλ' ὅταν ἡ Θεῖα Δικαιοσύνη ἐστεφάνωσε τοὺς κόπους του μὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος, ποῖα ὑπῆρξαν τὰ ὠφελήματα αὐτοῦ; Ἀπεξημιώθη δι' ὅσας ἐχορήγησε τροφὰς εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους καθ' ὅλην τοῦ ἀγῶνος τὴν διάρκειαν; Ἐδωκαν ἀμοιβὴν τινα εἰς αὐτὸν δι' ὅσον καιρὸν ὡς στρατιώτης ὑπεστήριξε τὸν ἀγῶνα; Ἐλήφθη ἐθνικὴ πρόνοια διὰ νὰ ἀπαλαχθῶσι τῆς δουλείας οἱ κατὰ τὸν ἀγῶνα αἰχμαλωτισθέντες συγγενεῖς του; Ἐδόθη συνδρομὴ τις εἰς αὐτὸν διὰ νὰ

ἀνακτίσῃ τὴν οἰκίαν του καὶ νὰ προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖά του διὰ νὰ μετέλθῃ ἐπιτήδευμά τι δι' οὗ νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν; Ἐδόθη κἀν ὡς ἀμοιβὴ τῶν ἐκδουλεύσεών του μέρος ἐθνικῆς γῆς τὴν ὁποίαν αὐτὸς διὰ τῆς χύσεως τοῦ ἰδίου του αἵματος ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν τυράννων του; Νέφος πικρίας καὶ θλίψεως ἐπικαλύπτει τὴν καρδίαν παντὸς εὐαισθήτου, ὅταν ἀναλογισθῇ τὴν τρομερὰν ταύτην ἀδικίαν, τὴν ἐλεινὴν ταύτην κατάστασιν!

Ἄλλὰ μήπως τὸ κακὸν περιωρίσθη ἕως αὐτοῦ; Μήπως ἄφησαν τὸν λαὸν νὰ τρώγῃ ἐν πικρίᾳ καὶ θλίψει τὸν ἄρτον τὸν ὁποῖον ἐπροσπάθει ν' ἀπολαύσῃ ἀπὸ τοῦς διὰ τῶν αἱματηρῶν ἰδρώτων του καταβρεχομένους κόλπους τῆς γῆς; Ὅρμαθοὶ φορολογικῶν νόμων, ἐπικαλύπτοντες τὰς πλατείας καὶ ρύμας τῶν πόλεων καὶ τὰς θύρας τῶν ἐκκλησιῶν, τοῦ ἀνήγγελλον ἐπιβολὴν φόρων, τῶν ὁποίων ποτὲ δὲν ἤκουσεν οὐδὲ τόνομα. Σμήνην ὑπαλλήλων οἰκονομικῶν, διοικητικῶν, δικαστικῶν, δημοτικῶν, κλητῆρων, χωροφυλάκων κτλ, κτλ. περιεκύκλωσαν τὴν πενιχρὰν του καλύβην διὰ νὰ ἀρπάσωσιν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν τελευταῖον κόκκον τοῦ καρποῦ τὸν ὁποῖον ἐσύναξε. Δὲν περιωρίσθη δὲ οὐδ' ἕως ἐδῶ τὸ κακόν· ἐπῆλθον οἱ μὴνύτορες, οἱ ποινήτορες, οἱ κατασχεται, τοῦ ἤρπασαν ἀπανθρώπως τὴν κινήτην του περιουσίαν, καὶ τοῦ ἐξέθεσαν εἰς πλειστηριασμὸν τὴν ἀκίνητον· καὶ ἐπειδὴ κἀνεὶς δὲν τὴν ἠγόραζε, (καὶ τίς εἶχε καρδίαν νὰ ἀγοράσῃ περιουσίαν πνιγμένην ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ ἀθλίου κυρίου της!) ἔσυραν τὸν ὀφειλέτην εἰς τὴν φυλακὴν! Τοιαύτη ἐν γένει σχεδὸν εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἴσως τινές ἀποδώσωσιν ὑπερβολὴν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς εἰκόνης ταύτης. Εἶθε νὰ εἶχον τὴν ἰκανότητα νὰ περιγράψω μὲ ζωηρὰ χρώματα τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος! ἀλλὰ τὸ κρῦον μου αἷμα δὲν θερμαίνεται εὐκόλως, ἡ παγωμένη καρδιά μου δὲν συνταράσσεται ταχέως καὶ ὁ νοῦς μου δὲν ἐξάπτεται οὔτε συναρπάζεται διὰ νὰ μὲ παρασύρῃσιν εἰς φανταστικὰς θεωρίας. Ἐμελέτησα τὸν χωρικὸν ὑπὸ τὴν πενιχρὰν τοῦ καλύβην, καὶ ἐγνώρισα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ καὶ τὰ πάθη τοῦ. Εἶδα τὰ δάκρυά τοῦ καταρρέοντα κρουνηδὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ὅταν τοῦ ἤρπαζον παρανόμως ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τὸν υἱὸν τοῦ ὡς στρατεύσιμον. Τὸν εἶδα καθήμενον μὲ ἀπελπισίαν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἄλωνίου τοῦ, ἐν ᾧ οἱ ἐνοικιασταὶ ὡς γύπες διήρπαζον τοὺς καρπούς αὐτοῦ, προῖον τῶν ἐτησίων κόπων τοῦ, καὶ μόνην ἐλπίδα ὑπάρξεως τῆς οἰκογενείας τοῦ. Ὑπήρξα αὐτόπτης σκηνῆς, καθ' ἣν εἰσπράκτωρ μὲ συνοδίαν ἰκανῶν χωροφυλάκων οἰκόνευσε παρ' αὐτῶ, ἐτροφοδοτήθη δύο ἡμέρας ἀφθόνως διὰ νὰ εἰσπράξῃ ὀλίγων δραχμῶν φόρον, καὶ κατέσχε ὡς καὶ αὐτὸν τὸν λέβητα μὲ τὸν ὀποῖον ἐμελλε νὰ βράζῃ τὰ λάχανα, μόνην ὑπολειπομένην αὐτῶ τροφήν. Εἶδα καὶ τοῦ μεταβατικοῦ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ τοῦ χωροφύλακος τὴν σκληρότητα δι' ἣν ἀρπάζουσιν ἀπὸ τὸν χωρικὸν τροφήν τὴν ὁποίαν δὲν ὤφειλεν οὗτος εἰς αὐτούς. Τὸν ἤκουσα ὀμιλοῦντα μετ' ἀγανακτήσεως καὶ ἀπελπισίας, ὅταν τὰ παράπονά τοῦ δὲν εἰσηκούσθησαν οὔτε ἀπὸ τὸν δήμαρχον οὔτε ἀπὸ τὴν διοικητικὴν ἀρχὴν διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἐκτίμησιν· διότι οὔτοι ἐμποδίζοντο ἀπὸ παράνομα καὶ ἀθέμιτα συμφέ-

ροντα νὰ τοῦ ἀποδώσωσι δικαιοσύνην. Τὸν εἶδα πολλάκις συλλογιζόμενον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἀγροῦ τοῦ ποῖον εἶδος προῖοντος ὑπόκειται εἰς ὀλιγωτέρας καταπιέσεις διὰ νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς αὐτὸ καὶ ἀπελπιζόμενον τέλος, διότι εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἔβλεπε πλῆρες τὸ ποτήριον τῆς πικρίας. Τὸν εἶδα νὰ καταφύγῃ εἰς χεῖρας ἀνελεήμονος τοκιστοῦ καὶ νὰ ὑποσχεθῇ τόσον καρπὸν, ὡς τόκον, ὅσος ἐπλησίαζε νὰ ᾔηται ἴσος μὲ τὸ ποσὸν τοῦ δανείου, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴν τὸν μεταφέρωσιν εἰς τὴν φυλακὴν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ δημοσίου κατὰ τὴν κυριωτέραν ὥραν τῶν γεωργικῶν τοῦ ἐργασιῶν, ἢ κατὰ τὰς ἐορτάς, τὰς ὁποίας ἐσέβοντο καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγριοι τύραννοι. Ἐφριξα ὅταν τὸν εἶδα βραχένδουτον καὶ μὲ τὴν μακρὰν γενειάδα τοῦ ἐπανερχόμενον εἰς τὴν ἀπηλπισμένην τοῦ οἰκογένειαν ὕστερον ἀπὸ διετὴ μετὰ κακούργων συνδιαίτησιν εἰς τὰς φυλακάς, καὶ ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἰδίου ὅτι τὸ κακούργιοδικεῖον, ὕστερον ἀπὸ διετὴ προφυλάκισιν, δὲν εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι εἶναι ἀθῶος, ἀλλ' ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ κατηγορούμενος! Νομίζετε ὅτι ἐξέθεσα ὅλας τὰς ἀθλίαις περιπτώσεις τοῦ ἐλεεινοῦ αὐτοῦ βίου; Ὁχι· ἀλλὰ πρέπει νὰ παύσω διὰ νὰ μὴν παρατείνω τὴν λύπην εἰς τὰς καρδίας τῶν εὐαισθήτων. Θέλετε ὅμως νὰ πεισθῆτε περὶ τῆς ἀληθείας τῆς εἰκόνης ταύτης; ἀκούσατε τὸν ἴδιον χωρικὸν ὅστις τὴν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐποχὴν, κατὰ σύγκρισιν τῆς παρουσίας, τὴν ὀνομάζει Καλὸν καιρὸν.

Ἐπεὶ τοῦ λαοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου μόλις ἐσκιαγράφησαμεν τὴν κατάστασιν, ἐπεχειρίσαμεν πρὸ δύο ἐτῶν τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Λαοῦ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ

τούτου, διακοπεῖσαν ἐκ περιστάσεων, ἐπικυβανόμεν ἤδη. Γνωρίζομεν ὅτι μικρὴν, ἢ οὐδεμίαν ἴσως, ὠφέλειαν θέλει παρέξει εἰς αὐτὸν ἢ ἀσθενῆς φωνὴ μας, ἀλλ' ἐνομίσαμεν χρέος μας νὰ ὑπομνήσωμεν εἰς ἐκάστην τάξιν τῆς κοινωνίας τὰ καθήκοντα αὐτῆς, καὶ νὰ εὐχρηθῶμεν νὰ ἐμπνεύσῃ ἡ Θεία Πρόνοια ἀγαθὴν βουλὴν διὰ νὰ πράξωσι ποτὲ τὸ καλὸν εἰς αὐτὸν οἱ ἔχοντες τὴν ἐντολὴν ταύτην καὶ τὴν δύναμιν. Ἰδίως ὅμως ἐπικαλούμεθα τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ συνδρομὴν τῶν πλουσίων, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ πρόνοιαν τῶν ὑπουργῶν διὰ καταλληλοτέρων θεσμοθεσιῶν, καὶ ὀλιγότερον ἐπαχθῶν εἰσπραξέων.

Ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχει οὔτε προνομιούχους οὔτε θητικὸν ὄχλον κἀνὲν πρόσκομμα λοιπὸν δὲν ὑπάρχει διὰ νὰ μὴν τεθῶσι καλοὶ νόμοι, οὔτε δυσκολία τις ἀπαντᾶται κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ἡ ἰδιοκτησία δὲν ἔχει μεγάλας ἀνισότητας εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ δὲν ἀπιτεῖται ἄλλα πρὸς ἐντελῆ τακτοποιήσιν τούτου, εἰμὴ νὰ δοθῇ μέρος ἐθνικῶν γαιῶν εἰς τοὺς μὴ ἀποκτήσαντας ἐτι. Τούτου δὲ γενομένου, οὐδεὶς τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος θέλει εὐρεθῆ ἄνευ πόρου ζωῆς σταθεροῦ. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀγχίνους, νοήμων, φιλόπονος καὶ οἰκονόμος. Ἐάν, ὕστερον ἀπὸ τοσαῦτα δεῖνᾶ, τὰ ὁποῖα ἐπέπεσαν εἰς αὐτὸν, δὲν εἶναι χειρότερος ἀπ' ὅ,τι ἤδη εἶναι, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχει μεγάλην δόσιν ἀγαθότητος, ἐκτεινομένην εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ συνιστῶντα αὐτὸν άτομα. Ἄλλ' ἐάν ἤθελον φροντίσει ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς καταστάσεως αὐ-

τοῦ οἱ ἔχοντες τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ χρέος τοῦτο, ὁποία ἔπρεπε νὰ ᾔηται ἡ εὐημερία του!

Ἄλλ' ἐάν ἐπεκαλέσθημεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τὴν πρόνοιαν τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν πλουσίων, πρέπει ὄραγε καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς νὰ μὴ φροντίσῃ διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βελτιώσιν; Ἐπραξεν αὐτὸς ὅ,τι ἤτο δυνατόν ἀναλόγως τῆς καταστάσεως καὶ τῶν μέσων του; Ἐγνώρισεν ἄραγε ὅτι ἡ κακὴ κατάστασις τῆς κοινωνίας εἶναι μᾶλλον ἐπαχθῆς εἰς τὸν ἀδύνατον, καὶ ἀδύνατος ἀποβαίνει ὁ λαὸς ἐκ τῆς διαιρέσεως; Δὲν συμπράττει αὐτὸς εἰς τὴν δυστυχίαν του συνεργῶν εἰς τὰς κλοπὰς καὶ ἀρπαγὰς τῶν ὑπαλλήλων, τοὺς ὁποίους κατασταίνει θαρβραιοτέρους πρὸς τὸ ἐγκλημα, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀλληλοδιαδόχως γυμνόνουσιν ἅπαντας; Διὰ τί ὑποθάπτει τὸν ληστὴν; Διὰ τί ὑποκρύπτει καὶ προσατεύει τὸν κακοῦργον ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων; Ὁ κακοῦργος δὲν εἶναι ὅλης τῆς κοινωνίας αἴσχος καὶ μάστιξ;

Τὸ παρελθὸν ἡμῶν ἔχει δὴ διδακτικωτάτας ἀναμνήσεις. Οἱ ἀρχαῖοι τῆς πατρίδος μας κάτοικοι διὰ τῆς ἀρετῆς, τῆς φρονήσεως, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σοφίας ὅχι μόνον διετήρησαν τὴν ἐλευθερίαν των, ἀλλὰ καὶ κατέστησαν ἐνδοξοὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ ζῶντες, καὶ περισσότερον ἀκόμη μετὰ θάνατον διὰ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων των, διέδωκαν τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐξημέρωσιν. Ἀλλὰ τὰ τέκνα των μετὰ καιρὸν, ἀπομακρυνθέντα ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῶν πατέρων των, ὑπέκυψαν εἰς τὸν τρομερότερον τῶν ζυγῶν, τοὺς ὁποίους ἀνθρωπίνῃ φύσει ὑπέστη ποτέ τεσσάρων δὲ αἰώνων δουλεία ὑπῆρξεν ἡ ποινὴ τῆς παρα-

βάσεως ταύτης. Ἄλλ' ὅταν ἡ Θεία Πρόνοια ἔνευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς νὰ ἐπαναφέρωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ὀμήγουριν τῶν αὐτονόμων καὶ ἐλευθέρων ἐθνῶν, δὲν ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ἀτενῶς προσηλωμένα τὰ βλέμματα ἡμῶν εἰς τὰ δύο ταῦτα παραδείγματα, διὰ νὰ μιμούμεθα τὸ πρῶτον, καὶ ν' ἀποφεύγωμεν τὸ δεύτερον; Ἴσως διαμένοντες ἐν τῇ δουλείᾳ ἠθέλαμεν ἐλκῦει ὑπὲρ ἡμῶν τὴν συμπάθειαν τινῶν ὡς ἀνάξιοπαθοῦντες ἀπόγονοι ἀγαθῶν πατέρων ἄλλ' ἂν δὲν σταθῶμεν ἄξιοι νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἂν δὲν δυνηθῶμεν ν' ἀποκαταστήσωμεν τὴν εὐημερίαν εἰς τὸ ἔθνος μας, ἔχομεν πλέον δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν συμπάθειαν τῶν ἄλλων; ἤμποροῦμεν νὰ ὀνομάζωμεν ἑαυτοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων ἐνδόξων τῆς Ἑλλάδος κατοίκων καὶ ν' ἀποφύγωμεν τὸ προσαπτόμενον εἰς ἡμᾶς ὄνειδος ὅτι εἴμεθα νόθοι Σλάβων, Σαρακηνῶν, κτλ. κτλ; Παύομεν ἐλπίζοντες ἱκανὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος.

—οοοο—

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποσεῖσαν τὸν θάρυν καὶ δυσφρόνητον τῆς τυραννίας ζυγόν, καὶ, ὕστερον ἀπὸ μεγίστους κινδύνους καὶ ἀτρύτους ἀγῶνας, κατασταθὲν εἰς τὴν χορείαν τῶν αὐτονόμων καὶ ἀνεξαρτήτων ἐθνῶν, ὅσον πλείοτερα ὑπέστη δεινὰ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς δουλείας καὶ κατὰ τὸν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας του ἀγῶνα, τοσοῦτον πολυτιμώτερον ἀγαθὸν πρέπει νὰ θεωρήσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὅσον δὲ πο-

λυτιμωτέρα εἶναι αὕτη, τοσοῦτον προσεκτικώτερον πρέπει νὰ κατασταθῇ εἰς τὴν διὰ παντὸς διατήρησιν αὐτῆς, καὶ τοσοῦτον ἐπιμελέστερον πρέπει νὰ ᾔηται εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα δύνανται τὰ στερεώσωσι διὰ παντὸς τὴν αὐτονομίαν, καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν εὐημερίαν του.

Δὲν εἶναι οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὴν συντήρησιν καὶ μακροβιότητα τῶν ἐθνῶν συντελοῦσι τὰ μέγιστα δίκαιοι καὶ ἀρμόδιοι νόμοι, σέβας καὶ ἀφοσίωσις εἰς αὐτοὺς, καὶ ἀρετὴ τόσον ἰδιωτικὴ ὡς καὶ πολιτικὴ εἰς τὰ μέλη τῆς κοινωνίας. Ἐὰν ὅλα ταῦτα δὲν ὑπάρξωσι συνάμα, αἱ μεταβολαὶ τῶν πολιτευμάτων ἐπέρχονται συχνότατα, πολλάκις μάλιστα διὰ βιαίων κλονισμῶν καὶ σπαραγμῶν ἐμφυλίων, οἵτινες καταστρέφουσι τὰς κοινὰς καὶ ἰδίας περιουσίας, καὶ πολλάκις γίνονται αἷτια ν' ἀπολέσωσι τὰ ἔθνη καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν αὐτονομίαν.

Ἡ Σπάρτη παρέχει εἰς ἡμᾶς τὸ λαμπρότερον τοῦτου παραδείγμα. Παραδεχθεῖσα τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, λαβοῦσα κατ' αὐτοὺς καὶ τὴν πολιτικὴν ὡς καὶ τὴν ἰδιωτικὴν αὐτῆς ἀγωγὴν καὶ σεβομένη τούτους τοσοῦτον θρησκευτικῶς, ὥστε καταντῶσιν ἀπίστευτα τὰ ἱστορούμενα περὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ὑπακοῆς παραδείγματα, κατέστη τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἦλθεν εἰς ἀκμὴν, ὥστε νὰ κατασταθῇ ὡς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν ἐπίφοβον· ἡ δὲ ἰσχύς αὐτῆς διήρκεσεν ἐνόσω διήρκει καὶ ἡ διατήρησις τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου. Ὅταν δὲ, μετὰ πέντε αἰώνων περίοδον, τὸ πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου σέβας ἐξέλιπε, νέα δὲ ἦθη καὶ ἔθιμα εἰσῆχθησαν

εις τὸν τόπον τοῦτον, τοσαύτη ὑπῆρξεν ἡ μεταβολὴ καὶ τοσοῦτον προέβη ἢ διαφθορὰ καὶ ἡ ἐξάχρειασις τῆς κοινωνίας, ὥστε, ὅταν ποτὲ ἐπελθόντες οἱ Αἰτωλοὶ ἐλεηλάτησαν τὴν λακωνικὴν καὶ ἔλαβον μέγα πλῆθος αἰχμαλώτων, ἐθεώρησέ τις τοῦτο ὡς εὐτύχημα διὰ τὴν Σπάρτην εἰπὼν « ὠφέλησαν τὴν Λακεδαιμόνα οἱ ἐχθροὶ ἐλαφρώσαντες αὐτὴν ἀπὸ τὸ βάρος τοσοῦτου ἀριθμοῦ ἀνδραπέδων ». Καὶ τῶ ὄντι ἀνδράποδα εἶχον κατασταθῆ ἔγκαταλιπόντες τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτὸν τὸν μέγαν Βασιλέα ἠνάγκασαν ἄλλοτε νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ μέσον τῶν χρημάτων διὰ νὰ μεταβιβάσῃ τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εὐρισκόμενοι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν σταδίου, καὶ ἀφείλοντες νὰ φροντίσωμεν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος, ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ ἀρχαῖα παραδείγματα, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ συστήσωμεν νόμους ὅσον ἔνεστι δικαιότερους καὶ ἀρμοδιωτέρους, νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς πολίτας σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτοὺς, καὶ νὰ κανονίσωμεν τὸν πολιτικὸν καὶ ἰδιωτικὸν ἡμῶν βίον ἐπὶ βάσειν δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς, καὶ οὕτω νὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθεύσωμεν εἰς τὸ ἔθνος μας πολιτικὸν βίον διαρκῆ καὶ εὐημερίαν ἀνάλογον.

Ἐπειδὴ δὲ πρῶτος ὄλων τῶν νομοθετῶν τοῦ κόσμου ὁ Λυκούργος συνέμιξεν ἀρμοδίως ὅλας τὰς πολιτικὰς δυνάμεις, ἔφερε ταύτας εἰς ἰσορροπίαν τρόπον τινά, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχωσιν ἀντικρούσεις μεταξὺ αὐτῶν, καὶ συνέταξε τὸ τελειότερον σχεδὸν πολιτευμα, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν τὰ κυ-

ριώτερα μέρη τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Θεωροῦμεν δὲ ἐπάναγκες νὰ περιγράψωμεν συγχρόνως καὶ τὸν βίον τοῦ μεγάλου τούτου, νομοθέτου τῆς ἀρχαιότητος, διὰ νὰ ἴδωσι πόσον δίκαιος, πόσον συνετὸς, πόσον ἐπιεικῆς, πόσον ἐνάρετος πρέπει νὰ ἦναι, ὅστις ἀναδέχεται τὴν ἱεράν ἐντολὴν τοῦ νὰ καταστήσῃ εὐδαίμονας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένους.

Ὁ Λυκούργος ἦτον ἀπὸ τὴν γενεάν τῶν Ἡρακλειδῶν, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Εὐνόμου, βασιλέως τῆς Σπάρτης. Ἀποθανόντος τοῦ πατρός του εἰς τινὰ ταραχὴν ἐσωτερικὴν συμβᾶσαν ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἀνομίας καὶ ἀταξίας, διεδέχθη αὐτὸν ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς Πολυδέκτης. Ἀποθανόντος δὲ καὶ τούτου ἀτέκνου, περιήλθεν ἡ βασιλεία εἰς τὸν Λυκούργον. Μαθὼν ὅμως ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του ἦτον ἐγκυος, ἐδιόικει πλέον ὡς ἐπίτροπος, κηρύξας ὅτι θέλει παραδώσει τὴν βασιλείαν εἰς τὸ τέκνον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἂν τοῦτο εἶναι ἀρτενικόν· ἀλλ' ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν, ὅτι δύναται νὰ διαφθείρῃ τὸ βρέφος, ἂν αὐτὸς δέχεται νὰ λάβῃ αὐτὴν σύζυγον, καὶ νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὴν Σπάρτην μετ' αὐτῆς. Ὁ Λυκούργος ἐδυσαρעστήθη μεγάλως διὰ τὴν πρότασιν τῆς γυναικὸς, ἀλλ' ἐπροσποιήθη ὅτι τὴν παραδέχεται καὶ ἐμήνυσεν εἰς αὐτὴν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν τῆς εἰς κίνδυνον θέλουσα νὰ διαφθείρῃ τὸ βρέφος δι' ἀποβολῆς, ἀλλὰ νὰ περιμείνη τὴν κατὰ φύσιν γέννησιν τοῦ τέκνου· εἰ δὲ τὸ γεννηθὲν εἶναι ἀρτενικόν, νὰ τὸ διευθύνῃ ἀμέσως εἰς αὐ-

τόν, και αὐτὸς θέλει φροντίσει πῶς νὰ μὴν ὑπάρξῃ τοῦτο εἰς τὸ ἐξῆς.

Μὲ τοιαύτας ἐλπίδας ἀναπαύσας τὴν γυναῖκα, ἕως οὗ ἐπλησίασεν ὁ τοκετὸς, διώρισεν ἀνθρώπους νὰ παραφυλάττωσιν αὐτὴν, ὥστε ὅταν γεννήτῃ ἄρσεν, νὰ λάβωσι τὸ παιδίον καὶ νὰ τὸ μετακομίσωσι εἰς αὐτόν, εἰς ὁποιαδήποτε ἐργασίαν καὶ ἂν ἤθελον εὐρεθῆ ἑνασχολημένος. Ἐτυχε δὲ νὰ ᾔῃαι ὁ Λυκοῦργος εἰς τὸ δεῖπνον ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄρχοντας, ὅταν γεννηθὲν τὸ τέκνον, καὶ ὄν ἄρσεν, τὸ ἔφερον εἰς αὐτόν οἱ ὑπῆρέται του. Ὁ Λυκοῦργος λαβὼν αὐτὸ εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ συστήσας ὡς βασιλέα, τὸ ἔθεσεν εἰς τὴν βασιλικὴν ἔδραν, καὶ τὸ ὠνόμασε Χαρίλαον. Ἡ ἀρετὴ τοῦ Λυκοῦργου ἐπροξένησε τοσοῦτον θαυμασμόν εἰς τοὺς συμπολίτας του, ὥστε πλείοτερον ἐπέιθοντο εἰς αὐτόν διὰ τὴν ἀρετὴν του παρά διὰ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν.

Ἄλλὰ μ' ὅλα ταῦτα ὑπῆρχον καὶ τινες φθονοῦντες τὴν δόξαν καὶ τὴν πρόδοον αὐτοῦ, ὅταν ἦτο ἀκόμη νέος, καὶ μάλιστα οἱ συγγενεῖς τῆς μητρὸς τοῦ νέου βασιλέως· διότι οὗτοι ἐθεώρουν ὡς προσβληθεῖσαν ταύτην ὑπ' αὐτοῦ. Μὴ ἔχοντες δὲ ὕλην ἀληθινῶν κατηγοριῶν, ἀπέδιδον εἰς αὐτόν σκοποὺς περὶ ἀρπαγῆς τοῦ θρόνου, πλάττοντες ταῦτα ἐπίτηδες, ὥστε ἂν ἤθελε συμβῆ τι εἰς τὸν νέον βασιλέα, ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτόν ὑπονοίας δολοφονίας. Μὴ θέλων ὁ Λυκοῦργος αὐδ' ἀπλή ὑπόνοια νὰ διαδίδεται καθ' ἑαυτοῦ, ἀπεφάσισε ν' ἀποδημήσῃ εἰς ξένους τόπους, ἕως οὗ ὁ νέος βασιλεὺς ἡλικιωθῆ καὶ ἀποκτήσῃ διάδοχον τῆς βασιλείας.

Ἐχων δὲ σκοπὸν διὰ νέας νομοθεσίας νὰ κατασταθῇ ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα του ἐμελέτησε τοὺς νόμους τῶν ἐθνῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεδήμησε· καὶ πρῶτον μὲν μετέβη εἰς Κρήτην, ὅπου τὰ ἦθη ἦσαν ἱκανῶς αὐστηρὰ, ἀκολούθως δὲ εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅπου ἦσαν ἀντιθέτως σχεδὸν πολυτελεῆ καὶ ἐκλελυμένα ἐπὶ τὸ ἀσιατικώτερον, μὲ σκοπὸν νὰ συγκρίνῃ τὰ δύο ταῦτα μέρη, καὶ νὰ εὕρῃ τὴν ἀνήκουσαν θεραπείαν τῶν ἀτοπημάτων ἐκάστης νομοθεσίας. Τινὲς λέγουσιν ὅτι μετέβη καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον· εἰς δὲ καὶ μόνος, ὁ Ἀριστοκράτης Ἰππάρχου Σπαρτιατῆς, λέγει ὅτι ὁ Λυκοῦργος ἐπῆγε καὶ εἰς τὴν Λιβύην καὶ εἰς τὴν Ἰθέρϊαν, καὶ εἰς τὴν Ἰνδικήν. Κατὰ τὴν εἰς Ἰωνίαν διατριβὴν του ὁ Λυκοῦργος ἐπέτυχε τὰ συγγράμματα τοῦ Ὀμήρου, καὶ θεωρήσας ὅτι καὶ ταῦτα ἠδύναντο νὰ ᾔῃαι συντελεστικά πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς τῶν Σπαρτιατῶν, τὰ ἀντέγραψε διὰ νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἐπανερχόμενος.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Λυκοῦργου ἡ κατάστασις τῆς Σπάρτης ἦτον ἀθλιωτάτη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ πολῖται καὶ οἱ Βασιλεῖς ἐπεθύμουν τὴν ταχεῖαν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, διότι εἰς μόνον αὐτόν ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσι τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ. Ὅταν δὲ ἐπανῆλθε, καὶ εὗρε τοιαύτην εἰς τοὺς πολίτας ὑπὲρ αὐτοῦ διάθεσιν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ μεταβάλῃ ὅλως διόλου τὸ πολίτευμα, σκεπτόμενος ὅτι ἐν μέρει νόμοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιφέρωσι τὴν πολιτικὴν βελτίωσιν. Τοιοῦτον δὲ ἔργον δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιχειρήσῃ, χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῆ καὶ τὴν θεῖαν ἀντίληψιν. Μετέβη λοιπὸν εἰς Δελφούς, καὶ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεόν,

παρ' οὗ ἔλαβεν ἓνα σημαντικώτατον χρησμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Πυθία τὸν ὠνόμασε θεοφιλή, καὶ ὅτι τὸν ἐθεώρει μᾶλλον θεόν, ἢ ἄνθρωπον· περὶ δὲ τοῦ πολιτεύματός του ἐβεβαίωσεν ὅτι θέλει ἀποβῆ τὸ ἰσχυρώτατον καὶ τὸ μᾶλλον εὐνομούμενον.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐνθαῦρονθεὶς ἀπὸ τὸν χρησμὸν τοῦτον ἤρχισε νὰ κοινοποιῇ τὰς περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν πρχιμάτων ἰδέας του πρῶτον εἰς τοὺς φίλους του, καὶ ἐπομένως εἰς τοὺς καλητέρους τῶν πολιτῶν. Ὅταν δὲ ἐνόμισεν ἀρμόδιον τὸν καιρὸν πρὸς ἐκτέλεσιν, ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἀγορὰν τριάκοντα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πολιτῶν ὠπλισμένους, μὲ σκοπὸν νὰ ἐκφοβίσωσιν ὅσους τυχόν ἤθελον ἀπαντήσῃ ἐναντιουμένους. Ἄμα δὲ ἤρχισεν ἡ ταραχὴ, ὁ βασιλεὺς Χαρίλκος φοβηθεὶς ὅτι τὸ πᾶν ἐγίνετο ἀτομικῶς κατ' αὐτοῦ, κατέφυγεν εἰς τὸν νῆον τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς· ἀλλὰ πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους τοῦ Λυκούργου, τοὺς ὁποίους ἐβεβαίωσε καὶ δι' ὄρκου, ἐπανῆλθε, καὶ ἔλαβε πλέον καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὰ γινόμενα.

Πρῶτον δὲ ἔργον τοῦ Λυκούργου ὑπῆρξεν ἡ σύτασις τοῦ σώματος τῶν γερόντων, τὸ ὁποῖον ἐτέθη μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν βασιλέων· διότι πότε μὲν ἡ ἐξουσία, κλίνουσα πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ἐγίνετο τυραννική, πότε δὲ πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἀπέβαινεν ὀχλοκρατική· ὥστε ἡ ἐξουσία τῶν γερόντων, τεθεῖσα τρίτη δύναμις μεταξὺ τῶν δύο ἀντικρουομένων, κατέστησεν εἰς ἰσορροπίαν τρόπον τινὰ τὴν πολιτείαν καὶ ἐξῆσφάλισεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς συνεχεῖς παρεκτροπᾶς. Τοσοῦτον δὲ σπουδαῖον ἐθεώρησε τὸ ἔργον τοῦτο ὁ

Λυκούργος, ὥστε ἐφρόντισε νὰ ἐπικυρωθῇ καὶ παρὰ τοῦ ἐν Δελφοῖς μαντείου, διὰ νὰ κατασταθῇ στερεώτερον.

Ἀπέδωκε δὲ εἰς μὲν τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς γέροντας τὸ δικαίωμα νὰ προβουλευῶνται καὶ νὰ εἰσάγωσι τὰς προτάσεις εἰς τὸν δῆμον διὰ νὰ ἐπικρίνωνται παρ' αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη κἀνὲν τῶν μελῶν αὐτοῦ δικαίωμα νὰ εἰσάγῃ τοιαύτην πρότασιν. Ἐπειδὴ ὅμως μετὰ καιρὸν παρετήρησαν οἱ βασιλεῖς ὅτι ὁ δῆμος προσθέτων καὶ ἀφαιρῶν ἀπὸ τὴν προτεθεῖσαν παρ' αὐτῶν καὶ τῶν γερόντων γνώμην τὴν διέστρεφεν, ἐπρόσθεσαν εἰς τὸν νόμον, ὅτι οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ γέροντες εἶχον δικαίωμα νὰ μὴν ἐπικυρόνωσι τὴν γνώμην, ὅταν αὕτη διὰ τῶν ἐπιγενομένων τροπολογιῶν ἤθελε διαστραφῆ παρὰ τοῦ δήμου.

Μ' ὄλον ὅτι δὲ διὰ τῆς συστάσεως τῶν γερόντων ἐμετρίασε πολὺ ἡ δύναμις τῆς μοναρχίας, συνετοὶ ὅμως βασιλεῖς, ὡς ὁ Θεόπομπος, παραταρήσαντες ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ὕστερον, ὅτι ἡδύνατο νὰ ἐπέλθῃ κλονισμὸς τις εἰς τὸ πολίτευμα ἕνεκα τῆς δυνάμεως τῆς μοναρχίας, οὔσης ἔτι ἰσχυρᾶς, ἐσύστησαν τὴν ἀρχὴν τῶν ἐφόρων, ἧτις ἀφῆρεσε πολλὴν ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν βασιλέων. Ὅταν δὲ ἡ σύζυγος τοῦ εἰρημένου Θεοπόμπου ὠνεΐδιζεν αὐτὸν, διότι συγκατετέθη νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν τῆς βασιλείας, καὶ τοῦ ἔλεγε «Θέλεις παραδώσει μικροτέραν τὴν βασιλείαν εἰς τὰ τέκνα σου», οὗτος ἔδωκε τὴν συνετωτάτην ἀπόκρισιν, «Τόσον μεγαλητέρα θέλει εἶσθαι αὕτη, ὅσον πλειότερον θέλει διαρκέσει.» Καὶ ὁ χρόνος, ὡς καὶ αἱ συχναὶ μεταβολαὶ καὶ τὰ παθήματα τῶν

γειτονικῶν μοναρχιῶν, ἀπέδειξαν πόσον συνετὸν ἦτο τὸ μέτρον τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ μόνοι των οἱ βασιλεῖς τὴν δύναμιν των.

Δεύτερον νομοθετικὸν ἔργον τοῦ Λυκούργου ὑπῆρξεν ἡ διανομὴ τῆς γῆς. Ὅλη ἡ περιουσία εἶχε συγκεντρωθῆ εἰς χεῖρας ὀλίγων· οἱ πλείοτεροι δὲ τῶν πολιτῶν ἦσαν ἄποροι καὶ ἀκτῆμονες. Βλέπων ὁ Λυκούργος ὅτι διὰ τὴν ἀνισότητά ταύτην δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατασταθῆ ἡσυχία εἰς τὸ πολίτευμα· διότι οἱ μὲν διὰ τὸν πλοῦτον ἐγίνοντο ὑπερήφανοι καὶ ὕβρισταί, οἱ δὲ ἄποροι καὶ ἀκτῆμονες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ ἔχωσιν ἀγάπην καὶ προσήλωσιν εἰς τὴν πατρίδα, μετὰ τῆς ὁποίας κἀνὲν συμφέρον δὲν τοὺς συνέδεε, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς ἔχοντας τὰς γαίας νὰ τὰς παραδώσωσιν εἰς τὸ κοινόν, καὶ νὰ διαμοιρασθῶσιν αὐταὶ ἐξίσου μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Ἐκαμε λοιπὸν τοσαύτας μερίδας, ὅσοι ἦσαν καὶ οἱ πολῖται, καὶ διὰ κλήρου ἀπέδωκεν ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον. Πόσῃν δ' εὐχαρίστησιν ἔλαβεν ὅταν μετὰ καιρὸν ἐπανελθὼν ἀπὸ τινος ἀποδημίας, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ ἀγροὶ ἦσαν θειρισμένοι, εἶδε τοὺς σωροὺς τῶν δεματίων ὁμοίους· «ἡ λακωνική, εἶπεν, ὁμοιάζει ὡς νὰ ἀνήκῃ ὅλη εἰς ἀδελφοὺς, οἵτινες πρὸ ὀλίγου τὴν ἐμοίρασαν» (α).

(α) Τόσον ἀναγκαῖον πρὸς εὐημερίαν τῆς Λακωνικῆς κοινωνίας ἐθεώρησεν ὁ Λυκούργος τὸ νὰ δοθῇ γῆ εἰς τοὺς κατοίκους διὰ νὰ ἔχωσι δι' αὐτῆς μέσον ὑπάρξεως, ὥστε ἔπεισε τοὺς ἰδιοκτῆτας νὰ παραχωρήσωσι τὴν ἰδικτὴν των γῆν. Πόσον δὲ ἀπαραιτήτων πρὸς γενικὴν εὐημερίαν πρέπει νὰ ἐθεωρήθῃ τὸ πρᾶγμα καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους κυρίους τῶν γαιῶν, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐπέσιθησαν νὰ κάμωσι τὴν παραχώρησιν ταύτην. Διατί

Θέλων δὲ νὰ εἰσάξῃ τὴν ἰσότητά καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐπιπλά, ἀπήντησεν ἀνυπέβλητα ἐμπόδια, ὥστε ἡναγκάσθη νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄλλον πλάγιον δρόμον πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ κακοῦ τούτου. Πρῶτον μὲν ἀκύρωσε τὴν χρῆσιν τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων, καὶ ἀφῆσε μόνον σιδηρᾶ νομίσματα· καὶ εἰς ταῦτα δὲ ἀπέδωκε πολὺ θάρρος καὶ ὀλίγην δύναμιν, ὥστε διὰ τὸ δύσχρηστον καὶ δυσμετακόμιστον νὰ παύσῃ πᾶσα ἐπιθυμία τῆς ἀποκτήσεως αὐτῶν. Ἐκ τούτου ἐξέλιπεν ἡ κλοπὴ, ἡ ἀρπαγὴ, ἡ δωροδοκία καὶ τόσα ἄλλα ἐγκλήματα καὶ κακά, ὅσα ἐπισύρει μεθ' ἑαυτῆς ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀποκτήσεως τοῦ πλοῦτου. Δεύτερον δὲ κατήργησεν ὅλας τὰς ἀχρήστους καὶ περιττὰς τέχνας, μ' ὅλον ὅτι, ἐξαλειφθέντος τοῦ νομίσματος, ὅλαι αὐταὶ κατηργήθησαν ἀρ' ἑαυτῶν.

Τρίτον νόμον εἰσήξεν εἰς τὸ πολίτευμα ὁ Λυκούργος τὸν τῶν συσσιτίων, ὅστις ἀφῆρεσεν ὀλοτελῶς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλοῦτου. Εἰς τὴν σύστασιν ὁμῶς τοῦ νόμου τούτου ὁ Λυκούργος ἀπήντησε τὴν μεγαλητέραν δυσκολίαν ἐκ μέρους τῶν πλουσίων, οἵτινες δὲν ἤθελον νὰ στερηθῶσι τὴν πολυτέλειαν τῆς τραπέζης των καὶ τὴν μαλακότητα τῶν στρωμάτων, καὶ νὰ τρώγωσι προσδιωρισμένα φαγητὰ ὁμοῦ μὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπόρους. Τοσαύτην δὲ ἐπιμονὴν ἔδειξαν εἰς τὴν ἐναντίωσιν, ὥστε συνελθόντες ἡγανάκτουν καὶ ἐφώναζον, καὶ τελευταῖον ἐπέπεσον κατ' αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν κτυπήσωσιν, ὥστε ἡναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν

ὁμῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, καίτοι ἔχουσα γαίας εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς, δὲν ἐχορήγησεν εἰς τοὺς γεωργοὺς τῆς Ἑλλάδος οἵτινες μάλιστα ἀπέκτησαν αὐτὴν διὰ τοῦ ἰδίου των αἵματος!

ἀγορὰν ἑρμαιώως. Ἐνῶ δὲ ἐπλησίαζε νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἔν ἱερὸν, καὶ νὰ ἐκφύγῃ οὕτω τὴν καταδίωξιν, εἰς νέος, ὀνομαζόμενος Ἀλκάνδρος, ἀκολουθῶν μετ' ἐπιμονῆς αὐτὸν τὸν ἐπλησίασε, καί, ἐνῶ ὁ Λυκοῦργος ἐστράφη διὰ νὰ ἰδῆ ὀπίσω του, τὸν ἐκτύπησε μὲ τὴν βακτηρίαν του εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τοῦ τὸν ἔβγαλε. Ὁ Λυκοῦργος ὅμως καὶ μετὰ τὸ πάθος τοῦτο δὲν ἐδειλίασεν, ἀλλ' ἐπιμένων ἐστάθη ἀντικρὺ αὐτῶν, καὶ ἔδειξε πρὸς τοὺς πολίτας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ αἱματωμένον, καὶ τὸ ὀμμάτιόν του ἔβγαλμένον. Τοσοῦτον δὲ ἐλυπήθησαν οἱ πολῖται μετανοήσαντες, καὶ τοσοῦτον ἐντράπησαν διὰ τὸ συμβῆναι τοῦτο τοῦ Λυκοῦργου, ὥστε συνέλαβον τὸν Ἀλκάνδρον καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὴν ἐξουσίαν του, συνοδεύσαντες αὐτὸν μέχρι τῆς οἰκίας του. Ἄλλ' ὅποιαν εὐγενῆ ἐκδίκησιν ἔκαμεν ὁ Λυκοῦργος πρὸς τὸν Ἀλκάνδρον! Τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸ χρέος νὰ τὸν ὑπηρετῇ ἀντὶ τῶν ὑπηρετῶν τοὺς ὁποίους εἶχεν ἄχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς καὶ τοὺς ὁποίους ἕνεκα τούτου ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν του. Ὅποιον δὲ λαμπρὸν ἀποτέλεσμα ἐπέφερον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκδικήσεως! Ὁ Ἀλκάνδρος πληροφορηθεὶς ἐκ πείρας πόσον ἀγαθὸς, πόσον πρᾶος, πόσον ἐνάρετος ἦτον ὁ Λυκοῦργος, ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας ἐκλήρυτε τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος μιμούμενος τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἀπὸ αὐθάδης καὶ ὀρηκτικῆς ἐγένετο σωφρονέστατος καὶ πραδάτος.

Πρὸς τελείαν δὲ τῆς πολυτελείας κατάργησιν ἐνομοθέτησεν, ὥστε ἡ οἰκοδομὴ τῶν οἰκιῶν νὰ γίνεταί ἀπὸ πρίονος καὶ πελέκεως μόνον, χωρὶς νὰ μεταχειρισθῶσιν

ἄλλα ἐργαλεῖα, σκεπτόμενος ὀρθῶς ὅτι ὁ κατοικῶν εἰς τοιαύτην οἰκίαν δὲν ἔχει ἀνάγκην πολυτελῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων, ἀλλὰ πρέπει καὶ ταῦτα νὰ ἦναι προσηρμοσμένα ἀναλόγως, ἡ μὲν κλίνη μὲ τὴν κατοικίαν, μὲ τὴν κλίνην δὲ τὰ φορέματα, μὲ τὰ φορέματα δὲ ὅλα τὰ λοιπὰ σκευὴ καὶ ἐπιπλα.

Ἄλλος νόμος τοῦ Λυκοῦργου ἀπηγόρευε τὸ νὰ ἐκστρατεύωσι συνεχῶς κατὰ τῶν αὐτῶν πολεμίων, διὰ νὰ μὴν γυμνάζωνται καὶ ἐκεῖνοι εἰς τὰ πολεμικὰ ἀναγκαζόμενοι συνεχῶς νὰ ὑπερασπίζωνται τὸν ἑαυτὸν τους. Λαμπροτάτη ἀπόδειξις τῆς κατὰ τοῦτο φρονήσεως τοῦ Λυκοῦργου ὑπῆρξεν ἐπὶ Ἀγησιλάου, διὰ τῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν συνεχῶν εἰσβολῶν τοῦ ὁποίου ἠναγκάστησαν οἱ Βοιωτοὶ νὰ κατασταθῶσιν ἀντίπαλοι τῶν Λακεδαιμονίων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀνταλκίδας ἰδὼν τὸν Ἀγησίλαον πληρωθέντα κατὰ τινα τῶν ἐν Βοιωτίᾳ μαχῶν « Καλὰ δίδακτρα σοῦ δίδουν οἱ Θεβαῖοι, τὸν εἶπε· διότι τοὺς ἐδίδαξες νὰ πολεμῶσι, μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ οὔτε ἤθελον, οὔτε ἤξευρον. »

Θεωρῶν δὲ ὁ Λυκοῦργος ὡς τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς πολιτείας τὴν δημοσίαν ἀγωγὴν τῶν πολιτῶν, ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς ἐξουσίας ὅλα τὰ ἀναγόμενα εἰς αὐτήν, κάμων ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς γάμους καὶ τὰς γενέσεις. Καὶ πρῶτον μὲν ἐνομοθέτησεν ὥστε αἱ γυναῖκες νὰ ἐνασχολῶνται εἰς διαφόρους σωματικὰς γυμνάσεις, διὰ νὰ ἔχωσι τὰ σώματα ἰσχυρότερα, καὶ ὄχι μόνον νὰ ὑποφέρωσι γενναιότερον τοὺς ἐπὶ τῶν γεννήσεων πόνους, ἀλλὰ νὰ γεννῶσι καὶ ἰσχυρὰ τέκνα. Ἐσυγχώρησε δὲ νὰ παρευρίσκωνται καὶ οἱ νέοι, ὅταν αἱ παρθένοι μετέβαινον εἰς θεῶν τινα ἢ πανήγυριν, καθ'

ἀς ἐτραγώδουν καὶ ἐχόρευον. Τοὺς δὲ ἐπαίνους, ὡς καὶ τὰ σκώμματα, τὰ ἀποδιδόμενα ἀπὸ τὰς παρθένους εἰς τοὺς νέους, ἐθεώρησεν ὡς μέγιστον ἐλατήριον πρὸς φιλοτιμίαν αὐτῶν· διότι ταῦτα ἐλέγοντο ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν βασιλέων καὶ τῶν γερόντων, καὶ πολλῶν ἄλλων πολιτῶν.

Ἴσως δὲ τὴν ἀγωγὴν τῶν παρθένων τὴν ἐνομοθέτησε τοιαύτην ὁ Λυκοῦργος διὰ τὰ παρακινεῖσθαι οἱ πολῖται περισσότερον εἰς τὸν γάμον. Τόσον σπουδαῖον ἀντικείμενον ἐθεώρει τὸν γάμον, ὥστε προσδιώρισε ποινήν τινα διὰ τοὺς ἀγάμους. Δὲν ἦτον εἰς αὐτοὺς συγχωρημένον τὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς γυμνοπαιδείας· ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος τοὺς διέταπτον οἱ ἄρχοντες τὰ περιέλθωσι γυμνοὶ τὴν ἀγορὰν, οἱ δὲ παρευρισκόμενοι ἐφαλλον ἐν τραγούδιον ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν περίστασιν αὐτῶν· ἦτον δὲ ἡ ἐννοια αὐτοῦ ὅτι καλὰ παθαίνουν μὴ ὑπακούοντες εἰς τοὺς παραγγέλλοντας τὸν γάμον νόμους. Ἐνῶ δὲ οἱ νέοι τῶν Σπαρτιατῶν προσέφερον μέγιστον σέβας πρὸς τοὺς γέροντας, δὲν ἀπέδιδον τὸ ἴδιον καὶ πρὸς ἐκείνους οἵτινες ἦσαν ἄγαμοι, ὡς συνέβη εἰς τὸν Δερκυλλίδαν ἓνα τῶν καλητέρων στρατηγῶν τῆς Σπάρτης. Νέος τις δὲν ἐπροσηκώθη εἰς αὐτὸν διαβαίνοντα, εἰπὼν «Οὐδὲ σὺ ἐγέννησες τινὰ διὰ τὰ προσηκῶθῃ ἐμέ.» Μὴ ὑπάρχοντος δὲ πλούτου, καὶ κατὰ συνέπειαν προικῶν, δὲν ἦτο πλέον δυνατόν τὰ ὑπάρξωσι καὶ δυσανάλογα ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ λοιπὰ φυσικὰ προτερήματα συνοικέσια.

Οὐδὲ τὰ γεννώμενα τέκνα δὲν εἶχον τὴν ἐξουσίαν οἱ γονεῖς τὰ θρέψωσιν· ἀλλ' ἅμα γεννηθὲν τὸ παιδίον ἐχρεώσται ἕκαστος τὰ φέρῃ εἰς τοὺς γερωντοτέρους

τῆς φυλῆς του, καὶ αὐτοὶ ἐπιθεωρήσαντες αὐτὸ, ἐὰν μὲν τὸ εὕρισκον καλῆς κατασκευῆς καὶ εὐρωστον, διέταπτον τὰ τὸ θρέψωσι, καὶ ἐπροσδιόριζον δι' αὐτὸ μίαν ἀπὸ τὰς μερίδας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ ἦτον κακῆς κατασκευῆς καὶ σχηματισμοῦ, τὸ ἐστελλον εἰς τὰς Ἀποθέτας· ὠνόμαζον δὲ οὕτως ἐν θάραθρον πλησίον τοῦ Ταυγέτου, ὅπου τὰ ἐρρίπτον, θεωροῦντες ὅτι τὰ τοιαῦτα οὔτε διὰ τὴν πόλιν, οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του συμφέρει τὰ τρέφονται.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδαγωγίαν τῶν νέων κατέβαλε μεγίστην πρόνοιαν ὁ νομοθέτης οὗτος· διότι κἀνεὶς τῶν γονέων δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀνατρέφῃ καὶ τὰ ἐκπαιδεύῃ τὰ τέκνα του, ὅπως ἤθελεν, οὐδ' ἐσυγχώρει τὰ ἔχωσι παιδαγωγοὺς δούλους ἢ μισθωτούς· ἀλλ' ἅμα τὰ τέκνα ἔφθανον τὸ ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας των, τὰ κατέταπτεν εἰς τάξεις, καὶ εἰς ἐκάστην τάξιν ἐπροσδιόριζον ἐπιστάτην τὸν φρονιμώτερον καὶ τολμηρότερον εἰς τὰς μάχας. Τοσοῦτον δὲ ἐπέιθοντο εἰς αὐτὸν, ὥστε καὶ προσταζόμενοι ὑπήκουον προθύμως, καὶ τιμωρούμενοι ὑπέμενον ἀγογγύστως. Ἐπεθεώρουν δὲ τούτους οἱ γερωντότεροι· καὶ τόσον ὅταν ἐπαιζον, καθὼς καὶ ὅταν ἐπιάνοντο εἰς πόλεμον καὶ ἄλλας φιλονεικίας, τοὺς ἐπαρατήρουν ὁποίας φύσεως εἶναι ἕκαστος ὡς πρὸς τὴν τόλμην καὶ ὡς πρὸς τὴν δειλίαν. Γράμματα ὀλίγα ἐδίδασκον εἰς αὐτὰ· ὅλη δὲ ἡ ἐξάσκησις ἐγένετο εἰς τὸ τὰ συνειθίζουσαν τὰ ὑποφέρουσαν τοὺς κόπους, καὶ τὰ νικῶσιν εἰς τὰς μάχας. Καθ' ὅσον δὲ ἤξανε τὴν ἡλικίαν αὐτῶν κατὰ τοσοῦτον πλειότερα γύμνασις ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὰ. Μία τῶν γυμνάσεων αὐτῶν ἦτο τὰ ἔχειν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγολογώτε-

ροι, ἀλλ' οἱ λόγοι των νὰ ἔχωσι τόνον ἐνταυτῷ καὶ χάριν. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀποκρίσεις τῶν Σπαρτιατῶν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ των ἦσαν συντομώταται καὶ εὐστοχώταται.

Ἐγύμναζον τοὺς νέους καὶ εἰς τὰς ὠδὰς καὶ εἰς τὴν μουσικὴν, τὰ ὁποῖα κυριωτέρως συνίσταντο εἰς ἐπαίνους τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀποθανόντων, καὶ κατηγορίας τῶν κατὰ τὰς μάχας ἀναδειχθέντων δειλῶν. Ἐμεταχειρίζοντο δὲ τὴν μουσικὴν καὶ κατὰ τὰς μάχας ἄδοντες παιᾶνας καὶ ἐμβατήρια.

Ὅταν δὲ οἱ νέοι ἔφθανον εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐκστρατεύωσιν εἰς πολέμους, εἶχον πλέον τὴν ἄδειαν νὰ τρέφωσι τὴν κόμην, νὰ στολιζῶνται μὲ ἐνδύματα καλὰ, καὶ νὰ κοσμῶσι τὰ ὄπλα των, διὰ νὰ φιλοτιμῶνται εἰς τοὺς ἀγῶνας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας ὀλιγόστευον τὰ γυμνάσια. Κατὰ δὲ τὰς μάχας ἐπέμενον ἕως οὗ τρέψωσι τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, ὕστερον δὲ ἐπέστρεφον εἰς τὸ στρατόπεδόν των μὴ καταδεχόμενοι νὰ φονεύωσι τοὺς νικηθέντας. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο καὶ ἄλλως πολιτικόν καὶ ὠφέλιμον· διότι οἱ ἐναντίοι, γνωρίζοντες ὅτι μόνον τοὺς ἐναντιουμένους φονεύουσιν, τοὺς δὲ φεύγοντας δὲν καταδιώκουσι, προτιμῶσι νὰ φεύγωσι παρὰ νὰ μένωσιν εἰς τὴν μάχην.

Φρονοῦν τινὲς ὅτι ὁ Λυκούργος συνήργησε καὶ εἰς τὴν σύστασιν τῆς Ὀλυμπιακῆς πανηγύρεως. Ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀληθές, ὁ χαρακτήρ τοῦ Λυκούργου πρέπει νὰ ἦτον εἰρηνικὸς καὶ πρᾶος διὰ νὰ ἐπινοήσῃ τοιοῦτον μέσον προσωρινῆς καταπαύσεως τῶν πολέμων καὶ ἀκαταστασιῶν. Ὅλαί ἄρα αἱ εἰσαχθεῖσαι παρ' αὐτοῦ

στρατιωτικαὶ ἐξατκήσεις δὲν εἶχον ἄλλον σκοπὸν, παρὰ νὰ ἐπιτύχωσι διαρκεστέραν εἰρήνην.

Δὲν ἦτο συγχωρημένον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ μὲτέρχωνται οὐδεμίαν τέχνην, οὐδὲ νὰ κάμνωσι τὸ ἐμπόριον. ἀλλ' ἐν καὶ μόνον ἔργον ἦτο προσδιωρισμένον δι' αὐτοὺς, ὁ πόλεμος· ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης, χοροὶ καὶ πανηγύρεις, καὶ ἐνασχόλησις εἰς κυνήγια καὶ γυμνάσια. Ἐκ τῶν ἄλλων νομοθετημάτων τοῦ Λυκούργου τὸ περὶ τῶν θανόντων ἐφαίνετο ἄριστον. Ἄφησε νὰ ὑπάρχωσι τὰ νεκροταφεῖα ἐντὸς τῶν πόλεων, διὰ νὰ μὴν ταρατῶνται οὐδὲ νὰ φοβῶνται τὸν θάνατον· δὲν ἐσυγχώρησεν οὐδὲν εἶδος πολυτελείας περὶ τὰς ταφὰς, ἐπροσδιώρισε καὶ τὸ πένθος μόνον ἐπὶ ἑνδεκα ἡμέρας, θεωρῶν μάταια τὰ ἐξωτερικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα πολλάκις δὲν εἶναι ἐξήγησις τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας, ἀλλ' ἐξωτερικὴ μόνον ἐπίδειξις.

Ἀπὸ δὲ τὸ σύνολον τῆς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου ἐξάγει τις ὅτι ὁ νομοθέτης οὗτος κυριώτερον σκοπὸν ἔλαβε νὰ ἐμπνεύσῃ τόλμην καὶ ἀνδρίαν εἰς τοὺς πολίτας, καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἰσχυροὺς καὶ ῥωμαλαίους· ἀλλὰ δὲν φαίνεται ὅτι ἔτεινον οἱ νόμοι του πρὸς ἀδικίαν, ὡς τινες ὑπέλαβον· διότι ἡ ἐξωσις τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς πολυτελείας ἀπὸ τὴν Σπάρτην τίνα ἄλλον σκοπὸν εἶχεν, εἰμὴ τὴν κατάργησιν τῆς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας ;

Ἀφοῦ κατέστησεν ὅλα ταῦτα εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ ἀφοῦ ἐγύμνασε καὶ ἐσυνείθισεν ἀρκετὰ τοὺς πολίτας, ὥστε νὰ δύνανται ἀφ' ἑαυτῶν νὰ διοικηθῶσι καλῶς καὶ νὰ ὑπάρξωσιν, ἐστοχάσθη πῶς νὰ κατορθώσῃ νὰ διαμείνῃ διὰ παντὸς τὸ πολίτευμα τοῦτο ἀμετάτρε-

πτον και ἀπαράταλευτον. Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν τοῦτον συγκαλέσας εἰς συνέλευσιν ὅλους τοὺς πολίτας· «Ὁλα, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, διετάχθησαν εἰς τρόπον ὥστε ἡ πόλις καὶ νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ εὐδαιμονήσῃ ἱκανῶς, ἀλλ' ἐν μέτρον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ μέγιστον, δὲν δύναμαι νὰ τοῖ κοινοποιήσω πρὸς ὑμᾶς πρὶν συμβουλευθῶ τὸ μαντεῖον. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ μένετε εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους, χωρὶς νὰ μεταβάλετε ἢ νὰ τροπολογήσῃτε κανένα ἐξ αὐτῶν, ἕως νὰ ἐπιστρέψω ἀπὸ τοὺς Δελφούς». Γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως ταύτης, ὑπέβαλεν εἰς ὄρκους ἅπαντας ὅτι θέλουν διατηρήσει τὸ καθεστῶς πολίτευμα, ἕως νὰ ἐπανέλθῃ ἀπὸ τοὺς Δελφούς, καὶ οὕτως ἀνεχώρησε.

Μεταβὰς εἰς Δελφούς ὁ Λυκοῦργος ἠρώτησε τὸ μαντεῖον, εἰάν οἱ νόμοι ἦναι ἱκανοὶ νὰ ἐπιφέρωσι τὴν εὐδαιμονίαν καὶ πρόσοδον τῆς πόλεως· ἐδόθη δὲ χρησμὸς ἀπὸ τὸ μαντεῖον, ὅτι οἱ νόμοι συνετάχθησαν καλῶς, ἢ δὲ Σπάρτη θέλει γείνει ἐνδοξοτάτη ἐν ὅσῃ μεταχειρίζεται αὐτούς. Λαβὼν ὁ Λυκοῦργος τὴν μαντείαν ἐγγράφως τὴν ἐπέμψεν εἰς Σπάρτην, αὐτὸς δὲ ἀπεφάσισε νὰ μὴν ἐπανέλθῃ πλέον εἰς τὴν πατρίδα του διὰ νὰ μένωσι διὰ παντός οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑποχρεωμένοι ἀπὸ τὸν ὄρκον εἰς τὸ νὰ φυλάττωσι τοὺς νόμους του, ἀφοῦ καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὡμολογήθησαν ὅτι εἶναι κατὰλληλοι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν δόξαν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος του. Διέμεινε δὲ διὰ παντός εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἕως οὗ ἀπέθανε, φρονῶν ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ θάνατος πρέπει ν' ἀποβῇ πρὸς τὴν πατρίδα ὡφέλιμος. Δὲν εἶναι γνωστὸν ποῦ ἀπέθανεν ὁ Λυκοῦργος, ἀλλ' οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἀπέθανεν εἰς Ἡ-

λιδα, οἱ δὲ εἰς Κίρραν, οἱ δὲ εἰς Κρήτην, καὶ ἄλλοι μὲν νομίζουσι ὅτι τὰ ὄσῳ αὐτοῦ μετακομισθέντα εἰς τὴν Σπάρτην ἐτάφησαν ἐκεῖ, ἄλλοι δὲ ὅτι κατέκαυσαν τὸ σῶμά του καὶ ἐσκόρπισαν τὴν στάχτην εἰς τὴν Θάλασσαν κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἰδίου, διὰ νὰ μὴν εὐρωσι ποτὲ αἰτίαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ καταργήσωσι τοὺς νόμους μετακομίζοντες τὰ λείψανα αὐτοῦ εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ λαμβάνοντες τοῦτο ἀφορμὴν διὰ νὰ λυθῶσι τοῦ ὄρκου, ὡς νὰ ἐπανήλθε δῆθεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν πατρίδα του.

Μ' ὅλον ὅτι εἰς τὸν Λυκοῦργον προσέφερον τὰς μεγαλητέρας τιμὰς εἰς Σπάρτην, διότι οἰκοδόμησαν ἱερὸν εἰς τιμὴν αὐτοῦ, καὶ προσέφερον θυσίας ὡς εἰς Θεὸν, μ' ὅλα ταῦτα, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι αἱ ἀποδιδόμεναι εἰς αὐτὸν τιμαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι τῶν ὅσαι δικαίως ἀνήκον εἰς αὐτόν. Τοσοῦτον Οὐχυμάτιον θεωρεῖ τὸ πολίτευμα αὐτοῦ! Καὶ πραγματικῶς δὲ ἀπεδείχθη τοιοῦτον διότι εἰς διάστημα πεντακοσίων ἐτῶν, καθ' ἃ ἔμεινον ἐν ἰσχύϊ οἱ νόμοι τοῦ Λυκοῦργου, ἢ Σπάρτη, ὄχι μόνον ἐσωτερικῶς δὲν ὑπέπεσεν εἰς στάσεις καὶ μεταβολὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοσοῦτον ἰσχυρὰ, τοσοῦτον ἐνδοξος, τοσοῦτον σεβαστὴ ὑπῆρξεν, ὥστε ὄχι μόνον ἐπρώτευσεν τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ διάστημα τοῦτο, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο ὡς παιδαγωγὸς καὶ σωφρονιστὴς καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὅταν αὐταὶ παρεξέτρεποντο. Διὰ τοῦτο εἰς Σπαρτιάτης μὲ μίαν βακτηρίαν καὶ ἓνα τρίβωνα, στελλόμενος ἀπὸ τὴν Σπάρτην μετέβαλλε τὴν κατάστασιν τῶν πολιτειῶν, ὡς ὁ Λύσανδρος καὶ ὁ Γύλιππος καὶ ἄλλοι. Διὰ τοῦτο ὅταν οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν εἰς τὰ Λεῦ-

κτρα τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ὑψηλοφρονοῦσαν δι' αὐ-
τὸ, ἀττειζόμενος ὁ Σωκρατικὸς Ἀντισθένης «Ὁμοιά-
ζουν οἱ Θεβαῖοι, εἶπε, μὲ τὰ παιδάρια τὰ ὁποῖα με-
γαλοφρονοῦν διότι ἐδειραν τὸν διδάσκαλόν των».

Τοσοῦτον δὲ μεγάλη ἐθεωρεῖτο ἡ δύναμις τῶν νό-
μων τοῦ Λυκούργου, καὶ ὅταν πλέον δὲν ἦσαν εἰς πλή-
ρη ἐνέργειαν, ὥστε ὁ Φιλοποίμην, παρασυρόμενος ἀπὸ
πάθος θυμοῦ, ἀνάξιον τοῦ χαρακτῆρος τῶν μεγάλων
ἀνδρῶν, ἠθέλησε νὰ ὑποβάλῃ τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν
ὁμοσπονδίαν τῶν Ἀχαιῶν, κατήγγησε τοὺς νόμους τοῦ
Λυκούργου, συλλογιζόμενος εὐλόγως ὅτι δὲν ἦτο ποτὲ
δυνατὸν νὰ φρονῶσι ταπεινά ἄνθρωποι ἀνατρεφόμενοι
κατὰ τοὺς νόμους τούτους.

Οἱ νόμοι τοῦ Λυκούργου δὲν ἦσαν γραπτοί, οὐδ' ἐτέ-
θησαν εἰς σιδηροῦν κιβώτιον (α). Ἐνεχαράσσοντο εἰς
τὴν καρδίαν ἐνὸς ἐκάστου τῶν πολιτῶν ἐκ νεαρᾶς ἡ-
λικίας, καὶ ἐτυποῦντο θαθέως εἰς τὴν μνήμην των διὰ
τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀγωγῆς τῶν νέων, ὥστε ποτὲ δὲν
ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἄγνοια αὐτῶν. Ἄλλ' ὅ,τι κυ-
ριωτέως ἐπέφερε τὴν δόξαν καὶ προήγαγε τὴν δύνα-
μιν τῶν Λακεδαιμονίων ὑπῆρξε τὸ μέγα πρὸς τοὺς
νόμους σέβας καὶ ἡ μεγάλη πρὸς αὐτοὺς πειθαρχία.
Διὰ τοῦτο εἰς μόνην τὴν Σπάρτην δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ
ἐφαρμοσθῇ ὅ,τι εἶπέ τις τῶν ἀρχαίων σοφῶν περὶ τῶν

(α) Ὅταν ὁ Πήγας Πικλαμῆδης ἐπρότεινε νὰ κατασκευασθῇ
σιδηροῦν κιβώτιον διὰ νὰ τεθῇ εἰς αὐτὸ τὸ σύνταγμα, ὁ Γ. Αἰ-
νιάν εἶπεν ὅτι τὸ σύνταγμα δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ, ἐὰν ἐγ-
χαραθῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὄχι κλειόμενον εἰς
σιδηροῦν κιβώτιον.

νόμων, ὅτι εἶναι ὡς ἴστοι ἀράχνης, οἵτινες συλλαμβά-
νουσι μόνον τὰ μικρὰ ζώφια, τὰ δὲ μεγαλύτερα ζῶα
διασχίζουσιν αὐτοὺς καὶ διέρχονται. Καὶ θεβαίως, ὅπου
οἱ ἰσχυροὶ δύνανται ν' ἀποφύγωσι τὰς συνεπείας τῶν
νόμων διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, οἱ ἀδύνατοι προσπα-
θοῦν νὰ ἀποφύγωσιν αὐτοὺς διὰ τοῦ δόλου· διότι ἡ
μεταξὺ τῶν πολιτῶν πρὸς τοὺς νόμους ἀνισότης ἀφαι-
ρεῖ πλέον πᾶν σέβας πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοῦτο φέρει τὴν
ἀθλιότητα τῶν πολιτειῶν, ὅπου δυστυχῶς ἐπικρατεῖ
τοιαύτη πρὸς τοὺς νόμους καταφρόνησις, ἢ ἀδιαφορία,
ὥστε νὰ ἀποβαίνωσιν οὔτοι ὄργανα εἰς τὰς χεῖρας τῶν
δυνατῶν.

Τοσοῦτον δὲ ὀρθαί ἐθεωρήθησαν αἱ βάσεις τοῦ πο-
λιτεύματος τοῦ Λυκούργου, ὥστε ἐπ' αὐτῶν ἐστερέω-
σαν τὰς πολιτείας των καὶ ὅσοι ἐκ τῶν φιλοσόφων
συνέγραψαν τοιαύτας. Ἄλλ' ἡ θεβαία ἀπόδειξις τῆς βα-
σιμότητος αὐτῶν εἶναι ὅτι καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων
ἐθνῶν τὰ πλείοτερα ἐπ' αὐτῶν ἐστοχάσθησαν νὰ συν-
τάξωσι τὰ πολιτεύματα αὐτῶν, καὶ ταύτας ἐθεώρησαν
ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς εὐνομίαν καὶ εὐδαιμονίαν τῶν
πολιτῶν. Ἄλλ' ὅτι τὸ μέγα πρὸς τοὺς νόμους σέβας
καὶ ἡ μεγαλητέρα πρὸς αὐτοὺς ὑπακοή, εἶναι ἐν τῶν
συντελεστικωτέρων μέσων πρὸς συντήρησιν τῆς πολι-
τείας, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν κοινωνιῶν, παρέχει
εἰς τὸν κόσμον λαμπρὸν παράδειγμα ἐν τῶν κατὰ τὸν
παρόντα αἰῶνα μεγαλητέρων, πλουσιωτέρων καὶ ἐνδο-
ξοτέρων ἐθνῶν, τὸ Ἀγγλικόν.

Η ΕΣΘΗΡ.

Μεταξύ των κορασιών τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ὠραιότητά των συνέλεξεν ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ βασιλείου του καὶ ἔφερον εἰς τὸ παλάτιόν του ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξης, ἐκείνη, ἣτις πλειότερον ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν του καὶ προσήλωσε τὴν κλίσιν του, ἦτον ἡ Ἐσθῆρ, παρθένος καταγομένη ἀπὸ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος αἰχμαλωτισθέντας Ἰουδαίους καὶ διασπυρέντας εἰς τὸ βασίλειον τῶν Ἀσσυρίων, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ὑπέκυψεν ὕστερον ὑπὸ τὸν Περσικὸν ζυγόν.

Ἐψωθεῖσα ἐπὶ τοῦ βασιλικῆς θρόνου ἡ Ἐσθῆρ, καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ πλῆθος εὐνοῦχων καὶ ὑπηρετριῶν εἰς τὸ κέντρον τοῦ λαμπροτέρου βασιλικῆς παλατίου, εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγαλητέρων ἀπολαύσεων, ὁποίας νοῦς ἀνθρώπινος ἠδύνατό ποτε νὰ ἐπιθυμήσῃ. Ἐνῶ δὲ ποτε ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ἀναλογίζομένη τὰ ἀγαθὰ ὑπὸ τῶν ὁποίῳ περιεστοιχίζετο, ἀναγγέλουσιν ἐξαίφνης εἰς αὐτὴν ὅτι ὁ ἐξάδελφός τῆς Μαρδοχαῖος, κατηφής καὶ περιλυτός, ἐνδεδυμένος σάκκον, καὶ ἔχων σποδὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπικαλεῖται νὰ τοῦ δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὴν. Ἐντρομος καὶ ἀνήσυχος ἡ Ἐσθῆρ ἐγείρεται βιαίως ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ πέμπει πρὸς τὸν Μαρδοχαῖον ἐνδύματα διὰ νὰ ἐνδυθῇ καὶ οὕτω νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν τῆς· διότι δὲν ἦτο συγχωρημένον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ παλάτιον εὐρισκόμενος εἰς τοιαύτην ἔλεινῃν κατάστασιν.

— Ἀδύνατον, εἶπεν ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὸν κομίσαντα πρὸς αὐτὸν τὰ ἐνδύματα εὐνοῦχον, ἀδύνατον νὰ ἐπιβάλω εἰς τὸ σῶμά μου ἐνδύματα χαρᾶς, ἐν ὧσιν εὐ-

ρίσκομαι εἰς τοιαύτην λύπην καὶ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον.

— Ἄλλ' εἶναι ἐξίσου ἀδύνατον καὶ τὸ νὰ εἰσέλθῃ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εἰς τὸ παλάτιον, εἶπεν ἡ Ἐσθῆρ, ὅταν τῆς ἔφερον τὴν ἀπάντησιν τοῦ Μαρδοχαίου. Καλέσατα λοιπὸν ἓνα τῶν πιστωτέρων αὐτῆς εὐνοῦχων, τὸν ἔπεμψε νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ Μαρδοχαίου τὴν αἰτίαν τῆς λύπης του, καὶ τί αἰτεῖ ἀπὸ αὐτὴν.

— Εἶπε εἰς τὴν Ἐσθῆρ, εἶπεν ὁ Μαρδοχαῖος πρὸς τὸν εὐνοῦχον, ὅτι διάταγμα βασιλικὸν ἐξεδόθη παραγγέλον τὸν ὄλεθρον ὄλων τῶν καθ' ὄλα τὰ μέρη τοῦ Περσικοῦ βασιλείου διεσπαρμένων Ἰουδαίων, καὶ συγχωροῦν εἰς τὸν Ἀμάν, ὅστις εἶναι καὶ ὁ αἴτιος τοῦ διατάγματος τούτου, νὰ λάβῃ τὰς περιουσίας αὐτῶν. Προσδιωρίσθη δὲ ῥητὴ ἡμέρα πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου, καὶ παραγγελία ἐστάλη ἤδη εἰς ὄλα τὰ μέρη τοῦ βασιλείου· οὐδεμίαν δὲ ἐλπίδα σωτηρίας δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν, ἐκτὸς ἐὰν ἡ Ἐσθῆρ κατορθώτῃ νὰ ἀνατρέψῃ τὸ διάταγμα τούτο.

— Ἀλλοίμονον! εἶπεν ἡ Ἐσθῆρ, ὅταν τῆς ἔφερον τὴν εἶδησιν ταύτην. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ διατάγματος πρόκειται νὰ γένη σύντομα, ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν ἐθιμοσταξίαν δὲν ἠμπορῶ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν βασιλεῆ πρὸ ἐνὸς μηνός· ἐὰν δὲ τις ἠθέλε παρουσιασθῇ ἀκάλεστος ἢ ποινῇ εἶναι θάνατος.

— Καὶ τί φρονεῖ; ἀπήντησε διὰ τοῦ εὐνοῦχου ὁ Μαρδοχαῖος· νὰ ζήσῃ αὐτὴ μόνη διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ὄλεθρον ὄλων τῶν ὁμοεθνῶν τῆς; Ἠρέπει νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν τῆς εἰς κίνδυνον, καὶ ἡ νὰ ζήσῃ σώζουσα τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτῆς ἀπὸ τὸν ὄλεθρον, ἢ νὰ συναποθάνῃ καὶ αὐτὴ μετ' αὐτῶν.

— Ἀναδέχομαι, νὰ ὑποκύψω εἰς τὸν μέγαν καὶ προφανῆ τεῦτον κίνδυνον τῆς ζωῆς μου, παρήγγειλεν ἡ Ἐσθῆρ πρὸς τὸν Μαρδοχαῖον, διὰ νὰ δυνηθῶ ν' ἀπαλλάξω τοὺς ὁμοειθεῖς μου ἀπὸ τὸν ὄλεθρον, ἀλλ' ἄς νηστεύσωσιν ὅλοι τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἄς δεηθῶσι θερμῶς πρὸς τὸν Κύριον διὰ νὰ εὐοδώσῃ τὸ ἐπιχειρήμα μου.

Β'.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς τριημέρου νηστείας, εἰς ἣν καὶ ἡ Ἐσθῆρ καὶ αἱ ἀιὺπηρετρίαι αὐτῆς ὑπεβλήθησαν μετ' ὅλης τῆς αὐστηρότητος, ἡ Ἐσθῆρ ἀναλαβοῦσα τὴν βασιλικὴν αὐτῆς στολὴν καὶ κοσμηθεῖσα μετ' ὅλην τὴν δυνατὴν λαμπρότητα μετέβη εἰς τὴν ἀνδρωνίτιν διὰ νὰ παρουνσιασθῇ εἰς τὸν Ἀρταξέρξην συνοδευομένη ἀπὸ δύο ὑπηρετίδας. Ἄν καὶ ἤθελε νὰ ἔχῃ τὸ πρόσωπον ἰλαρὸν καὶ χαρακτῆρα ὥστε νὰ κάμῃ ἐντύπωσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἀρταξέρξου, ὁ φόβος ὅμως τοσοῦτον εἶχε κυριεύσει τὴν καρδίαν τῆς, ὥστε αὕτη ἐπαλλε μετ' ἐπισημνότητα σφοδρότητι. Ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν λαμπροτάτῃ στολῇ, ἀλλ' ἅμα ἀνοιχθέντος τοῦ παραπετάσματος ἐφάνη ἡ Ἐσθῆρ προσερχομένη, βλέμμα θυμοῦ καὶ ἀγανακτήσεως, ἀποθανθὲν ὡς ἀστραπὴ πρὸς τὴν Ἐσθῆρ, τοσοῦτον ἐξέπληξε καὶ ἐτάραξεν αὐτήν, ὥστε ὠχρίασεν ἀπὸ τὸν φόβον τῆς, καὶ λειποθυμήσασα ἤθελε πέσει εἰς τὸ ἔδαφος, ἐὰν μία τῶν συνοδουσῶν αὐτὴν ὑπηρετριῶν δὲν ἐπρολάβανε νὰ τὴν κρατήσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Ἡ κατάστασις αὕτη τῆς Ἐσθῆρ τοσοῦτον μετέβαλε καὶ συνεκίνησε τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, ὥστε οὗτος ἐπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρό-

νου, ἤρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ τὴν Ἐσθῆρ, καὶ τὴν ἐπεριποιεῖτο ἕως οὔ συνῆλθεν εἰς ἑαυτήν. Ἀκούθως δὲ ἐπροσπάθησε μετ' εἰρηλικούς λόγους καὶ εὐνοϊκὰς ἐκφράσεις νὰ τὴν βεβαιώσῃ ὅτι τὸ πρόσταγμα τοῦ θανάτου διὰ τοὺς ἀνευ ἀδείας παρουσιαζομένους δὲν ἔχει χώραν ὡς πρὸς αὐτήν, τὴν ὁποῖαν θεωρεῖ ὡς ἀδελφὴν καὶ ἀνωτέραν τῆς τάξεως τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μ' ὅλας τὰς ἐνθαρρυντικὰς ταύτας ἐκφράσεις, ἡ Ἐσθῆρ μὸλις ἤρχισε νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ ἐπῆλθε νέα λειποθυμία, ἣτις τὴν ἔκαμε νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἔδαφους. Τότε ὁ βασιλεὺς, τεταραγμένος καθ' ὑπερβολὴν διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην τῆς Ἐσθῆρ, ἀφοῦ τὴν ἐπανέφερον πάλιν εἰς τὴν ζωὴν.

— Ἀγαπητῆ μου Ἐσθῆρ, τῆς εἶπε μετ' πολλὴν φιλοφροσύνην καὶ ἀγαθότητα, ζήτησαι ἐλευθέρως ἀπὸ ἐμὲ ὅ,τι θέλεις, καὶ εἶμαι ἔτοιμος νὰ σοῦ προσφέρω ἕως τὸ ἡμισυ τῆς βασιλείας μου.

— Μέγιστε Βασιλεῦ! εἶπεν ἡ Ἐσθῆρ, ἐπιθυμῶ νὰ κάμω σήμερον ἐν συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἔλθῃ ἡ Μεγαλειότης σου καὶ ὁ Ἀμάν.

Ὁ Βασιλεὺς παραδεχθεὶς τὴν αἴτησιν μετέβη εἰς τὸ γεῦμα, ὡς καὶ ὁ Ἀμάν, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἠρώτησε καὶ πάλιν τὴν Ἐσθῆρ περὶ τῆς αἰτήσεως αὐτῆς· ἀλλ' αὕτη δὲν ἠθέλησε νὰ ἐξηγήσῃ αὐτήν, ἀλλ' ἐκάλεσε καὶ πάλιν καὶ διὰ τὴν ἐπιούσαν εἰς συμπόσιον τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ἀμάν.

Γ'.

Ὁ Ἀμάν, ἀφοῦ ἀπέκτησε τοσαύτην εὐνοϊαν καὶ δύναμιν παρὰ τῷ βασιλεῖ, κολακευθεὶς καθ' ὑπερβολὴν

καὶ ἀπὸ τὴν φιλοφροσύνην ταύτην τῆς Ἑσθήρ· διότι αὐτὸς μόνος προσεκλήθη μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ συμπόσιον, ἐστοχάζετο μὲ ποῖα μέσθ νὰ διατηρήσῃ περισσότερον καὶ νὰ καταστήσῃ στερεωτέραν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του. Ἐπειδὴ ὁ Μαρδοχαῖος, ἔχων συγγενικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἑσθήρ, ἐφαίνετο ὅτι ἦ-τον ἐνδεχόμενον ποτὲ νὰ προσδεύσῃ καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ὄλην, ἢ μέρος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, συνέλαβε τὴν ιδέαν τοῦ νὰ κατασρέψῃ αὐτόν· καὶ συγκροτήσας συμβούλιον μετὰ τῶν φίλων του ἀπεφάσισε τὴν ἐπιούσαν νὰ αἰτήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον αὐτοῦ κατὰ συνέπειαν τοῦ προεκδοθέντος κατὰ τῶν Ἰουδαίων διατάγματος. Τοσαύτην δὲ πεποιθήσιν εἶχε περὶ τῆς ἰσχύος του πλησίον τοῦ βασιλέως, ὥς ἐδιέταξε καὶ ἔκοψαν πεντήκοντα πηγῶν ξύλον διὰ νὰ σταυρώσωσιν ἐπ' αὐτοῦ τὸν Μορδαχαῖον.

Ἄλλ' ὅποια εἶναι αἱ βυλαὶ τῆς Θείας Προνοίας! Κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, καθ' ἣν ὁ Ἄμάν ἔκαμνε τὰ ἀνωτέρω καταστρεπτικὰ διὰ τὸν Μαρδοχαῖον σχέδια, ὁ Ἀρταξέρξης, μὴ ἔχων ὕπνιον, εἶχε διατάξει τοὺς ὑπηρέτας του νὰ ἀναγινώσκωσι τὰ ὑπομνήματα, εἰς τὰ ὁποῖα κατέγραφον τοὺς ὁπωσδήποτε πράξαντάς τι ὠφέλιμον εἰς τὴν βασιλείαν. Εἰς τὰ ὑπομνήματα ταῦτα εὐρέθη ὅτι ὁ Μαρδοχαῖος ἀνεκάλυψε μίαν συνωμοσίαν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως, ἐνεργουμένην ἀπὸ δύο ἐκ τῶν εὐνούχων του.

—Τί καλὸν ἐκάμαμεν ἡμεῖς εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον πρὸς ἀμοιβὴν τῆς εὐεργεσίας του; ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς. — Οὐδέν· ἀπεκρίθη ὁ ἀναγινώσκων τὰ ὑπομνήματα ὑπηρέτης.

— Ἐχομεν λοιπὸν χρέος νὰ ἀποδώσωμεν ἀνάλογον ἀμοιβὴν εἰς αὐτόν, εἶπεν ὁ βασιλεὺς.

Τὴν πρωΐαν δὲ, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἔτι εἰς τὸν νοῦν του πῶς νὰ ἀνταμείψῃ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Μαρδοχαίου, ὁ Ἄμάν εἰσῆρχετο εἰς τὴν αὐλήν νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον αὐτοῦ.

— Εἰπέ μου, εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ βασιλεὺς, ὅταν θέλω νὰ τιμήσω ἄνθρωπὸν τινα, τί πρέπει νὰ κάμω εἰς αὐτόν; — Ὁ Ἄμάν κυριευόμενος πάντοτε ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς βασιλικῆς εὐνοίας, ποῖον ἄλλον παρ' ἐμὲ, εἶπε καθ' ἑαυτόν, ἔχει σκοπὸν νὰ τιμήσῃ ὁ βασιλεὺς; Καὶ ἀποτεινὼν ἔπειτα τὸν λόγον εἰς τὸν βασιλέα. — Ἡ μεγαλητέρα τιμὴ, εἶπε, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ κάμῃ ὁ βασιλεὺς, εἶναι νὰ δώσῃ μίαν βασιλικὴν στολήν, καὶ ἓνα ἵππον ἐκ τῶν βασιλικῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον θέλει νὰ τιμήσῃ· οὗτος δὲ, ἀφοῦ ἐνδυθῆ ἀπὸ ἓνα τῶν βασιλικῶν φίλων, καὶ ἀναβιθασθῆ εἰς τὸν ἵππον, νὰ περιφερθῆ εἰς ὄλην τὴν πόλιν, ὁ δὲ περιφέρων αὐτόν φίλος νὰ κηρύττῃ ὅτι οὕτω τιμᾷ ὁ βασιλεὺς τοὺς εὐεργέτας του.

— Οὕτω λοιπὸν ἀπαραλλάκτως θέλεις πράξει καὶ σὺ εἰς τὸν Μαρδοχαῖον, εἶπεν ὁ βασιλεὺς.

Ὁ Ἄμάν ἔμεινεν ὡς ἀπόπληκτος διὰ τὸν λόγον τοῦτον τοῦ βασιλέως ἄλλ' εὐρέθη εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ πράξῃ πάντα ταῦτα ὑπὲρ τοῦ Μαρδοχαίου τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἠτοίμαζε διὰ τὸν σταυρόν.

Δ'.

Ὅταν ὁ Ἀρταξέρξης ἐπὶ τοῦ δευτέρου συμποσίου,

εις τὸ ὁποῖον παρευρίσκειτο καὶ ὁ Ἀμάν, ἠρώτησε τὴν Ἑσθήρ περὶ τῆς αἰτήσεως αὐτῆς·

—Τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ ἐγὼ κατάγομαι, εἶπεν αὐτῇ, κατεδικάσθη νὰ καταστραφῇ καὶ νὰ διαρπαγῇ καὶ ἡ περιουσία του. Διὰ τὴν καταστροφὴν ταύτην, ἣτις ἀποβλέπει καὶ ἐμὲ τὴν ἰδίαν, ἐτόλμησα νὰ παρακούσω τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, καὶ ἐπαρουσιάσθην ἄνευ ἀδείας ἐνώπιόν σου. Ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τῶρα τὸ ἔλεός σου, καὶ παρακαλῶ νὰ συγχωρηθῇ τὸ ἔθνος μου, καὶ νὰ μὴν ὑποπέσῃ εἰς τὰ ἀποφασισθέντα δεινὰ· διότι ἐκ διαβολῆς πρέπει νὰ ἀπεφασίσθησαν ταῦτα.

—Καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ κάμῃ τοιαῦτα πράγματα; εἶπεν ὁ βασιλεὺς μετ' ἀγανακτικῆς.

— Ὁ πονηρὸς οὗτος ἄνθρωπος, ὁ Ἀμάν, εἶπεν ἡ βασίλισσα.

Ὁ λόγος οὗτος τοιαύτην ἀγανάκτησιν ἐπροξένησεν εἰς τὸν βασιλέα κατὰ τοῦ Ἀμάν, ὥστε ἐξελθὼν ἀπὸ τὸ συμπόσιον μετέβη εἰς τὸν κῆπον καὶ περιεπάτει πρὸς διασκέδασιν τῆς ὀργῆς του· ὁ δὲ Ἀμάν βλέπων εἰς ποῖον κίνδυνον ἐξετέθη, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Ἑσθήρ καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸ ἔλεος αὐτῆς. Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπανερχόμενος εὔρεν αὐτὸν εἰς τοιαύτην θέσιν, ὠργίσθη ἔτι πλειότερον κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην, ὥστε ὁ Ἀμάν δὲν εἶχε πλέον κἀνὲν καταφύγιον.

Ἐνῶ δὲ ἐγίνετο λόγος μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασίλισσης περὶ τοῦ Ἀμάν, προσέρχεται εἰς τῶν εὐνούχων καὶ ἀναγγέλει ὅτι ὁ Ἀμάν εἶχε στήσει ξύ-

λον πεντήκοντα πηχῶν ὕψος διὰ νὰ σταυρώσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐπ' αὐτοῦ.

— Εἰς αὐτὸ νὰ σταυρώσωσιν ἀμέσως τὸν Ἀμάν, ἀνέκραξε μετ' ἀγανακτικῆς ὁ βασιλεὺς, καὶ συγχρόνως τὴν μὲν περιουσίαν αὐτοῦ ἐδώρησεν εἰς τὴν Ἑσθήρ, τὸν δὲ Μαρδοχαῖον κατέστησεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Ἀμάν. Οὕτω δὲ τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον ἐμελέτησε νὰ ἐπιβάλῃ ὁ Ἀμάν εἰς τὸν Μαρδοχαῖον, ἡ Θεία Δίκη τὸ ἐπέφερεν εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

—οοοο—

Ο ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ.

Γ'.

Ἐπλησίαζεν ὁ ἥλιος εἰς τὴν δύσιν του, ὅταν εἰς τινα πενιχρὰν οἰκίαν ἑνὸς χωρίου τῶν Θηβῶν ἐπλησίασαν τρεῖς χωροφύλακες καὶ εἰς ὑπάλληλος συνοδευόμενος παρ' αὐτῶν. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας εὐρίσκοντο τρία τέκνα, τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερον μόλις εἶχε δώδεκα ἐτῶν ἡλικίαν. Ὅταν ταῦτα εἶδον πλησιάζοντες τοὺς ἀνωτέρω χωροφύλακας ἀπεσύρθησαν δρομαίως πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς εἰσόδου, τὰ μὲν μικρότερα κλαίοντα καὶ ἐκφωνίζοντα δυνατὰ, τὸ δὲ μεγαλύτερον στρέφον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν κεφαλὴν του ὀπισθεν διὰ νὰ παρατηρήσῃ, ἂν δὲν τὰ ἐπιδιώκουσιν οἱ χωροφύλακες.

Ὅταν ἡ ἀνωτέρω συνοδεία ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, εἰς ἐξ αὐτῶν ἤνοιξεν αὐτὴν, ἀλλ' ἰδὼν ὅτι

κάνεις δὲν ἦτον ἐντός, ἐξῆλθεν ἀμέσως· ὄλοι δὲ ὁμοῦ ἔστησαν τὰ ὄπλα των πλησίον τῆς θύρας, ἀκολούθως, οἱ μὲν ἄλλοι ἐκάθισαν εἰς πέτρινόν τι κάθισμα πλησίον τοῦ τοίχου τῆς οἰκίας, εἰς δὲ τῶν χωροφυλάκων διευθύνθη πρὸς τὰ παιδία διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ οἰκοδεσπότου. Ὅταν τὰ παιδία εἶδον διευθυόμενον πρὸς αὐτὰ τὸν χωροφύλακα, ἀνεπέωσαν τὰς φωνὰς καὶ ἐτοιμάζοντο νὰ πηδῶσι τὴν ἀπὸ δεμάτια πρίνων κατασκευασμένην φράκτην τῆς αὐλῆς, ἀλλὰ φωνή τις προσέβαλεν εἰς τὰ ὦτά των, καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν αὐτὴ διευθύνετο. Γυνή τις, τεσσαρακοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν, ἤρχετο πρὸς τὴν οἰκίαν διώκουσα ἔμπροσθεν αὐτῆς μίαν ὄνον φορτωμένην πρινάρια. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτον οἰκοδέσποινα καὶ μήτηρ τῶν παιδίων· ἡ δὲ παρουσία τῆς ἔδωκε θάρρος εἰς τὰ παιδία, στε ἔπαυσαν τὰς φωνὰς καὶ τὰ κλαύματα, ἀφοῦ μάλιστα καὶ ὁ χωροφύλαξ, ὅστις διευθύνετο πρὸς αὐτὰ, ἐστράφη αὐθις εἰς τὴν λοιπὴν συνοδείαν νομίσας περιττὸν νὰ ἀποτείνῃ ἐρωτήσεις πρὸς τὰ παιδία, ἐρχομένης ἤδη τῆς γυναικός.

Ἡ γυνὴ αὕτη πλησιάσασα εἰς τὴν θύραν καὶ χαιρετήσασα τοὺς ξένους ἤρχισε νὰ καταδιβάξῃ τὸ φορτίον ἀπὸ τὴν ὄνον τῆς.

— Πῶς! (λέγει εἰς τῶν χωροφυλάκων μὲ τρόπον ἐκφραστικὸν θυμοῦ) ἡμεῖς νὰ καθήμεθα ἐδῶ ἔξω τόσῃν ὥραν, καὶ τώρα θέλεις νὰ προσμένωμεν ἕως νὰ προσφέρῃς ὄλας τὰς περιποιήσεις σου εἰς τὴν ὄνον σου; μᾶς ἔκαμες χειροτέρους ἀπὸ αὐτήν; — Σὰς ζῆτῶ συγχώρησιν, εἶπε μὲ ταπείνωσιν ἡ γυνή. Ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα ὅτι θὰ ἔλθῃτε διὰ νὰ παρευρεθῶ ἐδῶ· τώρα δὲ ὅτε ἔφθασα,

ἤμπορῶ νὰ ἀφήσω τὸ δυστυχές τοῦτο ζῶον φορτωμένον; ἤθελα σὰς παρκαλέσει νὰ ἀνοιξέτε μόνον σας καὶ νὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ σαρώσω καὶ νὰ στρώσω διὰ νὰ καθήσετε· καὶ ἐπειδὴ ἔμελλον ν' ἀργήσω εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην, ἐστοχάσθην νὰ μὴν ἀφήσω τὸ ἄθλιον τοῦτο ζῶον φορτωμένον. Ἡ γυνὴ, ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα, ἐξηκολούθει νὰ ξεφορτόνῃ τὸ ζῶόν τῆς· ἀλλ' ὁ χωροφύλαξ δυσαρεστηθεὶς διότι αὐτὴ δὲν ὑπήκουσεν ἀμέσως εἰς τὴν πρόσκλησίν του, καὶ ν' ἀφήσῃ τὸ ζῶον φορτωμένον πρὸς χάριν αὐτῶν.

— Βλέπω, λέγει μὲ ὀργὴν πρὸς τὴν γυναῖκα, ὅτι δὲν θὰ εἶμεθα καλοὶ γείτονες ἀπόψε, ἂν ἐξακολουθῆς νὰ ἔχῃς τὰ ἴδια μυελά. Ἡ ὥρα εἶναι ἀρκετὰ περασμένη· ἡμεῖς πρέπει νὰ φάγωμεν καὶ νὰ πῖωμεν καλὰ, καὶ ἐσὺ εἶσαι μὲ τὸν νοῦν ὁποῦ ἐγεννήθηκες. — Θὰ φάγωμεν ὅ,τι ἔδωκεν ὁ Θεός, εἶπεν ἡ γυνὴ μὲ προσποιητὴν ἀταραξίαν, ἐνῶ, ἀφ' ἧς στιγμῆς εἶδεν οὐτούς, συλλογιζομένη ὅτι τίποτε δὲν εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, καὶ προβλέπουσα τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης ἐλλείψεως, εἶχε κυριευθῆ ἀπὸ μεγίστην ἀνησυχίαν. — Ὁ Θεός δίδει διὰ σὰς ψωμί ξηρὸν καὶ μουχλιασμένον, εἶπεν ὁ χωροφύλαξ μὲ τὸν ἴδιον τόνον τῆς φωνῆς, ἀλλὰ διὰ ἡμᾶς πρέπει νὰ δώσῃ δύο ὄρνιθες εἰς τὸ σουβλί, πέντε ὀκάδας κρασί, καὶ χωριστὰ μίαν τυρόπητταν. Καὶ ὅταν ὁ Θεός δὲν δώσῃ αὐτὰ, καὶ δὲν τὰ δώσῃ καὶ ὀγλίγωρα, ὁ οἰκοκύριος δὲν εὐρίσκει τὴν θύραν τῆς οἰκίας του διὰ νὰ ἐξέλθῃ. Ἡ γυνὴ ἐγνώριζεν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς δὲν εἶχε τῶ ὄντι, εἰμὴ μόνον ὀλίγον ξηρὸν καὶ μουχλιασμένον ἄρτον ὅστις δὲν ἦτο ἀρκετὸς οὐδὲ διὰ τὰ τέκνα

της μόνον· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἀφήσῃ αὐτὰ νη-
στικά, οἱ χωροφύλακες δὲν εὐχαριστοῦντο εἰς μόνον
ἄρτον, καὶ τοιοῦτον μάλιστα. Ἐνῶ δὲ συλλογιζομένη
ποῖαν θεραπείαν νὰ εὕρῃ διὰ νὰ ἐξέλθῃ τῆς δεινῆς ταύτης
θέσεως, δὲν εὕρισκε κάμμίαν εὐκολίαν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς
ἐγέμισαν ἀπὸ δάκρυα, καὶ αἱ χεῖρές τῆς καὶ οἱ πόδες
τῆς ἐναρκώθησαν, καὶ ἤθελε πέσει ἴσως κατὰ γῆς λει-
ποθυμημένη, ἐὰν ἡ φωνὴ χωρικοῦ τινος, τότε ἐλθόν-
τος, δὲν ἐδίδεν εἰς αὐτὴν θάρρος καὶ ἐλπίδα. Ὁ χω-
ρικός οὗτος ἦτον ὁ πατὴρ τοῦ στρατευσίμου, εἰς τό-
πον τοῦ ὁποῖου ἀντικατεστάθη ὁ υἱὸς αὐτῆς διὰ τῆς
δολίου ἐνεργείας τοῦ γραμματέως τῆς δημαρχίας. Οὗ-
τος, ἂν καὶ δὲν συνέπραξεν ἀμέσως μετὰ τοῦ γραμμα-
τέως διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην, διότι αὐτὸς ἠγό-
ρασε τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τι
ἔπραξεν ὁ γραμματεὺς· ἐπειδὴ ὁμως συνέβη ἡ ἀδικία
αὕτη εἰς τὸν υἱὸν τῆς χήρας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ του, ἐθεώ-
ρει καὶ τὸν ἑαυτὸν του συνένοχον τῆς πράξεως ταύ-
της, καὶ ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ γίνεταί ὠφέλιμος εἰς
τὴν χήραν, χορηγῶν εἰς αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ ἀνάλογα
βοηθήματα, διὰ νὰ ἀνακουφίξῃ τὴν δυστυχίαν αὐτῆς,
καὶ ν' ἀναπληρόνῃ τρόπον τινὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς συν-
δρομῆς, τὴν ὁποῖαν ἠδύνατο νὰ χορηγήσῃ εἰς αὐτὴν ὁ
υἱὸς τῆς, ἐὰν δὲν ἤθελε σταλῆ στρατεύσιμος. Διὰ τοῦτο
ἡ φωνὴ τοῦ χωρικοῦ ἐφάνη ὡς ἀκτὶς θείας ἀντιλήψεως
καὶ παρηγορίας εἰς τὴν δυστυχῆ γυναῖκα. Ὁ χωρικός
οὗτος διαβαίνων ἐξῶθεν, καὶ ἰδὼν τοὺς χωροφύλακας,
εἰσῆλθε διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὴν αἰτίαν, καὶ νὰ φανῇ
ὠφέλιμος εἰς τὴν χήραν, ἂν ὑπάρχῃ τις ἀνάγκη. Πλη-
σιάσας δὲ εἰς τὴν ὁμήγουριν ταύτην, ἤρχισε νὰ ἐρωτᾷ

ποῖοι εἶναι, καὶ πῶς ἤλθον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γυναι-
κὸς, καὶ παρὰ τίνος διευθύνθησαν εἰς αὐτὴν. Ὅλοι ἦ-
σαν δυσαρεστημένοι ἀπὸ τὴν γυναῖκα διὰ τὴν βραδυ-
τητα τῆς ὑποδοχῆς των, ἀλλ' ἐκ συνεννοήσεως προλα-
βούσης, εἰς τῶν χωροφύλακων, ὁ προλαλήσας, ἦτον
ἐπιφορτισμένος διὰ νὰ ὁμιλῇ αὐστηρῶς διὰ νὰ ἀπο-
λαμβάνουν περισσοτέρας ὠφελείας ἀπὸ τοὺς οἰκο-
δεσπότης· ὅταν δὲ τὸ πρᾶγμα ἐπροχώρει πολὺ, καὶ
ἦτον φόβος σημαντικῆς ταραχῆς, ἐλάμβανον οἱ λοιποὶ,
ἢ τινὲς ἐξ αὐτῶν, τὸ ὕφος τοῦ μεσολαβοῦντος· ἀπε-
δοκίμαζον τρόπον τινὰ τὰς πράξεις τοῦ φιλονεικοῦντος,
καὶ ἐπανέφερον τὴν εἰρήνην μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ οἰ-
κοδεσπότη, διὰ νὰ ἀπολαύσωσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀναπαύ-
σει τὰ διὰ τῆς προλαβούσης αὐστηρότητος προετοιμα-
σθέντα τρόφιμα. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον
πρὸ καιροῦ οὗτοι ἐμεταχειρίζοντο, ὁ χωροφύλαξ ἐμελλ-
λε νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸν χωρικὸν διὰ τὰς ὁποίας
τοὺς ἔκαμεν ἀνακριτικὰς ἐρωτήσεις· καθεὶς δὲ δύναται
νὰ συμπεράνῃ ὁποῖα ἐμελλε νὰ ἦναι ἡ ἀπάντησις πρὸς
χωρικὸν, ὅστις ἐθεωρεῖτο ἀναρμόδιος νὰ κάμῃ τοιαύ-
τας ἐρωτήσεις, μὴ ὦν ἀπὸ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, καὶ μὴ
ὑπάρχων δημοτικὸς ὑπάλληλος.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἦτο τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἐφά-
νη ἐρχόμενος πρὸς αὐτοὺς εἰς νέος φορῶν τὴν ἐνδυ-
μασίαν τοῦ στρατιώτου τοῦ πεζικοῦ τῆς γραμμῆς, ἄνευ
ὄπλων καὶ ἔχων ἓνα σάκκον εἰς τοὺς ὤμους, καὶ μίαν
χοινδρὴν βάρβδον εἰς τὴν χεῖρα· ἐφαίνετο δὲ ἰδρωμένος
ὡς ἐρχόμενος μετ' ἔθιμα ταχύτερον τοῦ συνήθους. Ὅταν
ἐπλησίασεν οὗτος, ὅλοι ἐστρεψαν τὴν προσοχὴν των
πρὸς αὐτὸν, καὶ διακόψαντες τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν

ἀπέβλεπον πρὸς αὐτὸν μὲ περιέργειαν. Οὗτος δὲ ἀφήσας κατὰ γῆς τὸν σάκκον του, καὶ στήσας τὴν βακτηρίαν του, προέβαινε κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν χήραν αὐτῆ δὲ προσηλώσασα πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματά της μετὰ προσοχῆς καὶ παρατηρήσασα ὀλίγον, ἔδραμε μὲ ὄρμην, καὶ λαβοῦσα αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας της, — Υἱέ μου, εἶπεν, ἀξιώθηκα πάλιν νὰ σὲ ἰδῶ! καὶ παρ' ὀλίγον ἤλθε νὰ λειποθυμήσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ.

Ὅταν ἀπεδόθησαν αἱ ἀμοιβαῖαι φιλοφρονήσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ταύτης, ὁ χωρικός στοχαζόμενος ὅτι ἦτον ὅλως ἄτοπον νὰ ταραχθῆ ἢ ἡσυχία καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι ἐκφράσεις τῆς οἰκογενείας διὰ τῆς εἰς τὴν οἰκίαν διανυκτερεύσεως τῶν χωροφυλάκων, ἐπανελάβεν ἐντονώτερον τὰς ἐρωτήσεις του πρὸς αὐτούς.

— Εἶμαι εἰσπράκτωρ τοῦ Δημοσίου, λέγει ὁ παρὰ τῶν χωροφυλάκων συνοδευόμενος· ἡ γυνὴ αὐτῆ χρεωστεῖ δώδεκα δραχμὰς ἀπὸ φόρους, καὶ ἤλθομεν νὰ τὰς εἰσπράξωμεν διὰ τῆς βίας. Ὅφειλει λοιπὸν νὰ κάμνῃ τὰ ἔξοδα τῆς τροφῆς καὶ διατηρήσεως ἡμῶν εἰς τὴν οἰκίαν της, ἕως οὗ ἐξοφλήσῃ τὸ πρὸς τὸ δημόσιον χρέος της.

— Ἦτον καλὸν, νομίζω, εἶπεν ὁ χωρικός, νὰ ἐμεταβαίνετε εἰς ἄλλην οἰκίαν ἀπόψε, διότι ὁ υἱὸς της, ἐλθὼν ὕστερον ἀπὸ τέσσαρα ἔτη, εἶναι ἄτοπον νὰ εὔρῃ εἰς τὴν οἰκίαν του κατάλυμα, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν ἀναγκαίαν ἡσυχίαν, διὰ νὰ κάμωσι μεταξὺ τῶν τὰς ἀπαιτουμένας ἐξηγήσεις καὶ φιλοφρονήσεις, τὰς ὁποίας ἀναγκαιῶς ἀπαιτεῖ τοσοῦτον μακρυνὸς ἀποχωρισμὸς.

Ὁ ἐπιφορτισμένος νὰ ὀμιλῆ μὲ αὐστηρότητα χωροφυλάξ, προλαμβάνων ἐκ συνεννοήσεως τὸν εἰσπράκτωρα. — Ἡμεῖς, εἶπε, θέλομεν τοὺς διασκεδάσει κλιήτερον καὶ μὲ τραγούδια, καὶ μὲ χοροὺς ἀκόμη, ἂν θέλουν· διότι βέβαια τὸ κρασί θὰ ἦναι πλέον ἄφθονον πρὸς χάριν τοῦ ξενιτευμένου.

— Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τὴν συνήθειαν νὰ φεύγωμεν χωρὶς νὰ πληρωθῶμεν, λέγει ὁ εἰσπράκτωρ. Ἐὰν εἶχομεν τοιαύτην συνήθειαν, ἤμπορούσαμεν νὰ τρέχωμεν ἀπὸ οἰκίαν εἰς οἰκίαν, καὶ ποτὲ νὰ μὴν συνάζωμεν οὐδὲ ἐν λεπτόν.

— Ἴδου, λέγει ὁ χωρικός, τὰ χρήματα. Καὶ ἀμέσως εὐγάζει ἀπὸ τὸν κόλπον του μίαν σακκοῦλαν μεταξωτὴν πλεγμένην, ἔχουσαν μίαν πῆχην σχεδὸν μάκρος. Ἄμα τὴν εὐγάλει ἀπὸ τὸν κόλπον του, ἐβρόντησαν διάφορα παλαιὰ νομίσματα κρεμάμενα εἰς τὰς δύο ἄκρας αὐτῆς, τὴν ἐξετείλιξε μὲ ταχύτητα, ἔβαλε τὴν χεῖρά του μέσα, καὶ λαθὼν εἰς τὸ ἀπλόχειρόν του διάφορα ἀργυρᾶ νομίσματα ἐδιάλεξε δύο δίστηλα, καὶ τὰ ἐπρόσφερε πρὸς τὸν εἰσπράκτορα.

— Πρέπει συγχρόνως (λέγει οὗτος) νὰ πληρώσετε καὶ τὰ ποινητόρια· διότι εἶναι ὀκτὼ ἡμέραι ἀφ' ὅτου εἰδοποιήθη ἡ γυνὴ αὐτῆ νὰ πληρώσῃ καὶ δὲν ὑπήκουσε.

— Ποτὲ, λέγει μὲ θαυμασμὸν ἡ γυνὴ, κἀνεὶς δὲν μοῦ εἶπε τίποτε· πρώτην φορὰν τώρα ἀπὸ σᾶς ἔμαθον ὅτι μοῦ ζητοῦνται χρήματα.

— Ἐχω τὴν ἀπόδειξιν τοῦ δημάρχου, λέγει ὁ εἰσπράκτωρ, ὅτι ὀκτὼ ἡμέρας κατὰ συνέχειαν σοῦ ἔδωκαν τὴν εἰδήσιν· ἐγὼ ἐπλήρωσα τὸν ποινήτορα, καὶ πρέπει νὰ πληρωθῶ καὶ αὐτά.

— Πόσα είναι και αυτά ; φωνάζει με αγανάκτησιν ὁ χωρικός, και βάζει πάλιν τὴν χεῖρα εἰς τὴν σακκοῦ-
λάν του.

— Δεκαεξ ἑξαχμῶν, λέγει ὁ εἰσπράκτωρ, ἀνὰ δύο
δραχμῶν ἐκάστην ἡμέραν.

— Λάβε και αὐτάς, φωνάζει με αγανάκτησιν ὁ χω-
ρικός, και ἀδειάσατέ μας πλέον τὴν γωνιάν.

— Ἄς ὑπάγῃ ὅπου θέλει ὁ εἰσπράκτωρ, λέγει ὁ
προσδιωρισμένος νὰ ὀμιλῇ χωροφύλαξ· ἡμεῖς τοιαύτην
ᾠραν δὲν φεύγομεν ἀπὸ τὸ κατάλυμά μας. Δὲν εἴμεθα
διακονιαραῖοι διὰ νὰ περνῶμεν ἀπὸ σπῆτι εἰς σπῆτι
και ὅποιος θέλει, ἄς ἔλθῃ νὰ μᾶς ἐβγάλῃ.

Ἡ ἀνέλπιστος αὐτὴ ἀπάντησις τοῦ χωροφύλακος
τοσοῦτον ἐτάραξε τὸν χωρικόν, ὥστε πρὸς στιγμὴν
ἔμεινε συλλογιζόμενος, ἂν ἔπρεπε νὰ ἀρπάσῃ τὴν βα-
κτηριάν τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, στημένην ἔμπροσθέν του,
και νὰ ἀρχίσῃ με αὐτὴν τὸν χωροφύλακα. Ὁ υἱὸς τῆς
χήρας ὅμως ἐγνώρισε τὴν κατάστασιν τοῦ χωρικοῦ, και
θέλων νὰ τὸν καθησυχάσῃ διὰ νὰ μὴ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς
κάνεν δυσάρεστον συμβεβηκός. — Δὲν πειράζει τίποτε,
κύριέ μου, λέγει πρὸς τὸν χωρικόν, ἐάν φιλοξενήσω-
μεν τοὺς ἀνθρώπους μίαν ἑσπέραν, ἡσυχάσατε παρα-
καλῶ.—Εἶναι ἀδύνατον, λέγει ὁ χωρικός με τόνον ἀ-
γανακτήσεως, ἀδύνατον νὰ διαμείνωσιν αὐτοὶ οἱ ἀν-
θρώποι ἀπόψε εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν. Θέλω κάμει ἄνω
κάτω ὄλον τὸ χωρίον, θέλω καταστρέψῃ ὅλην τὴν
περιουσίαν μου, και τὴν ζωὴν μου ἀκόμη, ἀλλ' εἶναι
ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ διαμείνωσιν οὗτοι εἰς τὴν οἰ-
κίαν ταύτην.

Ὁ εἰσπράκτωρ ἐνόησεν ἀπὸ τὸν τόνον τῆς φωνῆς

τοῦ χωρικοῦ, και ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴν του, ὅτι ἦτον ἱκα-
νὸς νὰ ἐπιχειρήσῃ, ὅσα ἠπέλιθσε, και διὰ τοῦτο ἔστο-
χάσθη ὅτι ἦτον συμφερότερον δι' αὐτὸν νὰ δοθῇ τέ-
λος εἰς τὴν σκανδαλώδη ταύτην σιγήν.

— Ἄς ὑπάγωμεν, λέγει πρὸς τοὺς χωροφύλακας.
Δὲν πρέπει νὰ καταδεχθῶμεν οὐδὲ μίαν βραδυὰν νὰ μεί-
νωμεν με τοιοῦτους βαρβάρους. Καὶ οὕτως ἐκίνησεν
αὐτὸς, ἀκολούθως και οἱ χωροφύλακες, τῶν ὁποίων
τελευταῖος ἀπεσύρετο ὁ ἐπιφορτισμένος νὰ ὀμιλῇ με
αὐστηρότητα. Ὅταν οὗτος ἀπεμακρύνθη ὀλίγον, σρέ-
φων τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν χωρικόν,—Αὔριον βλέπεις,
λέγει κινῶν ἀπειλητικῶς τὴν χεῖρά του, αὔριον. Ἐ-
τόλμησας νὰ μᾶς ὑβρίσῃς, νὰ περιφρονήσῃς ἀντιπρο-
σώπους τῆς ἐξουσίας, και νὰ προκαλέσῃς στάσιν. Τί
νὰ κάμω τοῦ εἰσπράκτορος, ὅστις δὲν ἐπέμεινε, και ἡ-
μῖν ἐγὼ καλὸς και ἀπόψε ἀκόμη νὰ σᾶς θάλω γυνῶ-
σιν.—Δεῖξέ μας τὴν βράχιν σου, λέγει ὁ χωρικός. Καὶ
ἐνῶ ἔμελλε νὰ προσθέσῃ και ἄλλα εἰς ἀπάντησιν τοῦ
χωροφύλακος, ὁ υἱὸς τῆς χήρας, πλησιάσας εἰς αὐτὸν
—Σᾶς παρακαλῶ, εἶπε με τρόπον ἱκετευτικόν, ἀφή-
σατέ τον, μὴν ἀποκρίνεσθε πλέον. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ
ἐκτεθῆτε περισσότερον δι' ἡμᾶς.

— Παιδί μου, λέγει ὁ χωρικός, δὲν ὑποφέρονται αὐ-
τοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ κατάστασίς μας εἶναι ἀθλία. Δὲν
ἠξεύρομεν ἀπὸ ποῦ νὰ προφυλαχθῶμεν. Ὅλοι ἐβαλαν
σκοπὸν νὰ μᾶς γυμνώσουν, νὰ μᾶς φάγουν ζωντανούς.
Δὲν ἠξεύρομεν πῶς νὰ προφυλαχθῶμεν· κουράζεται
και ἡ ὑπομονὴ μας καμμίαν φορὰν, και λέγομεν κἀνέ-
ναν λόγον περισσότερον. Ὁ Θεὸς νὰ κάμῃ τὸ ἔλεός
του· ἐγὼ εἶμαι εἰς ἀπελπισίαν διὰ τὴν κατάστασίν μας.

Λαβὼν δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ νέου στρατιώτου καὶ συγχαρεῖς αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιστροφήν του, τὸν ἀπεχαιρέτησε καὶ ἀνεχώρησεν.

Ἡ γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων τῆς ἐμβῆκε πλέον εἰς τὴν οἰκίαν, κυριευμένη ἀπὸ τὴν εὐχαριστήσιν τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ τῆς, ἣτις ἐξήλειψεν ὅλα τὰ διατρέξαντα εἰς τὴν προλαβοῦσαν σκηνήν. Μίαν μόνην ἀνησυχίαν εἶχε τί νὰ δώσῃ εἰς τροφήν τοῦ υἱοῦ τῆς· ἀλλ' ἐνῶ ἐσυλλογίζετο περὶ τούτου, βλέπει τὸν ὑπῆρέτην τοῦ χωρικοῦ φέροντα εἰς ἓν καλάθιον ἓν καρβέλι ψωμι, ἓν ὀπισυνὸν κομμάτι κρέας, καὶ μίαν μεγάλην μποτίλιαν μὲ κρασί.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον καὶ ἔγειναν ἀμοιβαίως διάφοροι ἐρωτήσεις περὶ συγγενῶν, περὶ φίλων, καὶ περὶ διαφόρων οὐσιωδῶν περιστατικῶν τῆς ζωῆς ἀμφοτέρων, ὅποια συνήθως εἰς ὁμοίας περιστάσεις γίνονται, ὁ υἱὸς ἠρώτησε τὴν μητέρα, πῶθεν προέρχεται ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ βοηθητικὴ διάθεσις τοῦ χωρικοῦ. — Ἄνευ τῆς συνδρομῆς τούτου, ἀπήντησεν ἡ μήτηρ, ἦτον ἀδύνατον νὰ διασώσω τὰ δυστυχῆ ταῦτα παιδιά.

Ὅταν ἐλθοῦσα εἰς τὰς Θήβας διὰ νὰ ἐνεργήσω διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν σου ἀπὸ τὴν στρατευσιμότητα, δὲν σὲ εὔρον ἐκεῖ· διότι σὲ μετέφερον εἰς Ἀθήνας, ἐπέστρεψα εἰς τὸ χωρίον μου ἀπηλπισμένη καὶ κλαίουσα ἀπαρηγόρητα· μάλιστα ὅταν ἐμβῆκα εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐσυλλογίσθην ὅτι σὲ ὑστερήθην, καὶ κάμμίαν ἐλπίδα σωτηρίας δὲν εἶχον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξεφώνησα τοσοῦτον δυνατὰ, καὶ ἐμυρολογοῦσα ὡς νὰ σὲ εἶχον νεκρὸν ἐμπροσθέν μου. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἦλθεν ὁ ἀγαθοποιὸς οὗτος ἄγγελος καὶ παρηγορῶν μου εἶπε

«Μὴ λυπεῖσαι διὰ τὴν στέρησιν τοῦ υἱοῦ σου, αὐτὸς ὁ ἀπιστρέφη καλῆτερος ἀπὸ ὅ,τι ἦτον. Ὅσον δὲ διὰ τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἤθελε σοῦ κάμει, διότι εἶσαι πτωχὴ καὶ ἐνδεής, ἀναδέχομαι νὰ τὴν ἀναπληρώσω ἐγὼ καὶ ἀπὸ σήμερον νὰ ζητῆς ἀπὸ ἐμὲ ἐλευθέρως ὅ,τι σοῦ χρειάζεται, καὶ εἰς πᾶσαν περίστασιν νὰ ἐπικαλῆσαι τὴν προστασίαν μου.» Πρὶν δὲ ἐγὼ τοῦ ζητήσω τίποτε, αὐτὸς προλαμβάνει ὅλας τὰς ἀνάγκας μου.

— Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, εἶπεν ὁ νέος, διότι δὲν σὲ ἄφηεν εἰς τὴν ἀνάγκην, καὶ εἰς τὴν ἀπελπισίαν, εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ἐφανταζόμην. Ἀληθῶς ὁ Θεὸς εἶναι ὁ πατήρ τῶν ὀρφανῶν καὶ ὁ προστάτης τῶν χηρῶν.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ υἱὸς τῆς χήρας ἐπῆγε ν' ἀποδώσῃ τὰς εὐχαριστήσεις του εἰς τὸν χωρικὸν διὰ τὴν προστασίαν καὶ τὴν συνδρομὴν τὴν ὁποίαν ἀπέδωκεν εἰς τὴν μητέρα του καὶ τὰ ἀδελφιά του. — Καὶ τί ἔκαμα πρὸς ὑμᾶς; λέγει μὲ ἀγαθότητα ὁ χωρικός. Ἡ συνειδησίς μου μὲ ἐτυπτε πάντοτε· διότι, ἂν καὶ ἄκων, συνετέλεσα καὶ ἐγὼ εἰς τὸ νὰ ὑπάγῃς στρατεύσιμος· καὶ ἐξήγησε τὰ διατρέξαντα μὲ τὸν γραμματέα κατὰ τὴν κλήρωσιν.

— Ὅ,τι ὅμως μὲ εἶχεν εἰς μεγίστην ἀνησυχίαν, ἐπρόσθεσεν, ἦτον, μήπως ἀποθάνῃς εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἔχω ἐγὼ τὴν ἀμαρτίαν καὶ διὰ τὴν ἐδικήν σου ἀπώλειαν καὶ διὰ τὴν δυστυχίαν τῆς μητρὸς σου καὶ τῶν ἀδελφῶν σου· καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐζητοῦσα πληροφορίας περὶ σοῦ. Ἐστοχάσθην δὲ ὅτι δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐλευθερώσω ἄλλως τὴν συνειδησίμ μου ἀπὸ τοῦ βάρους, τὸ ὅποιον τὴν κυριεύει, εἰμὴ ἀποκαταπαίνων σε εὐτυχῆ. Εἶδες τὴν νέαν αὐτὴν, ἡ ὁποία

εὐγῆκεν ὅταν σὺ ἦλθες εἰς ἐπίσκεψίν μου· εἶναι θυγάτηρ μου· τὴν ἔχω προσδιωρισμένην διὰ σέ· ὁμοῦ μὲ τὴν μιστὴν μου περιουσίαν.

Ἐὰν δεχθῆς τὴν πρότασίν μου, ἐγὼ θέλω σέ βοηθήσει μὲ τὴν κατάστασίν μου καὶ τοὺς φίλους μου, ἐσὺ δὲ θέλεις μὲ βοηθήσει μὲ τὴν γινῶσίν σου, καὶ τὰ γράμματά σου· διότι ἐγὼ ἔμαθον πόσον καλὰ ἐφέρθης, καὶ πόσον ἐπρόκοψες εἰς τὰς Ἀθήνας. Οὕτω δὲ βοηθούμενοι ἀμοιβαίως θέλομεν ζῆσει καλὰ καὶ οἱ δύο. Μ' ὄλον ὅτι ἡ πρότασίς μου εἶναι ἐπωφελεστάτη διὰ σέ, σοῦ δίδω μ' ὄλον τοῦτο καιρὸν νὰ συσχεφθῆς μετὰ τῆς μητρὸς σου, καὶ νὰ μὲ εἰδοποιήσητε, ἂν ἔχητε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὴν παραδεχθῆτε.

Ἡ πρότασις αὕτη τοσοῦτο μᾶλλον ἀνέλπιστος ἦτον εἰς τὸν υἱὸν τῆς χήρας, ὅσον μεγίστη ἦτον ἡ διαφορὰ τῆς μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν καταστάσεως. Ἰδὼν δὲ καὶ τὴν προτεινομένην νέαν καὶ εὐχαριστηθεὶς ἀπὸ τὴν καλλονὴν αὐτῆς, ἤθελεν ἀμέσως ἀπαντήσει παραδεχόμενος τὴν πρότασιν· ὑπέικων ὁμοῦς εἰς τὴν παραγγελίαν τοῦ χωρικοῦ, ὑπεσχέθη νὰ συσχεφθῆ μετὰ τῆς μητρὸς του καὶ ἀνεχώρησε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐδόθη ἀπάντησις παραδοχῆς, καὶ μετὰ δύο ἐβδομάδας ἐτελέσθη ὁ γάμος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ υἱὸς τῆς χήρας ἦτον ὁ μόνος εἰς τὸν δῆμον ἐκεῖνον γνωρίζων γράμματα, καὶ ἔχων συμπεριφορὰν εὐγενῆ καὶ πολιτισμένην, κατώρθωσε νὰ κερδήσῃ τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν δημοτῶν· ὑπεδέχετο δὲ πάντα ὑπάλληλον, ἢ ἄλλους σημαντικούς ἀνθρώπους, ἐρχομένους εἰς τὸν δῆμόν του· ἐκ τούτων δὲ εἰς ὀλίγον διάστημα καιροῦ τοσαύτην ὑπόληψιν ἀπέκτησεν, ὥστε ἐξελέχθη δῆμαρ-

χος. Ἀπηλλάχθη δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ μόνου πάθος τοῦ ὁποῖον ἐκυρίευσεν τὴν καρδίαν του, τὸ νὰ ἐκδικηθῆ τὸν γραμματέα τῆς Δημαρχίας· διότι οὗτος πράξας πλαστογραφίας τινὰς εἰς τινὰ τῶν πλησίον δῆμων, ὅπου ὑπηρετεῖ ὡς γραμματεὺς, κατεδικάσθη παρὰ τοῦ κακουργιοδικείου εἰς πενταετὴ εἰρκτὴν.

—οοοο—

ΤΑ ΕΠΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Θεωροῦντες ἀναγκαῖον νὰ βάλωμεν ὑπ' ὄφιν τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ σημαντικώτερα ἔργα, ὅσα ἡ ἀνθρώπινος τέχνη καὶ δυνάμις προήγαγε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, καὶ τὰ ὅποια εἴλκυσαν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κοινοῦ, καθ' ὃν τρόπον φέρομεν εἰς γινῶσιν αὐτοῦ καὶ τὰ ἔξοχα προτερήματα, ἢ τὰς μεγάλας ἀρετὰς τῶν κατὰ καιροὺς διαπρεψάντων μεγάλων ἀνδρῶν, ἐνομίσασμεν καλὸν ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ ἐπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητος. Ὄνομάσθησαν θαύματα, διότι ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀνθρώπων, εἴτε διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς τέχνης, εἴτε διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, εἴτε διὰ τὰς ὑπερνικηθείσας μεγάλας δυσκολίας τῆς κατασκευῆς.

Α'.

Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄγαλμα τοῦ Διὸς.

Εἰς τὴν Ἥλιδαν κατεστάθη ἡ πανήγυρις τῶν Ὀλυμπίων ἀπὸ τὸν βασιλέα αὐτῆς Ἴφιτον, συνεργεῖα καὶ

ἄλλων ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἣ καὶ μεταγενεστέρων οἵτινες ἐπροσπάθησαν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ στερέωσιν αὐτῆς.

Τὸ ἔργον τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐπιπόνημα μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρός. Ἡ Ἑλλάς ἐδιαιρεῖτο εἰς πολλὰ κράτη αὐτόνομα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων καὶ συνεχῶς ἀντιμαχόμενα· ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐνὸς μέσου ἀναχωχῆς τῶν πολέμων, καὶ ἐνὸς κέντρου γενικῆς ἀσκήσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως· τὸ πρῶτον διὰ νὰ αἰσθάνωνται οἱ διαμαχόμενοι τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ νὰ προσπαθῶσι κατὰ τὰς εἰρηνικὰς ταύτας συνεντεύξεις, καὶ διὰ μεσολάβησεως φιλικῶν ἄλλων πόλεων, νὰ κατορθώνεται ἡ εἰρήνη μεταξὺ τῶν διαμαχομένων· τὸ δεύτερον δὲ διὰ νὰ ἀμιλλῶνται αἱ πόλεις τίς νὰ ἐπιδείξῃ ἀνδρας ἰκανωτέρους εἰς τοὺς συζηθέντας ἀγῶνας.

Ἡ στερέωσις τῆς πανηγύρεως ταύτης ἐπέφερε διαρκῆ εἰρήνην εἰς τὴν Ἡλείαν. Ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης ταύτης ἀφ' ἐνός, καὶ ἐκ τῆς μεγίστης συρροῆς τῶν Ἑλλήνων ἀφ' ἑτέρου, ὁ πλοῦτος ἠύξησε μέγਾਲως ὡς καὶ ὁ πληθυσμὸς εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Ἀλλὰ τὸ σημαντικώτερον πάντων ἦσαν τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα προσεφέροντο εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία, τὸν προστάτην τῆς πανηγύρεως ταύτης, ἀπ' ὅλων τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν πανήγυριν.

Ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦτον κυριωτέρως, καὶ ἀπὸ τὰ λάφυρα τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς γειτονεύσεως μετ' αὐτῶν πόλεως Πίσσης, ἀπεφάσισαν οἱ Ἡεῖοι νὰ κατασκευάσωσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Διός. Ἀλλὰ θέλοντες νὰ τὸ κατασκευάσωσιν ἄξιον καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ὁποῖον ἐμελλε νὰ παριστᾷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοῦ

πλοῦτου, τὸν ὁποῖον ἀπεφάσισαν διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, ἐφρόντισαν νὰ εὕρωσι καὶ τεχνίτην δυνάμενον νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπιτυχῶς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των· καὶ τοιοῦτος ἐνεκρίθη ὁ Φειδίας, ὁ ἐνδοξότερος τῶν ἀγαματοποιῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Τὸ ἄγαλμα παρίστα τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ θρόνου, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ. Δὲν εἶναι γνωστὸν πόσον ὕψος εἶχεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τινες ἔκαμαν τὴν παρατήρησιν ὅτι, ἂν ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐφθανεν ἕως τὴν ὄροφὴν τοῦ ναοῦ, ἐγερθεὶς ἔπρεπε νὰ ἀνατρέψῃ τὴν στέγην, εικάζεται ὅτι πρέπει νὰ εἶχεν ὑπὲρ τὰς ἐξήκοντα πῆχεις τὸ ὅλον σύμπλεγμα, ἦτοι τὸ βάθρον, ὁ θρόνος καὶ τὸ ἄγαλμα· διότι τὸ ὕψος τοῦ ναοῦ ἦτον ἐξήκοιτα ὀκτῶ πηχῶν.

Ὁ Φειδίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τῆς ζωγραφικῆς, τὰ ὁποῖα ἤθελε θεωρήσει ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἀπαρτίσωσι τὸν στολισμὸν τοῦ ἔργου του, προσέλαβε τὸν Πάναινον, ἐνδοξον ζωγράφον, ὅστις ἐζωγράφησεν ὅλας τὰς εἰκόνας. Συνίστατο δὲ ὅλον τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ὡς ἐξῆς.

1. Ὑπῆρχε περὶ τὸ ἄγαλμα ἐν ἔρυμα, ἦτοι περὶ φραγμα, τὸ ὁποῖον ἐμπόδιζε τὴν εἴσοδον ἀνθρώπων ἐντὸς τοῦ τόπου, ὅπου ἴστατο τὸ ἄγαλμα. Τὸ περὶ φραγμα τοῦτο ἦτο τετράγωνον, καὶ ἡ μὲν πρὸς τὴν εἴσοδον πλευρὰ ἦτο κυανῆ, ἄνευ τινὸς εἰκόνης, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς τρεῖς πλευρὰς ἦσαν αἱ ἐξῆς εἰκόνας. 1. Ὁ Ἄτλας βαστάζων τὸν οὐρανόν· πλησίον δὲ ἴστατο ὁ Ἡρακλῆς εἰς θέσιν νὰ διαδεχθῇ αὐτὸς τὸ βάρος ἀπὸ τοὺς ὤμους τοῦ Ἄτλαντος. 2. Ὁ Θησεὺς καὶ ὁ Πειρίθους. 3. Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Σαλαμὶν μ' ἀνθρωπίνους

μορφάς, ἢ τελευταία κρατοῦσα εἰς χεῖρας τὰς πρόρας τῶν περσικῶν πλοίων. 4. Ὁ ἀγὼν τοῦ Ἡρακλέους κατὰ τοῦ ἐν Νεμέᾳ Λέοντος. 5. Ὁ Αἴας διὰ τῶν τῆν Κασσάνδραν. 6. Ἡ Ἰπποδάμεια τοῦ Οἰνομάου μετὰ τῆς μητρός της. 7. Ὁ Προμηθεὺς δεδεμένος εἰς τὸν Καύκασον, καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἰστάμενος πλησίον καὶ ἐλέπων πρὸς αὐτόν. 8. Ἡ Ἀμαζῶν Πενθησίλεια ἐκπνεύουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἀχιλλέως, 9. δύο ἐσπερίδες κρατοῦσαι εἰς χεῖρας τὰ χρυσᾶ μῆλα.

Ἐντὸς τοῦ περιφράγματος τὸ ἔδαφος ἦτον ἀπὸ μέλανα λίθον λεῖον καὶ στίλβοντα καὶ περὶ αὐτὸ ἦτο κρηπίς ἀπὸ Πάρια μάρμαρα. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐδάφους τούτου ἦτον ἡ κρηπίς ἐπὶ τῆς ὁποίας ἵστατο ὁ θρόνος. Εἰς τὰς πλευρὰς τῆς κρηπίδος ταύτης ἦσαν τὰ ἐξῆς ἀγάλματα. 1. Ὁ Ἥλιος ἐλαύνων τὴν ἄμαξαν αὐτοῦ. 2. Ὁ Ζεὺς καὶ πλησίον αὐτοῦ ἡ Ἥρα καὶ μία τῶν τριῶν Χαρίτων. 3. Ὁ Ἑρμῆς. 4. Ἡ Ἑστία. 5. Ὁ Ἐρως ὑποδεχόμενος τὴν ἐκ θαλάσσης ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, τὴν ὁποίαν ἔστεφεν ἡ Πειθώ. 6. Ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις. 7. ἡ Ἀθηνᾶ. 8. Ἡ Ἀμφιτρίτη καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ 9. Ἡ Σελήνη ὄχουμένη ἐφ' ἵππου.

Ἐπὶ τῆς κρηπίδος ταύτης ἵστατο ὁ θρόνος στηριζόμενος εἰς τέσσαρας πόδας· εἰς ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἦσαν τέσσαρες νίκαι εἰς σχῆμα χοροῦ. Εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας παρίσταντο σφίγχες ἀρπάζουσαι τὰ τέκνα τῶν Θεβαίων, καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις φονεύοντες μὲ τὰ βέλη των τὰ τέκνα τῆς Νιόβης. Εἰς τοὺς συνδέοντας τοὺς πόδας ὀριζοντίους κανόνες ὑπῆρχον διάφορα ἀγάλματα ἐν οἷς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀγω-

νιζόμενος πρὸς τὰς Ἀμαζόννας μετὰ τῶν ἐταίρων του, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο ὁ Θεσεύς. Εἰς τὰ ἐπάνω μέρη τοῦ θρόνου ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους ἦσαν τρεῖς χάριτες, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ὄραι. Εἰς τὸ ὑποπόδιον ὅπου ἐστηρίζοντο οἱ πόδες τοῦ ἀγάλματος ἦσαν κατεσκευασμένοι χρυσοὶ λέοντες, καὶ ὁ Θεσεύς μαχόμενος κατὰ τῶν Ἀμαζόνων. Ἡ ὕλη, ἐξ ἧς ὁ θρόνος ἦτο κατασκευασμένος, συνίστατο εἰς ἐλέφαντα, ἔβενον, χρυσόν, καὶ πολιτίμους λίθους ἀρμοδίως διατεθειμένα πρὸς ἄλληλα.

Τὸ δὲ ἄγαλμα παρίστανε τὸν Δία καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἔχοντα καταβιβασμένας τὰς ὀφρῦς. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς εἶχε χρυσοῦν στέφανον εἰς σχῆμα κλάδων ἐλαίας. Εἰς τὴν δεξιάν χεῖρα ἐκράτει νίκην κρατοῦσαν εἰς τὴν χεῖρα ταινίαν, καὶ φέρουσαν ἐπὶ κεφαλῆς στέφανον ἦτο δὲ αὕτη κατεσκευασμένη ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. Εἰς δὲ τὴν ἀριστεράν εἶχε σκήπτρον πολυτελῶς καὶ ποικίλως ἐπεξεργασμένον· ἐπὶ δὲ τοῦ σκήπτρου ἔκειτο χρυσοῦς ἀετός.

Λέγεται ὅτι ὁ Φειδίας ἀποπερατώσας τὸ ἔργον του ἐσυγχώρησεν εἰς τὸ κοινὸν νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ θεωρήσῃ αὐτό. Αὐτὸς δὲ μένων κρυμμένος ὀπισθεν παραπετάσματος ἤκουε μετὰ προσοχῆς τὰς ἐπικρίσεις τῶν θεατῶν, καὶ ἐπομένως ἐπιθεωρήσας αἰθὺς τὸ ἔργον του παρέδωκεν αὐτὸ τέλειον εἰς τοὺς Ἡλείους. Οὗτοι δὲ καὶ αὐτὸν ἐτίμησαν θαυμάσαντες διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς τέχνης του, καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του ἀπέδωκαν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ κάθαρσιν τοῦ ἀγάλματος, ἐργασίαν, ἣτις ἐθεωρεῖτο ἔνδοξος καὶ περιφανής.

Ἄν καὶ ὅλα τὰ μέρη τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ ἄγαλμα

τούτο ἦσαν ἀριστοτεχνήματα, ὁ σχηματισμὸς ὁμῶς τοῦ προσώπου τοῦ ἀγάλματος, καὶ ὁ ἐμφαινόμενος εἰς αὐτὸν χαρακτήρ, ἐξέπλητταν ἅπαντας, ὥστε ἐφρόνουν πολλοὶ ὅτι τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Φειδίαν ἢ παρὰ τοῦ Ὀμήρου παριστανομένη εἰκὼν τοῦ Διός.

Ὁ Φειδίας κάτωθι τοῦ ἀγάλματος ἔγραψε τὸν ἐξῆς στίχον.

« Φειδίας Χαρμίδου υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε »
εἰς ἓνα δὲ τῶν δακτύλων τοῦ ἀγάλματος ἐνέγραψε
Ποδάρκης Καλός.

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο ἀπωλέσθη, καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν πότε καὶ ἀπὸ ποῖον. Ὅλα δὲ τὰ λεγόμενα περὶ τοῦ ὅτι μετεκομίσθη τοῦτο εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖ ἀπωλέσθη ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἶναι ἀδέσποτα.

— 0000 —

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Δὲν εἶναι ἀρκετὸν εἰς ἓν ἔθνος, ἂν ὑπάρχωσιν ὅλαι αἱ εὐκολίαι διὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται αἱ ἀνώτεροι μόνον τῆς κοινωνίας τάξεις. Εἶναι ἀνάγκη ὁ λαὸς νὰ ἐκπαιδευθῆ, νὰ ἀπομάθῃ πολλὰς κακὰς ἐξεις, καὶ νὰ τεθῆ εἰς θέσιν ὥστε νὰ δύναται νὰ πράττῃ ὠφελιμώτερον καὶ ἐπικερδέστερον τὸ ἔργον του, καὶ οὕτω νὰ ἀποβῆ ὁ πολίτης καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ὠφελιμώτερος. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ πρέπει νὰ ἦναι ἐν εἶδος ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ τὸ Δημόσιον νὰ κάμῃ εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας,

διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ δι' αὐτῆς εἰς ὅλους τὰ αὐτὰ αἰσθη-
ματα τῆς ἀρετῆς, τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς τιμιότητος
κτλ. διὰ νὰ ἐπιτυχηθῆ, ὅσον τὸ δυνατόν εὐκολώτερον
καὶ ταχύτερον, ὁ σκοπὸς τῆς συστάσεως τῶν κοινωνιῶν.

Ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ
εἶναι ἀτελής καὶ πλημμελής διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Ἐνῶ καὶ ἡ καθ' ὅλους τοὺς δήμους τοῦ κράτους
σύστασις σχολείων δὲν δύναται νὰ ἐκπληρῶσῃ ἐντελῶς
τὸν σκοπὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ· διότι τὰ παιδιὰ
τῶν χωρίων, ὅσα κεῖνται μακρὰν τῆς πρωτευούσης τοῦ
δήμου, δὲν δύναται νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὰ εἰς τὰς
πρωτευούσας τῶν δήμων σχολεῖα· δὲν ἐσυστήθησαν
οὐδ' εἰς ὅλους κἂν τοὺς δήμους τοῦ κράτους σχολεῖα·
ἡ δὲ ἔλλειψις αὕτη ὑπάρχει μάλιστα εἰς τὰ μέρη, ὅ-
που ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἀιαγκαιοτέρα, καὶ ὅπου ἡ ἐν-
δεῖα τῶν κατοίκων εἶναι μεγαλητέρα. Ἀνάγκη λοι-
πὸν ὄχι μόνον καθ' ὅλους τοὺς δήμους νὰ συστηθῶσι
δημοτικὰ σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ χωρία ἢ κἂν
εἰς τὰ πολυαριθμότερα.

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς οὐδ' οὕτως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ
ἐπιτυχηθῆ ἐντελῶς. Διὰ νὰ δοθῆ ἐκπαίδευσις καὶ ἀνα-
τροφή εἰς τὸ ἔθνος, ἀνάγκη νὰ συστηθῶσι δημοτικὰ
σχολεῖα τῶν κορασίων, ὅσα καὶ τῶν ἀρρένων παιδῶν·
διότι οὕτως αἱ μητέρες μετὰ καιρὸν θέλουν προ-
παρασκευάζει τὰ τέκνα εἰς ὅσα πρόκειται νὰ διδαχθῶ-
σιν εἰς τὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, ἰδίως ὁμῶς θέ-
λουν ἐμπνεεῖ εἰς ταῦτα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σπουδῆς,
τὴν φιλοπονίαν, καὶ τὴν ἀγάπην τῆς τάξεως, ὥστε
τὰ τέκνα, οὕτω προπαρασκευασμένα νὰ παρέχωσιν ὀ-
λιγωτέρας δυσκολίας εἰς τὴν κατὰ τὰ Δημοτικὰ σχο-

λετα εκπαιδευσιν αὐτῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα δὲ ταῦτα τῶν κορασιῶν πρέπει νὰ εἰσαχθῶσι χειροτεχνήματα ἐπωφελῆ, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μέσα πορισμοῦ, καὶ ὄχι πολυτελείας καὶ ματαίας ἐπιδείξεως.

Δὲν ἀρκεῖ δὲ μόνον ἡ σύστασις τῶν Δημοτικῶν σχολείων, πρέπει νὰ γείνη φροντίς καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχη εὐκολώτερον καὶ καλῆτερον ὁ σκοπὸς τῆς γενικῆς τρόπον τινὰ τοῦ λαοῦ ἐκπαιδεύσεως. Φρονοῦμεν λοιπὸν συντελεστικὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὰ ἐξῆς μέτρα.

Νὰ συγχωρηθῆ εἰς τοὺς διδαχθέντας παρά τινι δημοσίῳ διδασκάλῳ παιδας νὰ διδάσκωσι γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν εἰς τὰ παιδιά τῶν μακρὰν τῶν πρωτευουσῶν τῶν δήμων χωρίων μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑξ ἢ ἐπτὰ ἐτῶν, διότι κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην οἱ γονεῖς αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ τὰ πέμψωσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου των μένοντα δὲ εἰς τὸ χωρίον δὲν εἶναι δίκαιον νὰ χάνουν τὸν καιρὸν τοῦτον, ὅστις οὐδ' εἰς τοὺς γονεῖς των δύναται νὰ ἦναι χρήσιμος. Ἀπὸ δὲ τὴν ἡλικίαν τῶν ἐπτὰ ἐτῶν μέχρι τῶν δέκα, ὁ πατὴρ ἐκάστου παιδὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπόχρεως νὰ πέμψῃ τὸ τέκνον του εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ δήμου, ὅπου νὰ διαμείνῃ δύο ὀλόκληρα ἔτη ἀπαραιτήτως, καὶ νὰ λάβῃ ἀπόδειξιν παρὰ τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ σχολείου περὶ τούτου ὁ δὲ μὴ ἔχων τοιοῦτον ἀποδεικτικὸν νὰ ὑποβάλλεται εἰς πρόστιμον, καὶ νὰ ὑποχρεόνεται νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν νόμον καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ τέκνον του ἦναι καὶ εἰς ἀνωτέραν ἡλικίαν.

Ἐκτὸς τῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα διδάσκονται σήμερον εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον

νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα τινὰ μαθήματα, οἷον,

1. Ἑρμηνεῖα σύντομος τῶν κατὰ τοὺς ἰσχύοντας νόμους ἐπιληψίμων πράξεων καὶ περὶ τῶν συνεπειῶν τῶν παραβάσεων αὐτῶν, διὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ πολίτης τί ἀπαρτίζει τὴν ἀξιόποιον πράξιν, πῶς θεωρεῖται ἡ συμμετοχὴ, τί εἶναι ἡ ἀπόπειρα, ἡ προμελέτη κτλ. Πόσοι ἐκπίπτουν εἰς κακουργήματα μὴ γνωρίζοντες τὸν βαθμὸν τῆς ἀξιοποινοῦ πράξεως καὶ τὴν δεινότητα τῶν συνεπειῶν αὐτῆς!

2. Ἡ καταμέτρησις τῶν ἀγρῶν, τῶν οἰκοδομῶν κτλ. διὰ νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν ἕκαστος τῶν χωρικῶν νὰ ἐνεργῆ μόνος του ὅλας τὰς πράξεις ταύτας γνωρίζων κατ' ἀκρίβειαν τὰ μέτρα, καὶ δυνάμενος νὰ ἐκτελέσῃ διαφόρους πράξεις τῆς καταμετρήσεως.

3. Ἡ γνώσις ὑδραυλικῶν τινων ἀρχῶν, διὰ νὰ ὀδηγῆται ὁ χωρικός εἰς τὰς ἀφορώσας τὴν ἰσορροπίαν τοῦ ὕδατος ἐργασίας, τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος εἰς τὰς δι' αὐτοῦ κινουμένας μηχανὰς, τὴν ἀνοιξιν ὀχετῶν, τὴν ἀποστράγγισιν βαλτωδῶν γαιῶν κτλ.

4. Ἡ σύντομος διδασκαλία κτηνοϊατρικῶν γνώσεων καὶ κυρίως τῶν ἀφορωσῶν τὰ σημαντικώτερα οἰκιακὰ κτήνη.

5. Ἡ διδασκαλία τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς γεωργικῆς, τῶν λόγων ἑνὸς ἐκάστου τῶν γνωστῶν φαινομένων τῆς γεωργίας ἐπὶ των συμφερωτέρων γεωργικῶν προϊόντων, καὶ τῆς ἐπιτυχίας, ἢ προόδου αὐτῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα (α).

(α) Μάθημα γεωργικῆς ἤρχισε μὲν νὰ διδάσκηται εἰς τοὺς διδασκαλιστάς, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει βιβλίον γεωργικῆς, καθ' ὃ

“Όλα δὲ τὰ μαθήματα, ὅσα κανονισθῆναι διδάσκη ὁ δημοδιδάσκαλος, πρέπει νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο τάξεις ἀναγκαστικά καὶ ἐκούσια· καὶ τὰ μὲν πρῶτα πρέπει νὰ κανονισθῆναι τὰ διδάσκονται ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ τέχνα τῶν Ἑλλήνων, τὰ δὲ δεύτερα, ὅσα μόνον θέλουσιν. Εἶναι δὲ πολὺ ὠφέλιμον νὰ ἐκτείνωμεν τὸν κύκλον τῶν γνώσεων τῶν δημοδιδασκάλων, διὰ νὰ μὴν ἀναγκάζονται οἱ πολῖται νὰ πέμπωσι τὰ παιδιά των εἰς τὰ ἑλληνικά σχολεῖα διὰ νὰ ἀποκτήσωσι γνώσεις, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ μάθωσιν εὐκολώτερον καὶ συντομώτερον πλησίον τῶν δημοδιδασκάλων. Κυρίως δὲ οἱ δημοδιδάσκαλοι πρέπει νὰ ᾔηται ἱκανοὶ νὰ διδάξωσι τοὺς νέους ὥστε νὰ συνθέτωσιν οὗτοι ἐλευθέρως, ὀρθῶς καὶ ἀστολοῖκως κατὰ τὴν ὀμιλουμένην ἑλληνικὴν, καὶ νὰ ἐπαρκῶσι διὰ τούτου εἰς τὰς κυριωτέρας ἀνάγκας των.

Ἄλλ’ ἀπαιτοῦντες ἀπὸ τοὺς δημοδιδασκάλους τοιαύτας γνώσεις εἶναι δίκαιον νὰ τοὺς ἐνθαρρύνωμεν εἰς τὸ ν’ ἀποκτήσωσι ταύτας δίδοντες εἰς αὐτοὺς μισθοδοσίαν ἀνάλογον. Νομίζομεν ὅτι ὁ πρῶτης τάξεως Δημοδιδάσκαλος πρέπει νὰ λαμβάνῃ μισθὸν ἀπὸ 150 μέχρι τῶν 200 κατὰ μῆνα δραχμῶν, οἱ δὲ ἄλλοι βαθμοὶ νὰ διακρίνονται μετὰ τὴν ἔκπτωσιν μόνον εἴκοσι ἕως εἰκοσιπέντε δραχμῶν τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὸν ἕτερον.

Δὲν ἀρκεῖ δὲ μόνον νὰ προσδιορισθῆναι μεγάλητερος μισθός, ἀνάγκη οὗτος νὰ πληροῖται ἀκριβῶς καὶ τακτικῶς· καὶ διὰ νὰ πραγματοποιηθῆναι τοῦτο πρέπει

πρέπει νὰ μεταδώσωσιν οὗτοι πρὸς τοὺς παῖδας τὴν διδασκαλίαν ταύτην.

νὰ ἀναδεχθῆναι τὸ δημόσιον τὴν πληρωμὴν, καὶ νὰ προηγηθῆται αὕτη ἀπὸ τῆν τῶν ἄλλων πολιτικῶν ὑπαλλήλων. Ὁ δημοδιδάσκαλος ἔχων οὕτως ἱκανὸν καὶ τακτικῶς πληρωνόμενον μισθὸν θέλει εἶσθαι ζηλωτῆς τοῦ ἔργου του, καὶ θέλει τὸ ἐκτελεῖ πολὺ ὠφελιμώτερον παρὰ τώρα. Θεωρῶν δὲ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ καλὴν καὶ ἐπιθυμῶν νὰ διαμένῃ εἰς αὐτὴν, θέλει πολιτεύεσθαι πολὺ καλῆτερα τότε παρὰ νῦν, ὅτε πολλάκις ἀφίνει τὸ ἔργον τοῦ δημοδιδασκάλου διὰ νὰ δεχθῆναι μικρὰν τινα οἰκονομικῶν ὑπαλλήλου θέσιν.

Νὰ καταργηθῶσι δὲ καὶ τὰ δίδρακτρα τὰ διδόμενα παρὰ τῶν μαθητῶν εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους διὰ δύο λόγους· πρῶτον, διότι οἱ δημοδιδάσκαλοι λαμβάνουσιν αἰτίαν διενέξεων μετὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλως ἀσύμφερρον εἰς τὸν εἰρηνικὸν καὶ μειλήχιον χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχωσιν οἱ διδάσκαλοι· καὶ δεύτερον, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ πληρόνωσιν οἱ μαθηταὶ τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, ἐνῶ ἀπαλλάττονται οἱ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ἄλλων ἀνωτέρων σχολείων μαθηταὶ. Πρέπει δὲ ἢ ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ μὴ πληρόνωσιν, ἢ ὅλοι νὰ πληρόνωσιν, καὶ μάλιστα οἱ τῶν ἀνωτέρων σχολείων πλειότερα, διότι ὑποτίθενται πλουσιώτεροι ὅσοι δύνανται νὰ πέμπωσι τὰ τέχνα των εἰς τὰ ἑλληνικά σχολεῖα, τὰ γυμνάσια καὶ τὸ πανεπιστήμιον.

Ἄλλὰ πῶς θέλει δυνηθῆναι τὸ Δημόσιον νὰ πληρώσῃ τόσα χρήματα, ἅτινα, καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν συστηθησομένων σχολείων, καὶ διὰ τὴν αὔξησιν τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, καὶ διὰ τὴν παρὰ μόνου τοῦ δημοσίου πληρωμὴν αὐτῶν, θέλουσιν ὑπερβῆναι τὸ τριπλοῦν ἴσως τῶν

ἤδη ἐξοδευομένων παρὰ τοῦ Δημοσίου εἰς τὸν κλάδον τοῦτον, καὶ ἐνῶ τὸ Δημόσιον εὐρίσκειται εἰς κατάστασιν πλησιάζουσαν τὴν τῆς πτωχεύσεως; Νομίζομεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ.

Ἡ Κυβέρνησις διέλυσε τὰ μοναστήρια. Μόνη ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἐκ τῆς διαλύσεως αὐτῶν προκύψον ὄφελος θέλει χρησιμεύσει διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐπιξεν εἰς πάντα Ἕλληνα τὸ αἶσθημα τῆς ἀγανακτήσεως, τὸ ὁποῖον ἐγενῆατο εἰς τὴν καρδίαν του, ὅταν ἐβλεπε δημοπρατούμενα εἰς τὴν ἀγορὰν ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ σκευὴ τῶν μοναστηρίων. Αὐτὴ καὶ μόνη ἡ ἰδέα ἔκαμεν αὐτὸν νὰ ὑπομείνῃ καὶ νὰ παραδεχθῇ νὰ γένη ἡ διαχείρισις τῆς παρ' αὐτοῦ ἀφιερωθείσης εἰς ταῦτα περιουσίας κατ' ἄλλον τρόπον καὶ εἰς ἄλλον σκοπὸν, παρ' ἐκεῖνον εἰς ὃν ἀπέβλεπεν ἡ πρώτη αὐτοῦ ἀφιέρωσις. Διὰ μόνην αὐτὴν τὴν ἰδέαν παρέβλεψε νὰ ἐξορισθῶσιν ἀπὸ τὰ ἱερὰ αὐτῶν καταγῶγια ὑπέρρηγοι μοναχοί, καὶ νὰ μὴ τοῖς συγχωρηθῇ ν' ἀποδώσωσι τὴν προσεγγίζουσαν ἤδη τελευταίαν αὐτῶν πνοὴν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον ἐκ νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας ἐκατοίκησαν, μετὸν ὁποῖον ἐξοικειώθησαν, καὶ τὸν ὁποῖον ἔφερον εἰς καλητέραν κατάστασιν παρ' ὁποῖαν ἔχουσιν εἰς τὰ κτήματά των οἱ ἐπιμελέστεροι τῶν ἰδιοκτητῶν.

Ἡ περιουσία αὕτη πρέπει ἀποκλειστικῶς νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτον καὶ μόνον τὸν σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Φρονοῦμεν μάλιστα ὅτι κατὰ τοιοῦτον τρόπον νὰ διατεθῇ ἡ περιουσία αὕτη, ὥστε ἡ τύχη αὐτῆς νὰ μὴν ᾔναι κοινὴ μετὴν λοιπὴν περιουσίαν τοῦ Δημοσίου. Ἐὰν λόγου χάριν τὰ ἔσοδα δὲν ἐπαρκῶσι εἰς τὸ νὰ ἀναπληρωθῶσι τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους, τὸ

κεφάλαιον τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας πρέπει νὰ μείνῃ ὀλοτελῶς ἄθικτον· ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρέπει νὰ ᾔναι μία καὶ μόνη, ἄσχετος μετὸ Δημόσιον ταμεῖον, ἢ πληρωμὴ τῶν ἐξόδων τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ δὲ τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας ταύτης δὲν πρέπει νὰ γίνεταί διὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς Οἰκονομίας, καὶ ὡς τὰ λοιπὰ ἐθνικὰ κτήματα.

Τὰ κτήματα ταῦτα, ἐπειδὴ πρότερον μὲν ἐσυντελοῦσαν εἰς θρησκευτικὸν σκοπὸν, ἤδη δὲ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, δὲν ἦτο δύσκολον νὰ διατεθῶσιν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ προάγωσι πλειοτέρας ὠφελείας παρ' ὅσας ἀποδίδουσι σήμερον. Ἄλλὰ περὶ τούτου θέλομεν ἄλλοτε ὁμιλήσει.

Ὅλον τὸ ποσὸν τῶν εἰσπραχθησομένων ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου χρημάτων πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν Δημοτικὴν Ἐκπαίδευσιν. Ἡ εἰς τοῦτο τὸ ἀντικείμενον χρῆσις τῶν ἐσόδων τούτων δύναται μόνον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐθνικὴ, καὶ ὡς μόνη δυναμένη νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τῆς συστάσεως μὲν τῶν μοναστηρίων κατ' ἀρχάς, τῆς διαλύσεως δὲ αὐτῶν ὕστερον, τὴν ὅσον ἐνεστὶ γενικωτέραν τοῦ ἔθνους ὠφέλειαν. Ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη παιδεία ἀφορᾷ ὅλον ἐν γένει τὸ ἔθνος, καὶ συμμετέχουσιν ἅπαντες εἰς αὐτὴν καὶ πλοῦσιοι καὶ πτωχοί. Ὅστις λοιπὸν ἀφαιρέσει μέρος αὐτῆς ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως θέλει δικαίως θεωρηθῇ ὡς ἱερόσυλος.

Ἐὰν τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἀρκέσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς γενικῆς ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν ἐκπαιδεύσεως, τότε ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ φόρος πρὸς συμπλήρω-

σιν τῆς ἐλλείψεως, ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ-
ταν, καὶ μόνον καθ' ὅσον ὑπάρχει ἡ ἐλλειψις· ὁ δὲ φό-
ρος οὗτος δύναται νὰ προστεθῆ εἰς τοὺς Δημοτικούς
φόρους τῶν δήμων, καὶ νὰ διαβιβάζεται εἰς τὸ γενι-
κὸν ταμεῖον τὸ ἐξ αὐτοῦ συναγόμενον ποσόν.

Ἐὰν περισσεύῃ ποσὸν, ἀφοῦ γένωσιν ὅλα τὰ ἀναγ-
καῖα διὰ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν ἔξοδα, τότε τοῦτο
ἔμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαί-
δευσιν, τὴν ὁποῖαν ὀφείλει νὰ κάμῃ τὸ Δημόσιον ἀπὸ
τὰ γενικὰ τοῦ κράτους ἔσοδα, καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν
προσεφέρθησαν τοσαῦτα παρὰ διαφόρων ὁμογενῶν δω-
ρήματα.

Διὰ νὰ κατασταθῆ ὅμως ὁ Δημοδιδάσκαλος τοιοῦ-
τος, ὁποῖος ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ
διορισμοῦ του, ἤτοι παιδαγωγὸς καὶ ρυθμιστὴς τῶν
παιδῶν κατὰ τὴν τρυφερωτέραν παιδικὴν ἡλικίαν, ἐκτὸς
τοῦ μισθοῦ, περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ τῆς ἐμπροθέσμου
πληρωμῆς τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἤδη, ἀνάγκη νὰ
ὑπάρξωσι καὶ ἄλλα τινὰ προνόμια εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.
Ὁ Δημοδιδάσκαλος πρέπει νὰ ᾔναι ἐντόπιος, ἢ ἀπο-
καταστατημένος εἰς τὸν δήμον, ὅπου μετέρχεται τὸ
ἔργον τοῦ διδασκάλου, καὶ νὰ μὴν ὑπόκειται ποτὲ εἰς με-
τάθεσιν, εἰμὴ μόνον κατ' αἵτησίν του. Μόνη δὲ παῦσις νὰ
γίνεται εἰς περίστασιν νοερᾶς ἢ σωματικῆς ἀνικανότη-
τος, καὶ ὅταν πράξῃ ἔγκλημα, ἢ ἄλλην παράβασιν ἐπι-
σύρουσαν ποινικὴν καταδίωξιν. Καὶ εἰς τὴν περίστασιν
τῆς παύσεως, ὁ διάδοχος αὐτοῦ ὁμοίως πρέπει νὰ ἔχη
τὰς αὐτὰς ιδιότητας, ὅσας ἀνωτέρω εἶπομεν, καὶ νὰ
διατελῇ ὡς ὑποδιδάσκαλος εἰς τὸν ἴδιον δήμον, γνω-
ρίζων ὅτι κἀνεὶς ἄλλος παρ' αὐτὸν δὲν δύναται νὰ

καθέξῃ τὴν θέσιν τοῦ Δημοδιδασκάλου, εἰάν αὐτὸς δὲν
κατασταθῆ ἔνοχος ἀξιοποιῶν πρᾶξεων, δι' ἃς καὶ μό-
νας ἐπιβάλλεται ἡ παῦσις. Ἡ βεβαιότης τῆς εἰς τὴν
θέσιν διατηρήσεως, καὶ ἡ πολυχρόνιος διαμονὴ εἰς τὴν
ὑπηρεσίαν, προσηλθόνει περισσότερον εἰς τὸ ἔργον του
τὸν Δημοδιδάσκαλον, καὶ γίνεται οὗτος καταλληλότε-
ρος εἰς τὸ ἔργον τον. Ἐὰν δὲ ὁ Δημοδιδάσκαλος ἔχη
τὴν διάθεσιν νὰ χειροτονηθῇ ἱερεὺς, πρέπει νὰ ἔχη τὸ
δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ αὐτὸς τὴν ἐφημερίαν τῆς πρω-
τευούσης τοῦ δήμου, καὶ νὰ ᾔναι ἐπίτροπος τοῦ ἀρχιε-
ρέως· εὐχῆς ἔργον ἦτον, ἂν ἐδύνατο κατὰ τινὰς περι-
στάσεις νὰ ἐκπληροῖ καὶ τὴν ἱεράν ἐντολὴν τοῦ κηρύγ-
ματος τοῦ Θεοῦ λόγου.

Ἄλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἔτι καλῆτερον ἢ ἐκπαίδευσίς
τοῦ λαοῦ νομιζόμεν ἀναγκαῖον νὰ διορίζεται παρὰ τῶν
κατοίκων τῆς καθέδρας ἐκάστου δημοτικοῦ σχολείου
ἐν συμβούλιον ἐκπαιδεύσεως συγχείμενον ἀπὸ εἴκοσι
μέλη, ἐκ τῶν ὁποίων πέντε μὲν τὰ λογιώτερα νὰ
παρευρίσκωνται ὁσάκις γίνονται ἐξετάσεις, καὶ νὰ πα-
ρατηρῶσι τὴν πρόοδον τῶν παιδῶν, τὰ λοιπὰ νὰ ἔχωσι
χρέος νὰ παρευρίσκωνται, ἐν ἐκάστην ἡμέραν, εἰς τὴν
ἐνέργειαν τῆς διδασκαλίας, κυρίως δὲ νὰ παρευρίσκειται
κατὰ τὴν ὥραν τῶν σωματικῶν γυμνάσεων. Πᾶσα
παράβασις γινομένη ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν νὰ γίνεται
γνωστὴ εἰς αὐτὸν, ὁμοίως καὶ ἡ ἐπιβαλλομένη ἀνάλογος
ποινὴ, καὶ οὕτως ὁ μὲν διδάσκαλος ἀπαλλάττεται τῆς
εὐθύνης καὶ τῶν ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν παραπόνων,
ὁ δὲ μαθητὴς γίνεται κοσμιώτερος καὶ προσεκτικώτε-
ρος βλέπων καθ' ἡμέραν νέα πρόσωπα ἐπιτηροῦντα
τὴν διαγωγὴν του.

Ὅλον δὲ ὁμοῦ τὸ συμβούλιον, καὶ εἷς ἕκαστος αὐτῶν, εἰς ὅποιανδήποτε ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ εἰς πάντα τόπον, καὶ ἐκτὸς τῆς ὥρας τῆς διδασκαλίας, καὶ καθ' ὁδόν, καὶ εἰς τὰς παιδείας τῶν παιδῶν, νὰ ἦναι δικαιοματικῶς ἐπιτηρηταί τῆς διαγωγῆς ὄλων τῶν παιδῶν, ὡς καὶ τῶν μὴ φοιτῶντων ἀκόμη εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ ὀδηγῶσι, νοουθετῶσι, καὶ ἐπιπλήττωσιν, ἢ καὶ τιμωρῶσιν ἀκόμη ἐν περιστάσει τοὺς παῖδας, χωρὶς νὰ μὲνῃ δικαίωμα εἰς τοὺς γονεῖς αὐτῶν νὰ κάμωσι διὰ τοῦτο κἀνὲν παράπονον. Ἡ διάρκεια τῆς ἐπιστάσιος νὰ ἦναι ἐνιαύσιος, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ νὰ ἦναι καὶ ἐκ νέου ἐκλέξιμοι.

Εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο ν' ἀνατεθῆ καὶ ἡ φροντίς τοῦ νὰ ἐξετάζωσιν ἐάν τινες τῶν παιδῶν δὲν φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον τὸν κανονισμένον καιρὸν τῆς ἐκπαίδευσως, καὶ ἐάν μὲν προέρχεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς, ἀφοῦ προτρέψωσιν αὐτοὺς δις, νὰ τοὺς καταγγείλωσιν εἰς τὴν Δημοτικὴν ἀρχὴν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν κατάδιωξιν αὐτῶν, ἐάν δὲ ἀπὸ τοὺς παῖδας, νὰ τοὺς τιμωρῆσωσιν αὐτοὶ καθ' ὃν τρόπον κρίνουσι καταλληλότερον ἐκ συνεινησέως μετὰ τῶν γονέων, διὰ νὰ ἀκολουθήσωσι τοῦ λοιποῦ ταχτικῶς τὴν σπουδὴν αὐτῶν.

Ἐάν ὁ δημοδιδάσκαλος ἔχῃ γεωργικὰς ἢ καὶ ἄλλας βιομηχανικὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐνδέχεται νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ διδάχθῃ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, ὡς γεωργοί, κτλ. καὶ ἐάν κανονισθῇ ὥστε τὰς ἑορτὰς καὶ κυριακὰς δύο ὥρας μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν νὰ διδάσκωνται οὗτοι, καὶ εἰς ἡ πλείοτεροι τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὴν παράδοσιν, ὁ σκοπὸς τῆς διαδόσεως τῶν πρώτων καὶ ὠφελιμωτέρων ἀρχῶν

τῆς παιδείας εἰς τὰς κλάσεις τοῦ λαοῦ ἤθελεν ἐπιτύχει εὐκολώτερα καὶ ταχύτερα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὅσα ἀνεφέραμεν ἐνταῦθα ἀφορῶσι τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ, τίς παρὰ τὸν λαὸν ἔχει μεγαλύτερον συμφέρον εἰς τὸ νὰ πραγματοποιηθῶσι ταῦτα; Τίς κατὰ συνέπειαν ὀφείλει καὶ νὰ φροντίσῃ περισσότερον διὰ τὴν πλήρη καὶ τελείαν ἐφαρμογὴν αὐτῶν; Ἐάν ὁ λαὸς πεισθῇ περὶ τῆς ὠφελιμότητος τῶν προτεινομένων, καὶ ἀποφασίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν των, θέλει ἀρέυκτως κατορθώσῃ τὰ πάντα διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του, ἐάν ἐκλέγῃ ἀληθεῖς ἀντιπροσώπους, θεωροῦντας ὡς κυριωτέραν ἐντολήν των τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ.

—οοοο—

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΔΗΜΩΝ ΝΟΜΟΥ.

Εἰς τὸ ὄγδοον φυλλάδιον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Λαοῦ κάμνοντες παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ περὶ δήμων νόμου, εἶπομεν ὅτι εἰς τὸν περὶ δήμου νόμον αἱ κοινότητες δὲν θεωροῦνται ὡς αὐθύπαρτοι ἀλλ' ὡς τεμάχια τοῦ δήμου ἀπεδείξαμεν πόσον ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα τῶν κοινοτήτων, αἵτινες καὶ περιουσίαν ἰδίαν ἔχουσι, καὶ χρέη παλαιὰ, καὶ δίκας μετ' ἄλλων κοινοτήτων ὡς καὶ μετὰ ἀτόμων. Εἶπομεν ὅτι συγχώνευσις τῶν κοινοτήτων εἰς τὸ ὅλον τῶν δήμων οὔτε ἐγίνειν, οὔτε συμφέρει νὰ γένη, οὔτε καὶ εἶναι ἴσως δυνατόν. Ἐξεθέσαμεν εἰς πλάτος καὶ

τὰ δικαιώματα τῶν κοινοτήτων ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας καὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεων τῶν ἐστῆσάμεν τέλος εἰς τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ τὸ ἀντίκειμενον τοῦτο ὡς σημαντικώτατον. Προκειμένης ἤδη τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ δημοτικοῦ νόμου, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ ὑποδείξωμεν τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματος, καὶ νὰ καταστήσωμεν προσεκτικὸς τοὺς νομοθέτας μας, πρὸ πάντων δὲ τοὺς βουλευτάς, ἐξ ὧν οἱ πλειότεροι, ὄντες κάτοικοι κοινοτήτων μικρῶν, ὑποκειμένων εἰς δήμους, εἶναι εἰς καλητέραν θέσιν νὰ ἐκτιμήσωσι τὰς παρατηρήσεις μας, καὶ νὰ ἐνεργήσωσι πρὸς θεραπείαν ἐνὸς κακοῦ, τὸ ὁποῖον, ἡμεῖς τουλάχιστον, θεωροῦμεν τόσον μέγα καὶ τόσον δεινόν, ὥστε νομίζομεν ἀδύνατον σχεδὸν τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῶν δήμων καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν κοινοτήτων, ἐὰν δὲν γένη θεραπεία αὐτοῦ. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὴν κοινότητα ὡς τὸ θεμέλιον τοῦ πολιτικοῦ οἰκοδομήματος. Ἐὰν λοιπὸν τὸ θεμέλιον δὲν οἰκοδομηθῇ στερεόν, ὅλον τὸ οἰκοδόμημα ἀποβαίνει σαθρὸν καὶ ὑποκειται εἰς κίνδυνον νὰ καταπέτῃ ἀφ' ἑαυτοῦ.

Κατὰ δύο τρόπους δύναται νὰ ἐξετάσῃ τις τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα, ἢ θεωρῶν αὐτὸ ὡς δένδρον, διαιρούμενον εἰς νομοὺς καὶ ἐπαρχίας, δήμους καὶ κοινότητας, καὶ ἔχον ὡς ρίζαν τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν, ἢ ἀντιστρόφως, λαμβάνων ὡς ἀρχὴν καὶ θάσιν τὰς κοινότητας, τῶν ὁποίων ἡ ἔνωσις ἀποτελεῖ τοὺς δήμους, προβαίνει εἰς τὴν ἐκ διαφόρων δήμων συγκρότησιν τῶν ἐπαρχιῶν, τὴν ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν σύστασιν τῶν νομῶν, καὶ τὴν ἐκ διαφόρων νομῶν σύστασιν τοῦ κράτους. Τὸ πρῶτον σύστημα ἔχει ἐν κέντρῳ,

λοκρατίαν, ἔχει δὲ καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ ἄτοπον, ὅτι ναρκομένης τῆς ἐνεργείας τοῦ κέντρου, συνναρκοῦται καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν μερῶν. Τὸ δεῦτερον σύστημα εὐαίνει ἀντιστρόφως. Ἐκάστη κοινότης ἔχει ἴδιον κέντρον καὶ εἶναι αὐθύπαρκτος, συνδέεται δὲ διὰ δεσμῶν ὁμοσπονδίας τρόπον τινα μὲ τὰς λοιπὰς κοινότητας καὶ ἀπαρτίζει τὸν δῆμον, οἱ δῆμοι συνδέονται ὁμοίως μετ' ἄλλων δήμων, αἱ ἐπαρχίαι μὲ τὰς ἐπαρχίας, καὶ οὕτω καθέξῃς μέχρι τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας. Ἐὰν κἀνεὶς τῶν συνδεόντων τὰ τμήματα ταῦτα δεσμῶν χαλαρωθῇ, ἢ κοινότης οὐχ ἦττον δύναται νὰ ἔχῃ καθ' ἑαυτὴν ὑπαρξιν ἰδίαν καὶ ζωὴν. Νομίζομεν λοιπὸν τὸ σύστημα τοῦτο καταλληλότερον διὰ τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα ἔχει ἱκανὰς δημοκρατικὰς ἀρχάς, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀδύνατον νὰ ἐμφυτευθῶσι καὶ τελεσφορήσωσιν ἄλλαι παρὰ ταύτας. Ἐπὶ τῇ ὑπόθεσιν λοιπὸν ταύτῃ νομίζομεν ὅτι πρέπει ὡς θάσις τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν οἰκοδομήματος νὰ θεωρηθῇ ἡ κοινότης, καὶ νὰ ληφθῇ ὅσον ἔνεστι καλύτερα πρόνοια διὰ νὰ συστηθῶσιν αὗται ἐπὶ θάσεων τοιούτων, ὥστε καὶ ἐν περιπτώσει διαστροφῆς τοῦ κέντρου, αὗται νὰ παρασύρωνται ὅσον ἔνεστι ὀλιγώτερον εἰς τὴν διαφθοράν, καὶ ἐν περιπτώσει τυχὸν ἀποσυνθέσεως τῆς πολιτείας, νὰ δύνανται νὰ ἔχωσι καὶ καθ' ἑαυτὰς ὑπαρξιν. Ἡ ἐπανάστασις μας κατὰ μέγα μέρος ὀφείλει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς εἰς τὸ αὐθύπαρκτον τῶν κοινοτήτων, διότι καταστραφέντος τοῦ συνδέοντος αὐτὰς πολιτικοῦ δεσμοῦ, τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας, αὗται δὲν ὑπέστησαν οὐδεμίαν ὡς ἐκ τούτου δυσκολίαν, ἀλλ' ἀμέσως, διατηρουμένου τοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ, ἀνέλα-

βον νέα καθήκοντα. Κατὰ τὸν περὶ δήμων ὁμως νόμον ἢ κοινότης δὲν ἐκλέγει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὸν προϊστάμενόν της, ἀλλὰ τὸ συμβούλιον καὶ οἱ μᾶλλον φορολογούμενοι τοῦ δήμου. Ἐκ τούτου δὲ πολλάκις συμβαίνει νὰ διορίζεται πάρεδρος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὀλιγώτερον ἐπεθύμει ὁ λαός· δὲν ἔχει δὲ οὐδὲ ὅσα καθήκοντα πρέπει νὰ ἔχη ὁ προϊστάμενος κοινότητος. Πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ τούτου ἐκθέτομεν κατωτέρω κατὰ ποῖον τρόπον δύνανται νὰ ὀργανισθῶσιν αἱ κοινότητες πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ τῆς συστάσεώς των, τὴν εὐημερίαν τῶν πολιτῶν. Εἴμεθα μακρὰν τοῦ νὰ νομίζωμεν ὅτι αἱ μικραὶ παρατηρήσεις μας ἀποτελοῦν πραγματείαν πλήρη, δίδομεν μόνον νύξιν καὶ ἀφορμὴν εἰς τοὺς πολιτικούς καὶ σοφοὺς τοῦ ἔθνους μας καὶ εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα νὰ τελειοποιήσωσιν αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα καὶ νὰ ἐπιφέρωσι τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Κοινότης λέγεται συνοικίσις οἰκογενειῶν, αἵτινες ἔχουσι κοινὰ δικαιώματα καὶ κοινὰς ὑποχρεώσεις προερχομένας ἐκ τῆς συνοικίσεως.

Αἱ κοινότητες διαιροῦνται εἰς χωρία, κώμας καὶ πόλεις, ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνοικούντων καὶ τῶν πλέον ἢ ἔλαττον ἐκτεταμένων δικαιωμάτων, ἢ ὑποχρεώσεων· μέλη τῆς κοινότητος λογίζονται ὅσοι Ἕλληγες πραγματικῶς κατοικοῦσιν ἐντὸς τῆς κοινότητος ἢ ἔχουσι ἰδιοκτησίαν ἀκίνητον ἐντὸς τῶν ὀρίων αὐτῆς· δύνανται δὲ νὰ ἀποκατασταθῶσι μέλη τῆς κοινότητος ὅσοι Ἕλληγες νυμφευθῶσιν ἢ ἀποκτήσωσιν ἀκίνητον περιουσίαν ἐντὸς αὐτῆς.

Δικαιώματα τῶν κοινοτήτων.

1. Ἐκάστη κοινότης ἔχει δικαίωμα νὰ διορίζη ἓνα ἢ πλειότερους ἀρχηγούς τῆς κοινότητος.

2. Νὰ διαθέτῃ τὴν κοινὴν περιουσίαν, καθ' οὓς τρόπους ἤθελεν ἐγκρίνει ἢ ἰδία κοινότης.

3. Νὰ ἀποκτᾷ καὶ νὰ ἐκποιῇ περιουσίας παντὸς εἶδους.

4. Νὰ δίδῃ καὶ νὰ λαμβάνῃ δωρεάς.

5. Μὰ κάμνη διατάξεις ἀφορώσας τὴν περιουσίαν τῆς κοινότητος, ἤτοι περὶ φυλάξεως τῶν ἰδιοκτησιῶν, περὶ νομῆς ποιμνίων, περὶ ἀγροφυλακῆς, περὶ τῆς κατὰ μέρος καὶ ἐναλλάξ καλλιεργείας τῶν ἰδιοκτησιῶν, περὶ προσδιορισμοῦ τῆς ἡμέρας τοῦ τρυγητοῦ τῶν ἀμπέλων, καὶ τῆς ἐνάρξεως ἄλλων γεωργικῶν ἐργασιῶν, ὅσαι ἀπαιτοῦσι ῥητὴν διάταξιν, περὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς ξυλεύσεως ἀπὸ δάση τῆς κοινότητος.

6. Νὰ κληρονομῇ τὴν περιουσίαν ἣτις κεῖται ἐντὸς τῆς περιφερείας αὐτῆς καὶ μένει ἀδέσποτος.

7. Ἐν γένει νὰ χαίρῃ ὅσα δικαιώματα χαίρῃ καὶ τὸ ἄτομον.

8. Νὰ διαθέτῃ τὰς περιουσίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων καταστημάτων, ἐὰν ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κοινότητα, ὡς θέλει διαθέτῃ καὶ τὴν περιουσίαν τῆς κοινότητος.

Ἵποχρεώσεις τῶν κοινοτήτων.

1. Τὰ μέλη ἐκάστης κοινότητος ὀφείλουσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ἅπαξ διοριζομένους ἀρχηγούς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν.

2. Να ενεργῆ καὶ ἡ κοινότης ὀλικῶς, καὶ τὰ ἄτομα ἰδίως, καθ' ὃν τρόπον ἡ κοινότης διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ, ἤθελε διαθέσει τὰ περὶ τῆς περιουσίας αὐτῆς.

3. Ἐὰν πρόκειται ν' ἀγορασθῆ περιουσία, ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς κοινότητος θέλει δώσει τὸ ἀνάλογον χρηματικὸν ποσόν. Ἐὰν δὲ ἐκποιηθῆ περιουσία ἕκαστος θέλει λάβει τὸ ἀνάλογον ποσόν.

4. Να συνεισφέρωσι διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους τῆς κοινότητος, διὰ τὰ ἐξοδα τῆς ἀγροφυλακῆς, διὰ τὰς ἐκκλησίας, διὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἄλλα εὐεργετικὰ καταστήματα, καὶ διὰ πᾶν ἐξοδὸν εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελεν ὑποβληθῆ ἡ κοινότης.

Περὶ ἀρχῆς τῶν κοινοτήτων.

Ἐκάστη κοινότης θέλει ἔχει ἓνα δημογέροντα, καὶ δύο μέχρις ἑξ συμβούλων· χωρὶα ἔχοντα ἕως πενήντα οἰκογενείας διορίζουν ἓνα σύμβουλον· ἀπὸ πενήντα ἕως ἑκατὸν, δύο, ἀπὸ ἑκατὸν ἕως διακοσίων τρεῖς, ἀπὸ διακοσίων ἕως τριακοσίων τέσσαρας, ἀπὸ τριακοσίων ἕως τετρακοσίων πέντε, καὶ ἀπὸ τετρακοσίων καὶ ἑξῆς ἕξ.

Ἦσαι πόλεις ἀποτελοῦν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἴδιον δῆμον, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὰς παρούσας διατάξεις.

Τὰ μέλη ἐκάστης κοινότητος κατὰ τριετίαν καὶ εἰς ὀρισμένην ἡμέραν τοῦ ἔτους θέλουν συνέρχεσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ εἰς τὸ σύνθηδες μέρος τῆς συνάξεως αὐτῶν, καὶ θέλουν ἐκλέγει διὰ πλειονοψηφίας, ἦτοι τὸ ἥμισυ τῶν παρόντων κατοίκων πλέον ἑνὸς, τὸν ἀρχηγόν

τῆς κοινότητος ἦτοι τὸν δημογέροντα, καὶ τὸν ἀνάλογον ἀριθμὸν τῶν συμβούλων.

Ἡ ἐκλογή θέλει γένει ἐνώπιον συμβολαιογράφου, θέλει συνταχθῆ κατάλογος ὄλων τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἀπὸ τὸν πάρεδρον κατὰ πρῶτον, καὶ ἀκολούθως ἀπὸ τὸν ἐν ἐνεργείᾳ Δημογέροντα, εἰς ὃν θέλουσι καταγράψει ὅλα τὰ ἄτομα τῆς κοινότητος, τὰ ἔχοντα ἡλικίαν ἀπὸ εἴκοσι ἐν ἔτος καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἀφοῦ ἐρωτήσῃ ὁ συμβολαιογράφος ἀνὰ ἕκαστον περὶ τοῦ ποῖον θέλει δημογέροντα καὶ ποῖον σύμβουλον, καὶ βεβαιωθῆ περὶ τῆς πλειονοψηφίας, θέλει συντάξει συμβόλαιον περὶ τοῦ διορισμοῦ· τὸ συμβόλαιον θέλει διαλαμβάνει ὅτι ὁ Δημογέρων ἔχει τὰ ἐξῆς δικαιώματα.

1. Να διοικῆ πολιτικῶς τὴν κοινότητα ὁμοῦ με τοὺς συμβούλους.

2. Να ἦναι πληρεξούσιος τῆς κοινότητος ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων καὶ ἐνώπιον τῶν διοικητικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀρχῶν, καὶ νὰ παρίσταται καὶ ὡς ἐνάγων καὶ ὡς ἐναγόμενος διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν τῆς κοινότητος με τὴν ἐξουσίαν νὰ διορίζῃ καὶ ἄλλους πληρεξούσιους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἢ ἄλλων διοικητικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἀρχῶν, θέλει δὲ ἐνεργεῖ ὅλα ταῦτα με τὴν γνώμην τῶν συμβούλων.

Ἐὰν ὁ Δημογέρων ἀποβιώσῃ ἢ κατασταθῆ ἀνίκανος σωματικῶς ἢ νοερῶς, θέλει γίνεσθαι νέα ἐκλογή.

Καθήκοντα τοῦ Δημογέροντος.

1. Ὁ Δημογέρων συμβουλευόμενος τοὺς συμβούλους θέλει διορίζει ἓνα ἢ πλειοτέρους ἀγροφύλακας

καὶ ἀμπελοφύλακας προσδιορίζων τὸ ποσὸν τῆς πληρωμῆς αὐτῶν, εἴτε κατὰ τὴν παλαιὰν συνθήειαν, ἢ ὅπως καταλληλότερον δυνηθῆ νὰ συμφωνήσῃ.

2. Θέλει κανονίσει εἰς ποῖον μέρος πρέπει νὰ γένῃ ἡ καλλιέργεια, διὰ νὰ μὴ δυσκολεύεται ἡ βοσκή τῶν ποιμνίων, καὶ βλάπτωνται καὶ οἱ καλλιεργούμενοι ἀγροί, ὅταν εἶναι σποράδην.

3. Νὰ προσδιορίξῃ εἰς ποίας θέσεις καὶ κατὰ ποίας ἐποχὰς πρέπει νὰ βόσκωσιν αἱ ἀγέλαι τῶν κατοίκων.

4. Νὰ χωρίξῃ λειβάδιον διὰ τοὺς βόας κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως, καὶ νὰ διορίξῃ φύλακα αὐτοῦ.

5. Νὰ διορίξῃ ἓνα κλητῆρα τῆς κοινότητος, καὶ νὰ συμφωνῆ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ μισθοῦ του.

6. Νὰ δίδῃ πρὸς τὸν κλητῆρα ὁδηγίας περὶ καταλυμάτων τῶν διαβαίνοντων στρατευμάτων, καὶ περὶ τῶν ζώων τὰ ὅποια θέλουν προμηθεύεσθαι διὰ τὴν μετακόμισιν στρατιωτικῶν σκευῶν κτλ.

7. Νὰ παρουσιάζεται εἰς πᾶσαν ἀρχὴν στρατιωτικὴν, διοικητικὴν, οἰκονομικὴν, ἢ δικαστικὴν, καὶ νὰ δίδῃ τὰς ζητούμενας πληροφορίας, καὶ νὰ ὑπερασπίζεται ἐνώπιον αὐτῶν καὶ τὰς κοινὰς τῆς κοινότητος ὑποθέσεις, καὶ ἰδίως ἕκαστον μέλος τῆς κοινότητος, ἂν τυχὸν ἀνάγκη τοιαύτη παρουσιασθῇ.

8. Νὰ μεταβαίῃ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου ἢ τῆς ἐπαρχίας διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἀφροῶσαν τὰ συμφέροντα τῆς κοινότητος.

9. Θέλει διορίζει νεροφόρον διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος, ὅπου περιστάσεις τοιαῦται ὑπάρχωσι.

10. Θέλει συγκαλεῖ τοὺς πολίτας, καὶ θέλει προσδιορίζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀτόμων καὶ τὸν καιρὸν τῆς

ἐργασίας, ὅταν προσκαλεσθῆ παρὰ τῶν ἀρχῶν πρὸς καταδίωξιν τῆς ληστείας καὶ ἄλλας ἀνάγκας τῆς ἐξουσίας.

11. Θέλει ἐπιτηρεῖ τὴν διαγωγὴν τῶν μελῶν τῆς κοινότητος, καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ δίδῃ πληροφορίας περὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς διαγωγῆς ἐνὸς ἐκάστου, ὅταν συμβῶσι ληστρικαὶ ἢ ἄλλαι ἀξιόποιοι πράξεις ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς κοινότητος ἢ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς.

12. Θέλει φροντίζει διὰ τῶν ἀγροφυλάκων καὶ ἐν γένει διὰ τῶν πολιτῶν ὥστε νὰ συλλαμβάνωνται τὰ περιπλανώμενα ζῶα, καὶ νὰ παραδίδωνται ἀμέσως εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν, ὁμοῦ μετ' ὅσας δυνηθῆ νὰ συλλέξῃ πληροφορίας περὶ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐσυλήφθησαν, καὶ ἂν φαίνεται ὑποψία μήπως ταῦτα εἶναι κλοπιμαῖα.

13. Ἐὰν περισσεύωσι νομαὶ εἰς τὴν κοινότητα, θέλει ἔχει ὁ Δημογέρων τὸ δικαίωμα νὰ ἐνοικιάξῃ αὐτὰς εἰς ποιμένας, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸ συμφωνηθὲν ἐνοίκιον.

14. Ἐὰν ἡ κοινότης ἔχῃ γαίαν διὰ καλλιέργειαν, θέλει τὰς παραχωρεῖ δι' ἓν ἔτος εἰς καλλιεργητὰς μετ' ἐπιφυλάκειαν συμφέρουσαν εἰς τὴν κοινότητα.

15. Ἐὰν ὑπάρχωσι δάση εἰς τὴν κοινότητα, ὁ Δημογέρων θέλει προσδιορίζει ποῖα νὰ μεταχειρίζωνται διὰ οἰκοδομὰς, καὶ ποῖα διὰ ξύλα καύσιμα, καὶ κατὰ ποίαν σειρὰν νὰ γίνεται ἡ χρῆσις κτλ.

(ἀκολουθεῖ.)

OPYZION.

Ἡ καλλιέργεια ἐνὸς τῶν πλουσιωτέρων προϊόντων τοῦ ὁποίου ὅσον κοινοτέρα εἶναι ἢ χρήσις, τόσον μεγαλύτερα ἢ ὠφέλεια, τοῦ ὀρυζίου, κατεδικάσθη νὰ ἐξορισθῇ διὰ παντός ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἰδιοκτῆται ἀρμοδίων διὰ τὴν φυτεῖαν τούτου γαιῶν ἐστερήθησαν τοσοῦτον πλούσιον προϊόν, οἱ δὲ περίεγεωργοὶ ἔχασαν σημαντικὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἀπελάμβανον διὰ τῆς καλλιεργείας αὐτοῦ. Ἡ ὅσον ἠθέλαμεν εὐχαριστηθῆ, κατὰ τὸ παρὸν μάλιστα ἔτος, ὅτι ἢ μὲν σιτοδία εἶναι μεγίστη, ἢ δὲ σπορὰ τοῦ σίτου πρέπει νὰ ἔγεινεν ὀλιγωτάτη διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀναγκαίου σπόρου, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸ προϊόν τοῦτο εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς ἀξίας του, καὶ νὰ χορηγήσωμεν νέας ὠφελείας καὶ εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν γαιῶν, καὶ εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀποδεικνύοντες καὶ πείθοντες καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὑπάρχει τρόπος νὰ ἀπολαύσωμεν τὰς ὠφελείας τῆς καλλιεργείας τοῦ ὀρυζίου χωρὶς νὰ φοβούμεθα κινδύνους τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς μας ἐξ αὐτῆς!

Ἡ καλλιέργεια τοῦ ὀρυζίου θεωρηθεῖσα ἐπικίνδυνος ἀπηγορεύθη νὰ γίνεταί εἰς μέρη πλησιάζοντα εἰς πόλεις καὶ χωρία, ἐσυγχωρήθη δὲ μόνον εἰς μέρη ἔχοντα ἀπόστασιν τῶν χωρίων καὶ πόλεων πλειοτέραν τῆς μιᾶς ὥρας. Ἐκ τούτου λοιπὸν κατηγορήθη ἡ καλλιέργεια τοῦ ὀρυζίου εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου πρότερον ἐνηργεῖτο αὕτη, ἢ δὲν εἰσῆχθη, ὅπου ὁ τόπος

ἦτον εὐθετος διὰ τὴν σπορὰν αὐτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἡ Ἑλλάς στερεῖται ἐν τῶν σημαντικῶν προϊόντων, τὸ ὁποῖον παραβαλλόμενον μὲ τοὺς δημητριακοὺς καρπούς εἶναι πολὺ πλεον προτοδοφόρον, δυνάμενον ἴσως νὰ ἰσοδυναμῇ μὲ τὸν καπνὸν, καὶ νὰ ὑπερβῇ ἀκόμη τοῦτον, καθ' ὅσον ὁ μὲν καπνὸς ἀπαιτεῖ γαίας ἐχούσας ἐξειδικασμένας τινὰς ιδιότητες, ἢ σημαντικὰ κοπρίσματα, ἐν ᾧ τὸ ὀρύζιον γίνεταί εἰς παντός εἶδους γαίας, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃσι τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ παράγωσι δημητριακοὺς καρπούς, καὶ νὰ ἦναι ποτιστικά. Ἐν βασιλικὸν στρέμμα γῆς, διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὁποίου θέλει ἐξοδεύσει τις δεκαπέντε περίπου δραχμάς, δύναται νὰ δώσῃ εἰσόδημα, ἐὰν ἐπιτύχη, ἕως πεντήκοντα δραχμάς. Ὅσον λοιπὸν μετριωτέραν καὶ ἂν ὑποθέσωμεν τὴν καρποφορίαν πάλιν τὸ εἰσόδημα εἶναι μέγιστον συγκρινόμενον μὲ τὸ τῶν λοιπῶν δημητριακῶν καρπῶν. Τοιοῦτον λοιπὸν πλούσιον προϊόν δὲν εἶναι συμφέρον νὰ ἀποβάλωμεν ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος κατὰλληλα πρὸς τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ.

Αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς καλλιεργείας αὐτοῦ εἶναι ἡ ἰδέα ὅτι ἐκ τῆς καλλιεργείας αὐτοῦ προέρχονται νόσοι ἐπιφέρουσαι κίνδυνον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν λοιπὸν εὐρεθῇ τρόπος νὰ μὴν ὑπάρχη τοιοῦτος κίνδυνος εἰς τὴν καλλιέργειαν, δὲν εἶναι ἀμφιβολία πλεον ὅτι ἡ καλλιέργεια θέλει συγχωρηθῆ, καὶ εἰς τοῦτο ἐρχόμεθα νὰ ἐνασχοληθῶμεν ἤδη.

Ἡ αἰτία τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὀρυζίου ἀσθενειῶν, εἶναι ἡ λίμνασις τῶν ὑδάτων, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ σῆψις διαφόρων φυτικῶν οὐσιῶν, τὸ ὁποῖον, μολύνον τὴν ἀτμοσφαιρὰν διὰ τῆς ἀπορρόιας

αναθυμιάσιων μiasματικῶν μεταφερομένων διὰ τοῦ ἀέρος εἰς τὰ πλησίον κατοικούμενα μέρη, προξενεῖ πυρετούς καὶ ἄλλας ἐπικινδύνους ἀθηνείας. Τὸ φυτὸν ὅμως τοῦ ὀρυζίου δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπιβλαβῆ ἀπόρροϊαν· διότι τίποτε δὲν διαφέρει τοῦ φυτοῦ τοῦ σίτου, ἢ τῆς κριθῆς. Ὅταν ἄρα ἀποφύγωμεν τὴν λίμνασιν τοῦ ὕδατος, ἀποφεύγομεν καὶ τὰς δλεθρίους αὐτῆς συνεπειάς, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ἀκινδύνως τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὀρυζίου καὶ πλησίον τῶν κατοικημένων μερῶν. Ἴδου δὲ πῶς δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο.

Ἄφοῦ φέρωμεν τὸ νερὸν εἰς τὸν ἀγρὸν, τὸν ὁποῖον προτιθέμεθα νὰ σπεύρωμεν ὀρύζιον, κατασκευάζομεν τὸ κεφαλᾶρι καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ ἀγροῦ, μοιράζομεν δὲ τὸ νερὸν εἰς τόσα στόματα, εἰς ὅσας βραγιάς θέλομεν διαιρέσει καὶ τὸν ἀγρὸν, δίδοντες πλάτος εἰς ἐκάστην βραγίαν τρεῖς ἕως τέσσαρας ἀδρoσκελιάς, ἢ δέκα ἕως δώδεκα πόδας. Εἰς τὴν ἄκραν ἐκάστης βραγιάς ἐργάται μετὰ τὰ λισγάρια ὑψόνουν τὸ χῶμα κάμνοντες ὄχθοι ἔχοντα ὕψος τεσσάρων ἕως πέντε δακτύλων, διὰ νὰ μὴν δύναται τὸ εἰς ἐκάστην βραγίαν εἰσερχόμενον ὕδωρ νὰ ἐξέρχεται ἔξω τῆς βραγιάς ἀπὸ κανὸν μέρος, ἀλλὰ νὰ προχωρῆ ἐντὸς τῆς ἰδίας βραγιάς ἕως εἰς τὸ τέλος τοῦ ὀρυζῶνος. Ἄφοῦ τὸ νερὸν φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς βραγιάς, εἰς ἐργάτης ἀρχηνᾶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸν πάτον παρατηρῶν, ἐὰν τὸ νερὸν δὲν σκεπάζῃ ὅλον τὸ ἔδαφος τῆς βραγιάς, καὶ εἰς τοιαύτην περίστασιν κάμνει τὰς ἀναγκαίας διορθώσεις, ἐμποδίζων τὸ νερὸν ὅπου τρέχει βιαίως, κλείων μικρὰς ἀύλακις, ἐὰν ὑπάρχωσι, καὶ

ἂν δίδουν εἰς τὸ νερὸν δρόμον ἄλλον παρὰ τὸν τοῦ προορισμοῦ του· πρέπει δὲ νὰ κατορθώσῃ ὥστε τὸ νερὸν νὰ σκεπάζῃ ὅσον ἐνεστιν ὀμαλώτερον ὄλον τὸ ἔδαφος τῆς βραγιάς· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἦναι πολὺ, ἀλλὰ μόνον ὅσον νὰ ἐπιπλήρῃ εἰς τὸ χῶμα, καὶ νὰ μὴν ἦναι περισσότερον ἀπὸ ἓν ἕως δύο δάκτυλα. Ἄφοῦ ὅλαι αἱ βραγιάι κατασκευασθῶσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἰς τὰς δύο ἄκρας τοῦ μάκρους τοῦ ὀρυζῶνος εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνοιχθῶσι δύο μικρὰ σαϊτάρια, διὰ νὰ μὴν ἀφίνωσι τὸ νερὸν νὰ ἐξέλθῃ εἰς τοὺς πλησίον ἀγρούς, ὅταν τυχὸν βλαφθῇ κάμμία βραγιά, καὶ διαφύγῃ τὸ νερὸν, ἢ ὅταν ἐκχειλίσῃ ἀπὸ τὰς βραγιάς, ἐὰν ἔλθῃ πλειότερον νερὸν. Εἰς δὲ τὸν πάτον τοῦ ὀρυζῶνος ὑψόνουν τὸ χῶμα καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐνδυναμόνουν εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴν ἦναι ποτὲ κίνδυνος νὰ διέλθῃ τὸ νερὸν, ἢ νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὴν ὄχθην ἥτις τὸ κρατεῖ· εἰς ἓν δὲ μέρος τῆς γραμμῆς ταύτης ἀφίνουν στόμιον διὰ νὰ ἐξέρχεται τὸ πλεονάζον νερὸν, τοῦτο δὲ τὸ φέρουσιν εἰς ἀύλακιον καὶ τὸ διευθύνουν εἰς ἄλλα ποτίσματα.

Ἄμα ἐκάστη βραγιά τελειοποιεῖται ὡς ἀνωτέρω, εἰς ἐργάτης, ἔμπειρος εἰς τὴν σποράν τοῦ σίτου, σπέρνει τὸν σπόρον τοῦ ὀρυζίου (τσελτίχι) καθ' ὃν τρόπον σπέρνουσι καὶ τὴν κριθὴν καὶ ὀλίγον ἀραιότερα μάλιστα. Παρατηροῦν δὲ ὥστε τὸ σπάρσιμον νὰ γίνεται τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐβάλλθη τὸ νερὸν εἰς τὴν βραγίαν, ἢ τὸ πολὺ τὴν ἐπιούσαν· διότι βραδύτερον δὲν τελεσφορεῖ καλῶς ἡ σπορά· ὁ δὲ λόγος νομίζομεν, εἶναι, ὅτι ὁ σπόρος κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν, δύναται νὰ σκεπασθῇ εὐκολώτε-

ρον, διότι τὸ νερὸν εἶναι θολὸν ἀπὸ τὰ χρώματα, τὰ ὁποῖα διαλύει, καὶ παρασύρει ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ σκεπασθῇ ὅσον τὸ ταχύτερον ὁ σπόρος, διότι μένων ἀσκεπῆς καὶ εἰς τὸ φανερόν κινδυνεύει νὰ καταστραφῇ ἀπὸ διάφορα πτηνὰ, τὰ ὁποῖα τὸν ἐπιζητοῦν, καὶ διότι διὰ τοῦ σκεπάσματος ἐπιταχύνεται τὸ φύτρωμα.

Ὅταν ὁ ὀρυζῶν κατασκευασθῇ τοιοῦτοτρόπως, καὶ σπαρθῇ, ἔχει ἀνάγκην ἐνὸς φύλακος, διὰ νὰ διώκῃ τὰ πτηνὰ κατὰ τὰς πρώτας τέσσαρας ἢ πέντε ἡμέρας, ἀκολούθως δὲ ἢ οὗτος, ἢ ἄλλος ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ νεροῦ διὰ νὰ μὴ λείψῃ διόλου ἀπὸ τὸν ὀρυζῶνα· διότι, κατὰ τὰς πρώτας μάλιστα ἡμέρας, εἶναι πολὺ ἐπιβλαβὲς τοῦτο· ὁ ἄνθρωπος δὲ οὗτος δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸν ὀρυζῶνα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς φυτείας αὐτοῦ, ἕως οὔ νὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τοῦ θερισμοῦ. Πρέπει δὲ νὰ ᾔναι οὗτος ἰκανὸς νὰ ἐπισκέπτεται καθ' ἡμέραν, ἢ παρ' ἡμέραν ὅλας τὰς βραγιάς καὶ νὰ διευθετῇ τὸ ὕδωρ, ἂν τυχὸν ἔλαβεν ἄλλην διεύθυνσιν.

Εἰς τὸν ὀρυζῶνα, τοιοῦτοτρόπως κατασκευασθέντα, τὸ νερὸν δὲν μένει ἰστάμενον διόλου ἀλλὰ κινεῖται ἀδιακόπως μεταφερόμενον ἀπὸ τὰ ἐπάνω εἰς τὰ κάτω, καὶ ἐξέρχεται, ὥστε ὃν ὅλως κινούμενον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξάγῃ ἀναθυμιάσεις ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν υγείαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀκινδύνως δύναται τις νὰ κάμῃ τὴν καλλιέργειαν ταύτην, καὶ πλησίον εἰς κατοικημένους τόπους. Ὅτι δὲ καὶ ἐπιτυγχάνει ἀξιόλογα ἡ καλλιέργεια γινομένη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δύναμαι νὰ τὸ βε-

βαιώσω ἐκ πείρας, καλλιεργήσας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πολλὰ ἔτη κατὰ συνέχειαν.

Ἐπαρτήρησα δὲ ὅτι ὁ οὕτω κατασκευασθεὶς ὀρυζῶν δὲν ἀποβόσκει καὶ πολλὴν ποσότητα ὕδατος· ὕστερον ἀπὸ ὀκτὼ δέκα ἡμέρας, ἀφοῦ τὸ χῶμα πῆν τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ, καὶ μάλιστα ἂν ἀπαξ ἔλθῃ τὸ νερὸν θολὸν ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἐπικαλύψῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν βραγιῶν, δὲν ἐξοδεύεται πλέον, εἰμὴ πολλὰ ὀλίγη ποσότης νεροῦ· ὅλον λοιπὸν τὸ νερὸν ἐξερχόμενον τοῦ ὀρυζῶνος, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἄλλα ποτίσματα, καὶ μάλιστα τοῦ ἀραβοσίτου, ὅπου οὗτος καλλιεργεῖται.

Διὰ νὰ ἔχῃ λοιπὸν ὁ ἰδιοκτήτης τὴν σημαντικωτάτην ταύτην ὠφέλειαν, δύναται νὰ κάμῃ τοὺς ὀρυζῶνας ὑπεράνω τῶν ἀγρῶν, ὅσους ἔχει σπαρμένους ἀραβοσίτον, ἢ ἄλλα ὄψιμα σπαρτὰ, ὥστε ὅταν τὸ ὕδωρ διελθὸν ἀπὸ τὸν ὀρυζῶνα ἐξέλθῃ, νὰ τὸ μεταχειρισθῇ διὰ πότισμα, καὶ ἐκ τούτου θέλει ἀπολαύσει διπλὴν ὠφέλειαν.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ καλλιέργεια τοῦ ὀρυζίου, ὑπάρχει καὶ μία, ἣτις εἶναι οὐσιωδεδεστέρα δι' ἕκαστον ἰδιοκτήτην. Τὸ ὕδωρ διαβαῖνον ἀπὸ τὸν ὀρυζῶνα καὶ διαμῆνον πολὺν καιρὸν ἐν αὐτῷ προξενεῖ τὴν σήψιν τῶν εἰς τὸν ὀρυζῶνα ὑπαρχόντων χόρτων καὶ σπόρων. τοῦτο δὲ ὄχι μόνον παχύνει τοὺς ἀγρούς ἀλλὰ καὶ τοὺς καθαρίζει ἀπὸ διάφορα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν γεωργίαν φυτὰ καταστρέφων διὰ τῆς σήψεως τοὺς σπόρους αὐτῶν. Προσέτι ὁσάκις τὸ θέρος συμβῇ βροχὴ, ἐρχόμενον τὸ νερὸν θολὸν φέρει τοιαύτην ὕλην, ἣτις πολλάκις, καὶ τῆς κοπρίας αὐτῆς εἶναι καλητέρα, καὶ παχύνει εἰς τοιοῦτον τρό-

πον τοὺς ἐσπαρμένους ὀρύζιον ἀγροὺς, ὥστε διὰ πολ-
 λά ἔτη διατηροῦν τὴν γονιμότητα αὐτῶν ἀκμάζουσαν.
 Δύναται δὲ τις νὰ προσδιορίσῃ πέντε τεμάχια ἀ-
 γρῶν διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὀρυζίου, καὶ νὰ τὰ
 σπέρνῃ διαδοχικῶς· τὸ δὲ πρῶτον σπαρθέν ὀρύζιον, τὸ
 ἐπόμενον ἔτος ἢ πρέπει νὰ μείνῃ ὅλως ἀκαλλιέργητον,
 ἢ μόνον νὰ ὀργωθῇ, τὰ δὲ ἐπόμενα τρία ἔτη δύναται
 νὰ καρποφορήσῃ ἄριστα σπειρόμενον σῖτον· τὸ δὲ πέμ-
 πτον ἔτος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὸ ἢ καλλιέργεια τοῦ
 ὀρυζίου.

Τὸ ὀρύζιον σπέρνεται εἰς ἀγροὺς οἵτινες ἦσαν σπαρ-
 μένοι σῖτον, ἀρσάσιτον, καὶ πᾶν ἄλλο προῖόν, ἀλλ'
 ἐπιτυγχάνει καὶ εἰς ὅλως διόλου χέρσον γῆν, φαίνεται
 ὅμως ὅτι ἡ καρποφορία γίνεται καλητέρα ὅταν σπαρθῇ
 ὁ ἀγρὸς ὀρύζιον ὕστερον ἀπὸ τὸν σῖτον.

Τὸ ὀρύζιον τελεσφορεῖ καλῆτερον ἐὰν ποτίζεται μὲ
 νερὸν ἐρχόμενον μακρόθεν, καὶ ἐπομένως ζεσταινόμε-
 νον ἀπὸ τὸν ἥλιον· ὅταν ὅμως ἡ πηγὴ τοῦ νεροῦ, τοῦ
 ποτίζοντος τὸ ὀρύζιον, εἶναι πλησίον τοῦ ὀρυζῶνος, ὅ-
 χι μόνον ἢ θλάστησις τοῦ φυτοῦ γίνεται βραδύτερον,
 ἀλλὰ καὶ ἡ καρποφορία δὲν γίνεται εὐτυχῆς, διότι τὸ
 νερὸν εἰσέρχεται κρύον εἰς τὸν ὀρυζῶνα.

Τὸ ὀρύζιον δὲν ὑπόκειται εἰς τόσους πολλοὺς κιν-
 δύνους, εἰς ὅσους ὑπόκειται ὁ σῖτος. Μόνος σχεδὸν
 κίνδυνος εἶναι νὰ μὴν φάγουν τὸν σπόρον τὰ πτηνὰ
 κατὰ τὸν καιρὸν τῆς σπορᾶς· ὅταν δὲ ἐξακολουθῇ νὰ
 ἔχῃ τὸ νερὸν τακτικῶς, δὲν φοβεῖται ποτὲ σχεδὸν τὴν
 ἀποτυχίαν· διότι οὔτε βροχαὶ τὸ θλάπτουν, οὔτε ἀνε-
 μοι, οὔτε ἄλλη τις ἀτμοσφαιρική αἰτία, ἐκτὸς τῆς
 χαλάζης.

Ἡ σπορὰ τοῦ ὀρυζίου πρέπει νὰ γένη μᾶλλον ἀραιὰ,
 παρὰ πυκνή. Ἐὰν γένη ἀραιὰ, στερεῖται ὁ καλλιερ-
 γητῆς μόνον τὸ προῖόν τοῦ τόπου, ὅστις ἔμεινεν τυ-
 χὸν κενός, ἐνῷ ἔκαμε τὰ ἔξοδα τῆς καλλιέργειας· ἐὰν
 ὅμως γένη πυκνή, τὸ φυτὸν λαμβάνει αὐξησιν ὑπερ-
 βολικὴν χωρὶς νὰ λάβῃ καὶ ἀνάλογον παχύτητα (χόν-
 δρον), πολλάκις πίπτει καὶ δὲν ὠριμάζει ὁ καρπός,
 ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν πέσῃ ὥστε νὰ καταστράφῃ ὀλοτελῶς
 τὸ σπειρίον γίνεται πολὺ λεπτόν, καὶ ὅχι μόνον τὰ μι-
 κρότερα στάχυα, ἀλλὰ καὶ ἡ κορυφὴ τῶν ὑψηλοτέρων
 δὲν φωμόνει.

Τὸ ὀρύζιον σπέρνεται ἀπὸ τὰς 15 μαρτίου ἕως τὰ
 τὰ τέλη ἀπριλίου, οὔτε πρωιμότερα, οὔτε ἀργότερα
 δύναται νὰ ἐπιτύχῃ, ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, εὐγά-
 ζει τοὺς στάχους κατὰ τὰ τέλη ἰουλίου, καὶ γίνεται
 καλὸν διὰ θερισμὸν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου.
 Ὁ θερισμὸς γίνεται ὡς τοῦ σίτου, μὲ τὴν διαφορὰν
 μόνον ὅτι κόπτουν ὀλίγην καλάμιαν ὁμοῦ μὲ τοὺς
 στάχους· διότι αὕτη εἶναι ἀχρηστος εἰς τὸν καλλιερ-
 γητὴν, καὶ δυσκολεύει μάλιστα εἰς τὸ ἀλώνισμα, ἐὰν
 ἦναι μακρυτέρα. Πρέπει δὲ νὰ θερισθῇ τὸ ὀρύζιον πρὶν
 στεγνώσει ἢ καλάμιᾷ, ἀλλ' ἐν ὅσῳ εἶναι ἀκόμη χλωρὴ·
 διότι ἂν περιμείνῃ τις νὰ ξηρανθῇ ἢ καλάμιᾷ καὶ τότε
 νὰ θερίσῃ, ὁ καρπὸς τρίβεται ὡς τῆς κριθῆς, ὅταν ὑπερ-
 βῇ τὴν ὠριμότητα, καὶ χάνεται. Ἄμα δὲ θερισθῇ τὸ
 ὀρύζιον πρέπει ἀμέσως νὰ μετακομισθῇ εἰς τὰ ἀλώνια.
 διότι ἂν μείνουν πολὺ τὰ δεμάτια εἰς τὸν ἀγρὸν, φυ-
 ραίνουν τὰ δέματα αὐτῶν, καὶ λύονται, ὁ δὲ καρπὸς
 σκορπίζεται. Τὰ ἀλώνια συμφέρει νὰ γίνωνται πλη-
 σίον τοῦ ὀρυζῶνος, διὰ νὰ μὴν γίνωνται πολλὰ ἔξοδα

διὰ τὴν μεταίωμισιν τῶν δερματίων· γίνονται δὲ εἰς παν-
τὸς εἶδους τόπον, φθάσει μόνον νὰ ἦναι σφικτός, καὶ νὰ
μὴν ἦναι ἀμμώδης.

Ὅταν τὰ δερμάτια μετακομισθῶσιν εἰς τὸ ἀλώνιον
πρέπει νὰ τεθῶσι κατὰ σειρὰν εἰς θυμωνιάς μακρὰς
καὶ στενὰς, εἰς τὰς ὁποίας μόνον τέσσαρις σειρὰς δε-
ρματίων τό πολὺ νὰ κάμωσιν. Ὑστερον ἀπὸ δύο τρεῖς
ἡμέρας πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα. Ἐὰν ὁμοῦς ὁ
καιρὸς δὲν εἶναι ἀρμόδιος, καὶ περάσουσιν πλείοτεραι τῶν
ὀκτώ, ἢ δέκα ἡμερῶν, τοὺς σωροὺς τούτους πρέπει νὰ
τοὺς σκορπίσῃ διὰ νὰ ἀερισθοῦν τὰ δερμάτια, καὶ νὰ
κρυώσουσιν, διότι ἀνάπτουσι ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν ὄντα συ-
σφραυμένα, καὶ βλάπτεται ὁ καρπός.

Τὸ ἀλώνισμα γίνεται ὡς τῆς κριθῆς· διότι δὲν γί-
νεται οὐδεμίᾳ χρήσει τῆς ὀρυζαριᾶς, καὶ μετὰ ὀλίγα
γυρίσματα τῶν ἵππων εὐγάζουσι τὴν ὀρυζαριάν, τῆς ὁ-
μοίας ἐτρέφθη ὁ καρπός· τὸ δὲ λίχνισμα καὶ αἱ λοι-
παὶ ἐργασίαι γίνονται ὡς καὶ τῶν σιτηρῶν, μὲ τὴν
διαφορὰν μόνον, ὅτι τὸ ὀρύζιον ὄν ὑγρὸν, ὅταν ἀλω-
νίζεται, ἔχει ἀνάγκην νὰ ἡλιασθῇ δύο τρεῖς ἡμέρας,
διὰ νὰ στεγνώσῃ καλῶς, καὶ οὕτω νὰ βαλθῇ εἰς τὴν ἀ-
ποθήκην. Ἡ περαιτέρω ἐργασία δὲν ἀνήκει πλέον εἰς
τὴν γεωργικὴν, ἀλλ' εἰς χωριστὸν εἶδος βιομηχανίας.